

Norges Indskrifter med de ældre Runer.

Udgivne for

Det Norske Historiske Kildeskriftfond.

3die Bind.

Ved

Magnus Olsen.

2det Hefte.

Christiania.

A. W. Brøgers Bogtrykkeri A/S.

1919.

DEL I

Senere fundne Indskrifter. IV.

Nordre Bergenhus Amt.

55. Eggjum.

Literatur. Magnus Olsen, Aftenposten 1. Juli 1917, Nr. 324 (med Gjengivelse af Runerne i Linjerne A og C).¹

Grundlag for Behandlingen. Undersøgelse af Originalen ved Professor Haakon Schetelig og Udgiveren.

Tegninger. 1. Fotografi af Findestedet seet i Forhold til Hovedbygden i Sogndal (S. 78; Findestedet betegnet ved en Prik). — 2. Fotografi af Graven paa Eggjum, hvori Runestenen fandtes (S. 79; Gutten staar, hvor Graven var; Manden sidder paa Svaet, som danner en liden Høining i Marken, »Bergahaugen«). — 3. Runestenen, gjengiven efter Forstørrelse af et Fotografi, taget af Præparant O. Espevold (S. 80). — 4. Tegning af den hele Indridsning, i formindsket Gjengivelse og fordelt paa 2 Sider (S. 82 f.); udført i naturlig Størrelse, efter Kalkering, af Frøken M. Abel under Tilsyn af Prof. H. Schetelig. Den samme Tegning er i større Maalestok meddelt Stykke for Stykke S. 84 ff.

Eggjum-Stenen, som bærer den længste hidtil kjendte nordiske Indskrift med de ældre Runer, har Navn efter Findestedet Gaarden Eggjum (Matr. Gaards-Nr. 29) i Stedje Sogn, Sogndal Herred og Præstegjæld i Sogn. Stedet ligger fremtrædende i Landskabet, yderst paa Eggjum-Høiden — »Eggen«, hvorefter Gaarden er be-

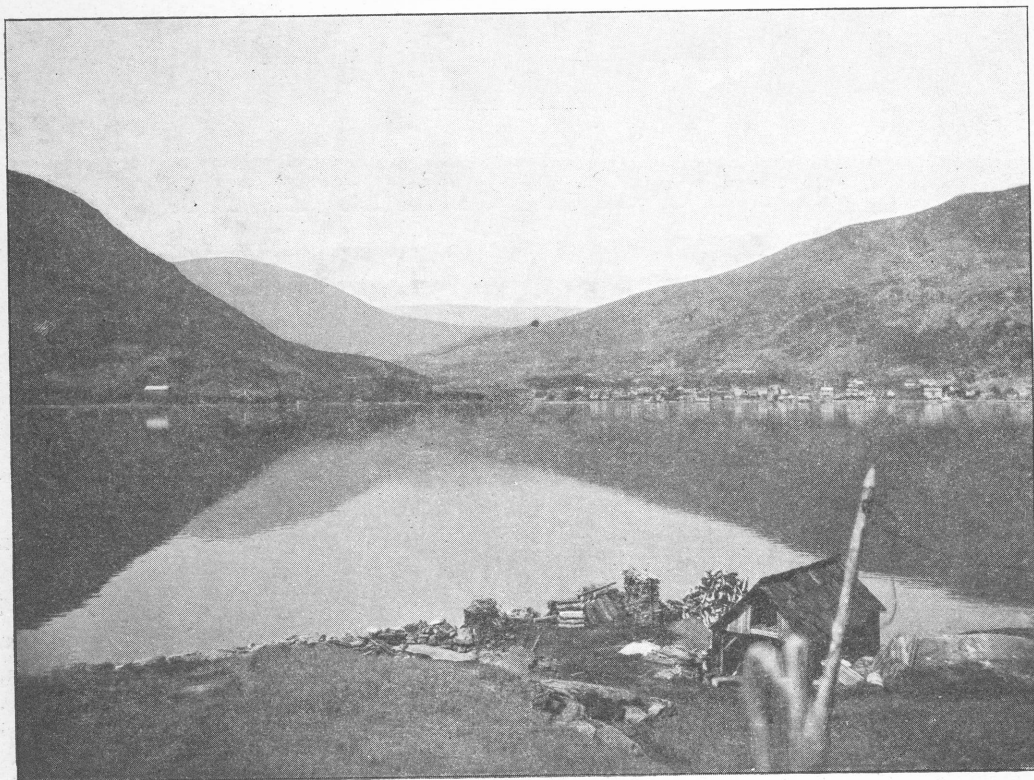
¹ Andre Artikler fra omtrent samme Tid i Sogndals-, Bergens- og Kristiania-Aviser (tildels med Afbildninger, for hvilke ingen Fagmand er ansvarlig) forbigaaes her. — M. Olsen's ovennævnte Artikel er saagodtsom fuldstændig (med Gjengivelse af Runerne) meddelt i svensk Oversættelse i »Nya Dagligt Allehanda« 8. Juli 1917 (uden Angivelse af Forfatter).

Om Eggjum-Indskriften har M. Olsen holdt Foredrag i Filol. Samfundet i Göteborg 2. Okt. 1918 og i Videnskapsselskapet i Kristiania 8. Nov. 1918.

nævnt¹ —, der hvor den bratte Opstigning de første 4 Km. opigjennem Sogndalen paa det nærmeste er tilende, og hvor en vid Udsigt aabner sig nedover mod Fjorden.

Om Fundomstændighederne og om Fundets Datering har Professor Haakon Schetelig meddelt følgende:

»Den første melding om fundet indløp til Bergens Museum 12. juni 1917 fra godseier G. F. Heiberg, Amble, som telefonerte til muséet at han var underrettet om fund av en helle med indskrift paa Eggjum i Sogndal. Dagen efter

hadde hr. Heiberg leilighet til at besøke stedet og overbevise sig om at det virkelig forelaa en indskrift med runer. Schetelig avreiste imidlertid til Sogn med hurtigste rute og var paa Eggjum 15. juni.

Eieren av gaarden, Nils J. Eggum, hadde 5. juni pløiet en liten aker, som ligger et kort stykke sydvest for uthusbygningen; det er gammel dyrket indmark hvor et sva stikker op som en hvælvet høining i marken. Stedet kaldes »Bergahaugen«, og ligger fremtrædende i landskapet ytterst paa Eggjum-hoiden.

Da Nils Eggum og hans søn pløiet akeren den 5. juni, skar ploegen i en sten. Den gamle tænkte det var svaet, men sønnen mente det var umaken værd at se efter. Stenen blev gravet fri og viste sig at være en helle som laa omtrent horisontalt i god plogdybde. Det blev stukket et spet under og hellen blev vendt; da saa de indskriften paa undersiden av hellen. Stenen blev derpaa behandlet

¹ Udt. *æjja*. Skr. i, a *Æggium* Björgynjar kalfskinn (ca. 1360) S. 35 b, 36 a; *kirkian a Æggiu*, *Æggiu k.* smst. 35 b; i *Æggiu* smst. 36 b. Se Norske Gaardnavne XII S. 89 f.

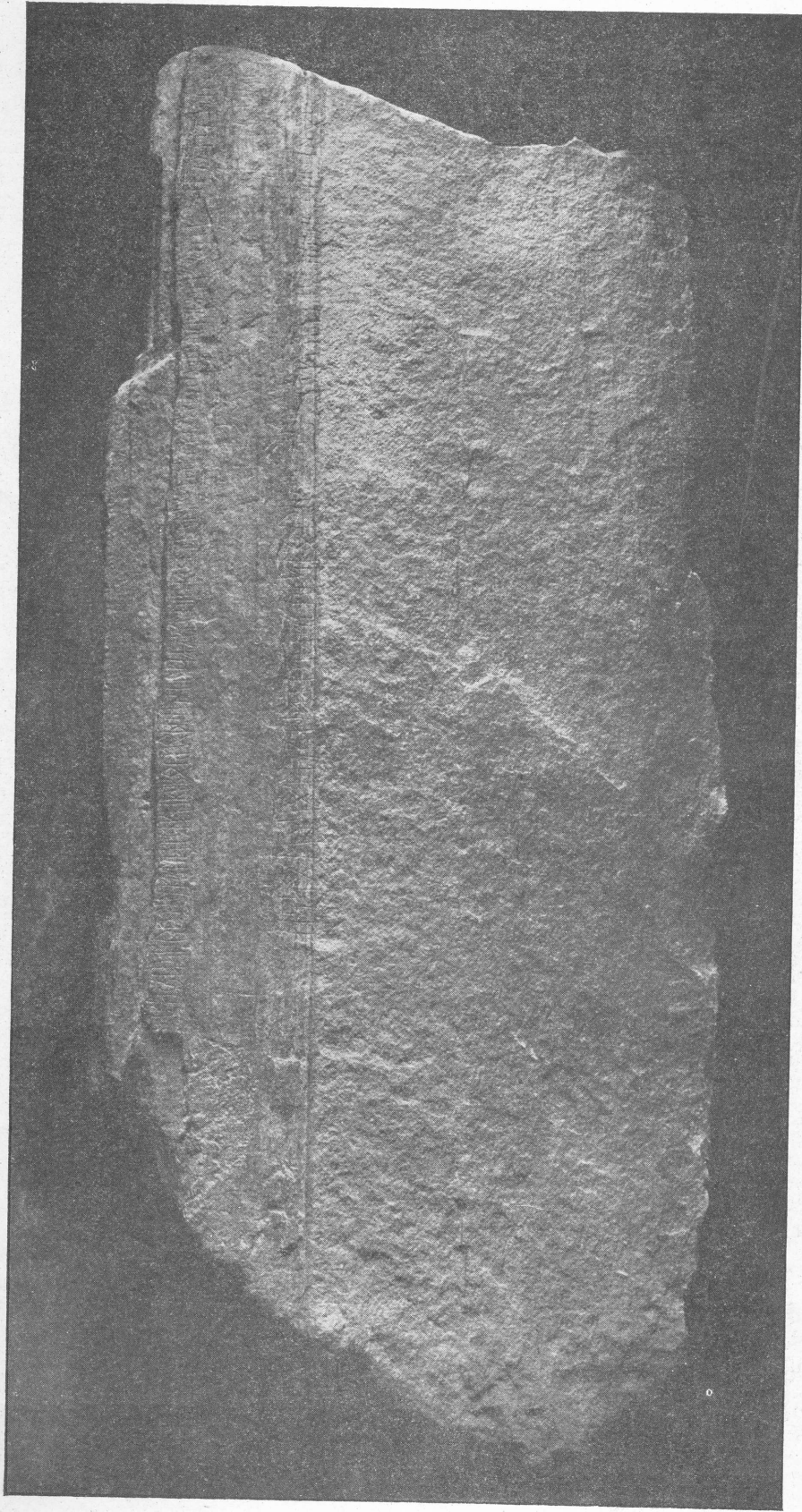
med en omtanke som fortjener den største anerkjendelse; den blev baaret tilside fra akeren og lagt paa græsbakken med indskriften ned. Slik laa den urørt og beskyttet indtil Schetelig kom; den var bare løftet om en gang for at godseier Heiberg skulde se runerne.

Under hellen var en del sten som blev tat op av hensyn til akeren, og herunder blev fundet en jernkniv, men nogen nærmere ransakning blev ikke foretat. Da Schetelig kom til, var kornet alt kommet op og muséets undersøkelse blev derfor utsat til høsten.

15. september blev utgravningen foretat. Findestedet var synlig som en sækning i akeren, og ved gravning her kom man like ned i den gropen som hadde været aapnet da fundet blev gjort. Det parti som hadde været omgravet kunde let paavises ved blandingen av jorden, nedvæltete græstorver og gjødsel. I den omgravete jord fandtes et ildstaal og en del smaa brudstykker av jern. Disse stykkene i forbindelse med kniven som var fundet før, kan ikke opfattes anderledes end som gravgods fra en grav under runehellen. Men ellers hadde forstyrrelsen været saa omfattende at de fleste træk i gravens anlæg var fuldstændig utslettet. Bare følgende træk blev iagttat.

Paa en halv meters dyp var fjeld, derover ca. 30 cm. fast grus og saa en 20 cm. matjord. Runestenen hadde ligget omtrent ved overgangen mellem disse to lagene, altsaa med oversiden i en dybde av 20 cm. under overflaten. Runestenen laa med lengeretning øst—vest, og omtrent der hvor stenen hadde hat sin langside mot nord, blev truffet en nedskaaret avsats i auren som ikke var berørt av finderens gravning og altsaa maa høre til det oprindelige anlægget. Kanten gik

(Trykt 26. Marts 1919.)

retliniet i nv.—sø. med omtrent 1 m. længde. Her var auren gravet igjennem til fjeldbunden og dannet en lodret kant mot løsere blandet sandjord som fylgte graven foran.

1.80 m. sv. fra aurkanten og parallelt med denne stak svæet op med en skarp avsats som efter al sandsynlighet har været benyttet som begrænsning av den ene siden av graven. Dette er de to eneste sikre holdepunkter til at bestemme gravens form og anlæg. Partiet mellem dem var ødelagt ved finderens gravning. Folk som var født paa gaarden kunde ikke mindes og hadde ikke hørt at det nogensinde hadde været andet end flat indmark der hvor runestenen blev fundet. Ved muséets undersøkelse blev heller ikke truffet noget forhold som kunde tyde paa at det hadde været en gravhaug eller røis over graven.

Det eneste sikre er altsaa at det har været en grav nedskaaret under flat mark. Bunden har været svæet, og graven har paa tre sider været begrænset av en nedskaaret avsats i auren, paa den fjerde siden av en trinformat avsats i svæet. Efter maalene og efter formen paa fjeldbunden er det sandsynlig at graven har ligget med længderetning nø.—sv.; runehellen har da ligget over den nordre delen av graven, mens en del mindre heller og andre sten laa nærmest omkring den, i og ved graven. Stenene har ikke dannet et ordentlig og sammenhengende dække over hele graven, og alene den ubetydelige dybde fra overflaten til fjeldbunden gjør det umulig at det har været en gravkiste av sten. Mulig kan det ha været en trækiste i graven, men det fandtes nu ialfald ikke spor av den.

Kniven og ildstaalet fandtes i den nordre delen av graven, men ingen av dem blev set paa urørt plass. Kniven blev tat op av finderens og ildstaalet laa nu i jord som var omrotet ved hans første gravning. Stykkene beskrives slik i muséets katalog (B. 6928):

Stor jernkniv med rester av træ rustet fast paa bladet. Tangen og spissen er avbrutt og mangler. Nu 18.7 cm. lang.

Ildstaalet av vanlig form som Rygh fig. 426. Meget forrustet men helt. 9.4 cm. langt.

Smaa brudstykker av jern, og av træ som er gjennomrustet av jernet.

I gruset fandtes en avbruttet liten flintflekke med retouche i kantene, 2.4 cm. lang, sikkert et stenalderstykk som tilfældig er kommet i jorden her.

Den gravtypen vi her har for os er altsaa en simpelt anlagt skeletgrav under flat mark og med fattig utstyr av gravgods. Gravformen er saa enkel at det kan være vanskelig at faa anlægget tydelig klarlagt selv hvor en slik grav træffes urørt for systematisk undersøkelse, og det er naturlig nok at utgravningen av Eggjum-graven gav et uklart og litet tilfredsstillende resultat, da graven her var væsentlig forstyrret før muséets undersøkelse.

Dog er gravformen og gravgodset utvilsomt paavist, og gir anledning til at fastslaa gravens kjøen og alder. Det er en mandsgrav da ildstaalet hører særlig hjemme blandt mandens gravutstyr og vi samtidig savner ethvert træk som er betegnende for kvindegravene. I samtidige kvindegraver findes gjerne enkelte smykker og ganske ofte et betydelig antal perler.

De simple graver under flat mark er paa Vestlandet karakteristisk for 7de aarh. I den nærmest foregaaende tid er gravformen mere monumental, store gravkister av sten (eller sjelden av træ) med rikt og kostbart utstyr og med anselige gravhauger over. Fra 8de aarh. begynder det rikere utstyr av gravene som indleder vikingetidens gravskik (Vestlandske graver fra jernalderen s. 104 ff. og 160 ff.). Naturligvis er grænsene flytende paa gravskikkens omraade, men det kan ialfald sis at Eggjumgraven stort set er 7de aarh.'s type, hverken ældre eller yngre. Hertil kan føies at en figur som er tegnet paa runestenen, en hest med fuglehode, er ypperlig stilpræget i den form vi kalder ældre Vendelstil, netop det 7de aarh.'s stil i Norden.«

Paa mit udtrykkelige Spørgsmaal, om Eggjum-Fundet kan være yngre, har Professor Schetelig svaret, at det fra arkæologisk Standpunkt vistnok ikke ligefrem tør benegtes, at det kan skrive sig fra Tiden 700—750; men isaafald maatte det synes paafaldende, »at Graven er saa fattig udstyret med Gravgoods«.

Stenen (indlemmet som Nr. 6915 i Bergens Museum) er en Helle af raat trapezoid Form, 162 Cm. lang og 72 Cm. bred (maalt ved Ordet **solu**, C 4—7); største Tykkelse er ca. 10 Cm.

Om Eggjum-Stenens Bergart og beslægtede Forhold har Professor Carl Fred. Kolderup velvillig meddelt følgende:

»Eggjumstenen bestaar av en finkornig glimmerrik gneis, som indeholder enkelte smale baand som næsten udelukkende bestaar av glimmer og det av glimmer omvandlede bløte mineral klorit.

Den flate hvorpaa runerne findes er meget ujevn og danner som regel en liten vinkel med de glimmerrike baand. Et av disse er særlig vel utviklet, og paa dette er den ene linje med runer [»C«] anbragt. Den anden linje [ø: øverste linje, »A«] synes man først at ha villet placere ca. 3 cm. under den førstnævnte; men da bergarten her indeholder mere av de lyse mineraler (feltspat og kvarts) og derfor er forholdsvis haard, har man, efter at ha prøvet med nogen faa runer [Linjen E], opgit forsøket og ridset den anden linje runer ind øverst oppe paa stenen, hvor den er noget bløtere. At det virkelig er saa, at man først har forsøkt at placere den sidstnævnte linje med runer ca. 3 cm. nedenfor det saa at sige naturgivne sted for første linje fremgaar derav at de faa runer man finder her er de samme som de der staar ret ovenover i øverste linje [A Rune 59 ff.].

Imellem de to linjer med runer har stenen en bløt kloritisk hinde og her er der indridset endel figurer [de, som tilsammen udgjør Dyrebilledet].

Hvorvidt stenen staar i fast fjeld like i nærheten vet jeg ikke, men det er efter de forhaandenværende geologiske karter ikke sandsynlig. Derimot kan det vistnok let tænkes at den av isen under et vist afsnit av istiden kan være bragt omtrent til det sted hvor den nu er fundet, saa at den ialfald ikke behøver at være transporteret langveis fra av den som har ridset runerne i den.«

Runeindskriften, som bestaar af henved 200 Runer, er fordelt paa 5 parallelle Linjer, to længere (A og C) og en kortere omtrent midt mellem disse til højre (B), samt to ganske svagt indridsede Linjer under C, hver bestaaende af nogle faa Runer (D og E). Linjen A begynder 18 Cm. og Linjen C 41 Cm. fra Stenens ene Smalside. Den sidste er anbragt i en Fure i Stenen, hvor Overfladen var blødere og lettere lod sig bearbejde, men hvor ogsaa enkelte Stykker omtrent helt er bortfaldne ved Forvitring (R. 32 ff.).

Ogsaa paa flere andre Steder er Runeindskriften skadet ved Forvitring. Dette er paa Tegningen overalt angivet, hvor det har Betydning for Runernes Læsning. Derimod har Stenen lykkelig undgaaet at beskadiges i ny Tid; da den blev brudt op af Jorden, kom til alt Held Jernspettet ikke til at røre ved nogen indridset Linje.

Stenens Overflade er temmelig ujevn, hvilket har været medvirkende til, at Runerne ofte har faaet større eller mindre Afvigelser fra de vanlige Former; de kan endog fremtræde i ligefrem forvredne Skikkelser, hvor deres Træk maatte undgaa haardere Partier i Stenen¹. I alt væsentligt kommer saadanne Afvigelser til sin Ret i Gjengivelsen S. 82 ff. Man maa dog komme i Hu, at denne Tegning er udført paa Grundlag af en Kalkering, saaledes at her ikke ogsaa de fineste Nuancer har kunnet faa gjøre sig gjældende.

Runerne er indridsede eller indtrykkede med en but Odd. Deres Høide veksler mellem 3 og 5,2 Cm.² Indridsningen minder efter sin hele Karakter meget om Runerne paa Opedal-Stenen (en Helle af chloritholdig Lerglimmerskifer).

¹ I saadanne Tilfælde maa der advares mod at ville konstatere særegne, fra de vanlige afvigende Runeformer.

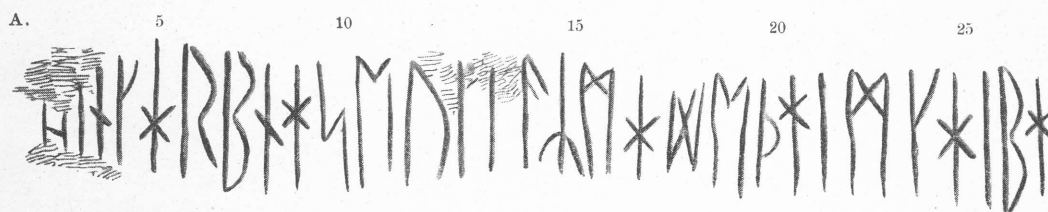
² Eksempelvis anføres følgende Maal: Rune A 5 (A) er 4 Cm.; A 67 (f) 3 Cm.; A 105 (a) 4 Cm.; C 1 (n) 4,3 Cm.; C 6 (l) 4,9 Cm.; C 7 (u) 5,2 Cm.; C 26 (k) 4,5 Cm.; C 64 (r) 3,5 Cm.

Med samme Instrument er sandsynlig ogsaa Dyrefiguren mellem A og C indridset. Denne tør altsaa betragtes som samtidig med Runerne.

Eggjum-Stenens Runer har jeg — efter at have besøgt Findestedet — undersøgt i Bergens Museum i Dagene 22.—23. Juni 1917 (og 17. August 1918) sammen med Professor Haakon Schetelig, som herunder har ydet mig uvurderlig Hjælp. De følgende Bemærkninger om de enkelte Runer er for den væsentligste Del nedskrevne efter Samraad med Schetelig, som ogsaa i Breve har sendt mig supplerende Meddelelser (om A Rune 4, 107, C 33—36).

A. Øverste lange Linje.

Foran Rune 1 er et Stykke faldt ud af Stenens Overflade. Da denne Rune staar lige ved Kanten af det nævnte afskallede Parti (som har strakt sig helt til Stenens Kant, d. v. s. omkring 16 Cm.), kunde der saaledes være en Mulighed for, at noget af Indskriftlinjen var gaaet tabt foran Rune 1. At saa dog ikke har været Tilfældet, følger af de Overveielser, hvortil Linjen D giver Anledning.

Rune 1 H h . Kun Midpartiet er helt tydeligt. Muligheden af en Læsning N s maa efter de bevarede Spor betegnes som udelukket. Jfr. ogsaa Bemærkningerne til Linjen D i det følgende.

R. 2 l i sikker, R. 3 † n overveiende sandsynlig; Stavenes Afslutning oven- og nedentil sees ikke tydelig. Muligheden af R. 3 * a kan efter de bevarede Spor synes at maatte lades aaben; jfr. dog Bemærkningerne til D.

R. 4 tør med Sandsynlighed læses P w , skjønt Runens Top kun svagt øines. En Sammenligning med de sikre V -Runer i Indskriften vil vise, at Læsningen k neppe er tilstedelig¹.

R. 5—8 * R B † A r b n .

R. 9 * a . Korsets Skjæringspunkt lidt til venstre for Staven.

R. 10—12 H M N s e u . Venstre Stav paa R. 10 er svagt buet.

¹ Efter fornyet Undersøgelse af Originalen udtaler Schetelig i Brev af 14. Nov. 1918:

»Det er mest sandsynlig P , men V er ikke helt udelukket, og fuld sikkerhet i spørgsmaalet kan ikke opnaas. Mot læsningen V maa dog anføres en ganske vægtig indvending, nemlig følgende. Hvis det hadde staat V skulde en ventet at se spor av kvisten høiere op end nu, da den følgende rune * staar ganske tydelig helt til øverste top av staven og kvisten paa den foregaaende V maatte komme like ved siden av denne. Imidlertid er det ikke spor av den at se. Paa rune 4 selv er hele den øverste delen av runen utvasket ved forvitring saa vi selvfølgelig ikke ser hvordan kvisten er avsluttet, men deri ligger ogsaa sandsynlighet for at kvisten har gaat ind mot toppen av sin egen rune, ikke over mot den følgende som er meget bedre bevaret.»

R. 13 sandsynlig **M m**. Runen er noget uregelmæssig formet, idet venstre Trekant, som begrænses af Konturerne af en Knude i Stenen, er større end høire. En Læsning **M e** synes udelukket, saaledes som det vil fremgaa af de i Tegningen gjengivne Spor.

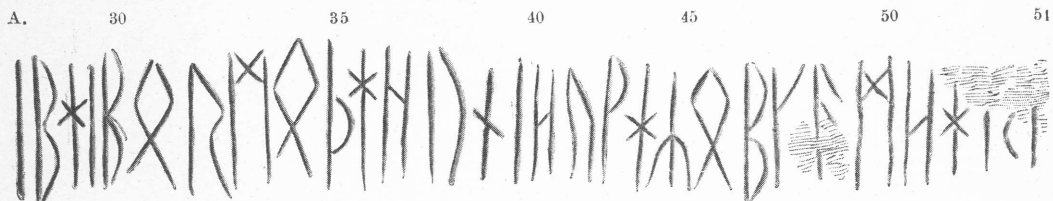
R. 14 sandsynlig **f a** (neppe **f l**), skjønt nederste Kvist er ganske svag.

R. 15 **Λ R**. Runen er noget uregelmæssig formet, med mindre Vinkel til høire end til venstre, forat der ikke skulde blive for stor Afstand til

R. 16 **M m**. Tværstregen fra høire nedad mod venstre er svag, men øverste Del deraf dog sikkert ristet. Venstre Stav har faaet en Bøining nedentil for at undgaa at berøre foregaaende Runes høire Kvist.

R. 17 *** A**.

R. 18 **M d**, uregelmæssig formet.

Derpaa er fremdeles Læsningen absolut sikker et langt Stykke fremover, nemlig helt til og med R. 52; se den samlede Gjengivelse af Indskriften S. 90.

R. 53 **R r**. Læsningen er evident, skjønt Bistaven paa Grund af en Forvitring her kun skimtes.

R. 54 synes at være **N s**, men svag paa Grund af en Forvitring, som har skadet høire Stav og Forbindelseslinjen mellem de to Stave. (Det samme forvitrede Parti strækker sig over foregaaende og de nærmest efterfølgende Runer; se Tegningen.) Mulig sees Toppunktet af høire Stav. Ellers i Indskriften sees **s**-Runen i Regelen at have Formen **h** (ikke **N**), hvilket kan vække Tvivl om den her antagne Læsning; jfr. Bemærkningerne til følgende Rune.

R. 55—56. Sikkert sees det nederste af to Stave, som staar tæt sammen. Paa den sidste Stav skimtes **f**-Runens Kviste. Runerne bør følgelig vistnok læses **lf ia**; men man bør ogsaa være opmærksom paa den Mulighed, at den Stav, som her er kaldt R. 55, skal læses sammen med høire Stav paa R. 54 til Rune **h s** af regelmæssig Form. R. 54—56 vilde antagelig da blive **lf isa** (?).

R. 57 **h h**, sikker.

R. 58. Kun to Stave er her sikre. De bevarede Spor af Kviste oventil tilsteder Læsningerne **M e** og **M m**. (Derimod er en Læsning **l it** meget lidet

sandsynlig, da ↑-Runens Kviste ellers i Indskriften danner en Vinkel med Staven, som ikke kan foreligge her. En noget nærmere liggende Mulighed kunde være | ↑ il.)

R. 59—68 | ↑ ↑ X X ↑ ↑ * | latgotnafi.

R. 69 utvivlsomt h s, skjønt flere Partier af Runen kun fremtræder svagt.

R. 70—73 | ↑ X ↑ kror.

R. 74. Svage, men utvivlsomme Spor af to Stave, hvoraf den til høire nedentil gjør en liden Bøining ind mod venstre Stav. Derved faar de to Stave nedentil nogen Lighed med Indskriftens Form for N u. Imidlertid sees mulig oventil en Forbindelsesstreg mellem Stavene, skraanende fra høire ned mod venstre, hvilken i Tilfælde vilde gjøre R. 74 til M m.

R. 75—76. Her sees kun Nederdelen af to Stave, som paa Midten har havt den ganske betydelige Afstand af 0,8 Cm. fra hinanden. Til Sammenligning kan anføres, at der mellem Staven af R. 67 | og R. 68 | er 1 Cm.'s Afstand. De Muligheder, man nærmest har at regne med, bliver: | ki, | fi, | li, | h is.

A. 80

85

90

95

100

R. 77—83 | * N | M h N nauimsu.

R. 84. To Stave sees, uden bevarede Spor af Kviste oventil. Det er ikke udelukket, at her har staaet M e.

R. 85 M m, sikker.

R. 86 tør vistnok med Bestemthed læses f a. Kvistene er sandsynlige, hvorimod en Skraastreg paa Midten (som paa Runen ↑ n) vistnok er tilfældig. Helt udelukket maa en Læsning * a synes.

R. 87—94 M M | X | ↑ | defoklif. Paa R. 93, her gjengivet som | i, sees ikke Spor af Kviste.

R. 95 h s, utvivlsom efter de levnedede Spor; se Tegningen.

R. 96—101. Saaledes tælles de 6 Runestave, som her sees eller skimtes og hvorom der kun kan henvises til Tegningen.

A.

95

100

105

109

R. 102 X g, sikker.

R. 103 ubestemmelig. Kun den nedre Del af en Stav er bevaret. Jeg har noteret hertil: * [og ↑] vistnok ikke udelukket.

R. 104—105 | ↑ | a, sikre. Ligesaa vistnok ogsaa

R. 106 | n, med Kvisten temmelig langt nede.

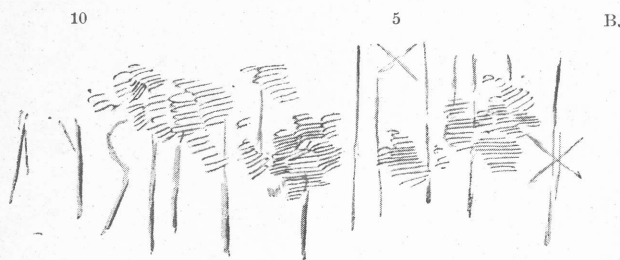
R. 107 læser Schetelig (efter senere foretagen Undersøgelse, meddelt i Brev af 27. Juni 1917) som \mathfrak{M} d. Nedre Del af Forbindelseslinjerne, der, som det oftere er Tilfældet ved \mathfrak{M} i denne Indskrift, ikke naar ned til Stavens Basis, sees tydelig indtil Skjæringspunktet. »Neppe \mathfrak{M} m, da kvistene sætter an svært langt nede; dog muligheden m ikke absolut udelukket.« Efter fornyet Undersøgelse (i 1918) finder ogsaa jeg \mathfrak{M} (ikke \mathfrak{M}) sandsynlig.

R. 108 er en Stav uden bevarede Spor af Kviste. Altsaa mulig (snaest?) | i.

R. 109 sandsynlig \mathfrak{H} s.

Herefter kan der endnu have fulgt nogle Runer, som er fuldstændig gaaet tabt ved Afskalling af Stenens Overflade. Afstanden fra R. 109 til Stenens Kant er 4,5 Cm.

B. Den korte Midtlinje (fra høire mod venstre, med Runetoppene nedad). Begynder ca. 17 Cm. fra Stenens Kant.

R. 1 (utvivlsomt Linjens første Rune) \mathfrak{A} . Midtpartiet af Staven er ridset med dobbelte Træk.

R. 2—4. Tre mangelfuldt bevarede Stave, hvis Læsning er ganske tvivlsom; se Tegningen. Har maaske udgjort to (ikke tre) Runer.

R. 5 \mathfrak{M} m, svag, men utvivlsom.

R. 6 antagelig | i; ialfald ikke sikre Spor af Kviste.

R. 7 \mathfrak{N} s, sikker, skjønt ufuldstændig bevaret.

R. 8 vel snaest \mathfrak{U} u.

R. 9 \mathfrak{R} r, ufuldstændig bevaret oventil.

R. 10 synes at være \mathfrak{K} k, paa Grund af Kvistens lige Retning neppe \mathfrak{P} w.

R. 11 vover jeg ikke at bestemme nærmere; se Tegningen.

Fra Runestaven R. 11 til Stenens Kant er Afstanden 1,5 Cm. Her er neppe nogen Rune forsvunden.

C. Nederste lange Linje.

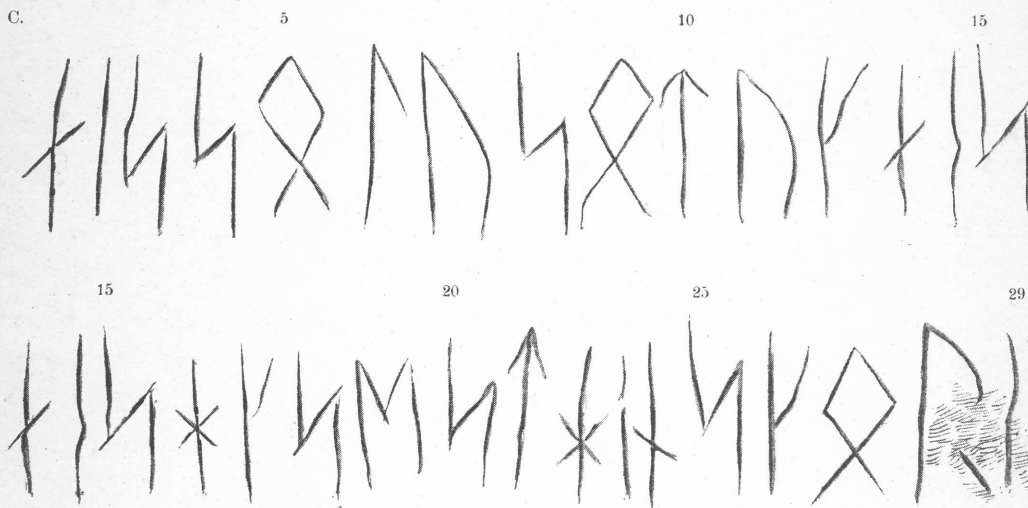
R. 1—30 er helt sikre. For Runernes Former kan henvises til Tegningen og for deres Transskription til Gjengivelsen af den hele Indskrift S. 90.

R. 31 sikkert \mathfrak{N} n. Runen kan ikke være \mathfrak{A} ; nedre Halvdel af Staven er ved Feil dobbeltristet; derved er et lidet Stykke sprunget ud til venstre for Stavens og Kvistens Krydsningspunkt.

Ved R. 31 begynder en ved Forvitring fremkaldt større Afskalling, som nedentil har borttaget den største Del af R. 32—39. Her er jeg, ligesom paa et-

par Steder i de to foregaaende Linjer, nødt til at tælle hvert Spor af en Runestav som én Rune.

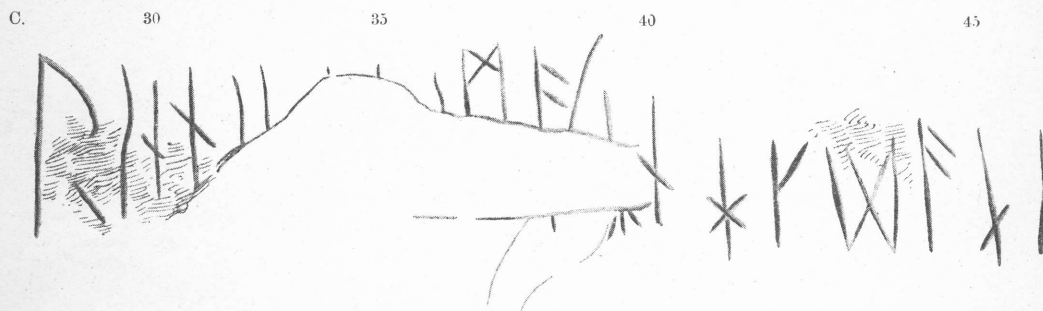
R. 32—33. Øvre Del af to Stave; de bevarede Partier har sikkert ikke havt Kviste oventil. Det vilde stemme godt med Afstanden til følgende Rune at læse R. 32—33 som |H is.

R. 34. Der sees i 1,7 Cm.'s Afstand fra R. 33 et Punkt, som sandsynlig skal opfattes som Toppen af en Stav.

R. 35. Øvre Ende af en Stav sikker, i 2,8 Cm.'s Afstand fra R. 33.

R. 36. Et større Parti af en Runestavs øvre Del, i 4,3 Cm.'s Afstand fra R. 33. Staven har ovenfor Afskallingen en svag Bøining mod høire. Dette maa dog synes betydningsløst for Runens Udfyldning, da Runeformerne i denne Indskrift ofte har forvredne Former, som skyldes Stenens Struktur.

R. 37 M m, ufuldstændig nedentil.

R. 38 f a. Staven rager op over øverste Kvist. Den tidligere nævnte Afskalling har borttaget et større Parti af Staven nedentil; den allernederste Del er dog i Behold. I det ved Afskallingen skadede Parti har Dyrefigures Fod skaaret Staven.

R. 39 A R. Afskallingen har af Runen borttaget et lignende Parti nedentil som af foregaaende Rune; Kvistene næsten fuldstændig bevarede. Venstre Kvist løber i ganske kort Afstand parallelt med en Linje, som tilhører Dyrefigures Fod.

R. 40 † n. Umiddelbart foran denne Rune ender den store Afskalling, som strækker sig lige fra R. 31.

R. 41—44 * † † † akda. Ved Rune 41 begynder en Spræk i Stenen, som fra og med R. 43 † overskjærer den øverste Del af samtlige følgende Runer.

R. 45 † n; Kvisten paafaldende langt nede paa Grund af en Ujevnhed i Stenen. Til høire for Stavens øvre Del sees to Prikker (:); de er sikkert tilfældige, da lignende ogsaa ellers forekommer i Stenens Overflade udenfor Indridsningen.

C. 45

50

55

60

65

R. 46—47 | N is.

R. 48 † n. En Læsning * A er vistnok helt udelukket.

R. 49 sandsynlig * A, skjønt kun den høire Halvdel af den Kvist, som skraaner ned mod venstre, er helt sikker. Det er dog ikke udelukket, at Runen kan læses som p p eller P w (eller B b?). Mellem R. 48 og R. 49 er nedentil — paa Grund af Runernes korte Afstand sandsynlig efter deres Indridsning — indføiet en mindre Stav (se Tegningen), som sikkert er ristet og ikke kan tilhøre Dyrefiguren. Denne Stav er her ikke tallet med som egen Rune (i Tilfælde | i). Se mere om den under Tolkningen.

R. 50 R r.

R. 51. Som én Rune tæller jeg de to følgende Stave, hvoraf den sidste er utydelig oventil, saaledes at Toppunktet saavidt sees. Mulige Læsninger er | i i, | † i n, | P i w, H h og M e. I Partiet R. 50—52 er Forvitringen af Runernes øverste Del særlig stærk ved de to Stave, der er tallet som én Rune, R. 51. Heraf følger, at denne Rune tør læses som M e, uagtet der nu intet er bevaret af de mulige Forbindelseslinjer mellem de to Stave.

R. 52—54 † † | R ni.

R. 55 sandsynlig P w, skjønt Buen er svag; ved denne Runes øverste Del er Stenens Overflade stærkere forvitret end i de nærmeste Omgivelser (analogt med Forholdet ved R. 51). Baade B b og † | synes udelukket; den sidste Rune skulde i denne Indskrift have havt en anden Vinkel mellem Kvist og Stav.

R. 56—68 er fuldstændig sikre; se Tegningen og den samlede Gjengivelse af Indskriften. — En Prik til høire for sidste Rune er sikkert tilfældig. Fra R. 68 til Stenens Kant er 6 Cm.

D. I Høide med Underkanten af Linje C, lige under den Fure med blødere Stenart, som denne Linje følger, er i ca. 6 Cm.'s Afstand fra Stenens venstre Kant ganske svagt indridset de tre Runer H | † h i n¹.

¹ Denne Indskrift er først iagttaget af Frøken M. Abel.

Norges Indskrifter med de ældre Runer. III.

Straks efterat Eggjum-Indskriften var funden, skrev jeg en kortere Redegjørelse for den i et af vore Dagblade (se under »Literatur« S. 77). Derved var jeg i Stand til — overensstemmende med Skik og Brug blandt nordiske Filologer — at gjøre Studiefæller i Danmark og Sverige bekendt med dette vigtige Runefund umiddelbart efter Stenens Fremkomst. En Række Forslag til Tydning er saaledes privat blevet meddelt mig, og til disse har jeg kunnet tage Hensyn ved det følgende Tolkningsforsøg. De gjælder, som man vil forstaa af hvad jeg anfører, omtrent udelukkende Linjen A, hvorom jeg selv kun havde gjort etpar løsrevne Bemærkninger.

Nu, halvandet Aar senere, vover jeg — med Støtte i mit Kjendskab til Andres Opfatning af flere Enkeltheder — at gaa noget videre i Forsøget paa en sammenhængende Tydning af A (og B), idet jeg mener ikke at burde undlade at forfølge videre enkelte Iagttagelser, som ialfald synes at pege i den rigtige Retning.

Hvad Linjen C angaar, bygger jeg videre paa den Tolkning af C 1—30, som er foreslaaet i den nævnte Dagbladsartikel (hvortil Studiefæller intet væsentligt har havt at bemærke). Af let forstaaelige Grunde behandler jeg C før de to forudgaaende Indskriftlinjer.

I Begyndelsesafsnittet af Linjen C findes enkelte Ordformer, som ikke er til at tage Feil af. Det er først og fremst Tilfældet med C 20—30 **stain skorin**, hvor man synes at maatte konstatere Modsvarigheder til de oldnorske Ord for »Sten« (*steinn*) og for »skaaren« (*skorinn*, af *skera*, at skjære).

Videre lægger man Mærke til Runeforbindelsen **ni**, som forekommer paa flere Steder i C, saaledes i Linjens Begyndelse, Rune 1—2, og et lidet Stykke foran **stain skorin**, R. 13—14 (desuden ogsaa som R. 45—46 og 53—54, hvorom mere i det følgende). Her ligger det nær at antage to parallelle Udsagn, som begge er indledede med **ni** »ikke« (got. *ni*, oldn. *ne*)¹. Runeforbindelsen **sakse** mellem **ni** og **stain** fremtræder da som et selvstændigt Ord, og for dette finder man med Lethed en Modsvarighed i en oldnorsk Ordform, som passer udmærket ind i Sammenhængen, nemlig oldn. *saxi*, *saxe*, Dativ af *sax* n., stor Kniv eller enegget kort Sværd, sandsynlig en instrumental Dativ til **skorin** (»skaaren med *sax*«).

Af de to parallelle Udsagn, indledede med **ni**, som synes at foreligge i C 1—30, turde nu det andet staa fuldt klart for os: **ni sakse stain skorin** = oldn. *ne saxi steinn skorinn* »ikke med *sax* Sten skaaren«.

Vi gjør da her den Iagttagelse, at Ordet for »Sten« (urnord. **stainar*, *staina* Akk. Tune) allerede optræder i den synkoperede Nominativform, med *nr* assimileret til *-nn*, som vi møder i historisk Oldnorsk (*steinn*). Ligesaa har oldn.

¹ Om dette Ords Form i historisk Nordisk skal tales mere i det følgende, naar det meste af Indskriftlinjen C er gennemgaaet. Her nøier jeg mig med at bemærke, at jeg er enig med en Række Forskere i at opstille et oldn. *ne* (med kort Vokal) »ikke« ved Siden af *né* (got. *nih*) »og ikke«.

skorinn paa Eggjum-Stenen Formen **skorin** (af **skorinar*, jfr. Participierne *haitinar* Tanum og *slaginar* Möjebro). Det vilde dog være forhastet, om man deraf drog den Slutning, at urnord. *-nar* paa Eggjum-Stenens Tid i alle Tilfælde var blevet til *-nn*. Man gjør rigtigt i at regne med den Mulighed, at »Sten« i Nominativ ved denne Tid endnu hed **stainr*, naar Pause eller et med Vokal begyndende Ord fulgte efter, medens **stainr* foran Konsonant (i Særdeleshed foran Ord som **skorin**, hvis *s* i Lyd stod *r* meget nær) i sammenhængende Tale kunde miste sit *-r*. Et lignende Hensyn kan ogsaa gjøres gjældende ved **skorin** (for **skorinar*); dette Ord har *-n* i en svagere betonet Endestavelse, og ogsaa her har — hvis da ikke en ny Sætning begynder med R. 31 **n** — en Konsonant fulgt umiddelbart efter.

Skjønt saaledes Afgjørelsen af flere Enkeltspørgsmaal ialfald foreløbig maa udstaa, har dog den Del af Indskriften, som vi hidtil har beskæftiget os med, givet os et Indtryk af, at Eggjum-Stenen opviser forholdsvis sene Sprogformer. Dette maa vi have for Øie, naar vi nu gaar over til Afsnittet R. 1—12, der ligesom det følgende indledes med Runeforbindingen *ni*.

Som allerede fremholdt, ligger det nær at søge i R. 1—12 et Udsagn, der er bygget parallelt med **ni sakse stain skorin**. R. 1—12 **nissolusotuk** skulde efter dette ligeledes indeholde et Participium. I Virkeligheden kan man her med Lethed finde et saadant, nemlig i R. 8—10 **sot**, som kan svare til Stammen i oldn. *sóttv* »søgt« (af *sækja* »søge«), *urnord. **söhta*. At dette er rigtigt, turde til Evidens fremgaa af følgende Overveielse: Mellem de to **s**-Runer i **nis** og **solu** maa sikkert antages Ordadskillelse. Videre er, som allerede nævnt, Ordadskillelse sandsynlig efter **ni** (R. 1—2). Som selvstændigt Ord maa da udskilles **s** (R. 3), hvilket her ikke kan være noget andet end det oldnorske Verbum *es*, 's (senere *er*) »er«.¹ Dette er netop, hvad vi venter til **skorin**: »ikke er . . . ikke (er) med *sax* Sten skaaren«. Verbet »er« staar altsaa bare paa det første af de Steder, hvor det logisk kræves i de parallelle Udsagn. Men dette forudsætter igjen, at Prædiketet er ensartet i de to Udsagn: »er« + et adjektivisk Prædikatsord (helst et Participium i begge Udsagn).

I Hovedtrækkene staar nu ogsaa Bygningen af det første Udsagn klart for os, idet vi er naaet til at udskille som selvstændige Ord: **ni s solu s** —, d. e. »ikke er . . . søgt . . .«. Her er det værdt at lægge Mærke til, at der ved den foretagne Ordadskillelse fremkommer Allitteration i Afsnittet R. 1—30 (**solu, sot-, sakse**). Derimod har vi endnu maattet nøie os med en Identificering i al Almindelighed af **sot-** med Stammen i oldn. *sóttv*; hvorvidt ogsaa Runen **u** hører med til Ordet, har maattet lades uafgjort.

Vi skal nu søge at komme nærmere til Løsningen af det Spørgsmaal, om der skal læses som ét Ord **sot** neutr. (af **söhta*, jfr. *stain* af **stainar*) eller **sotu** fem. (urnord. **söhtu*, jfr. *minu* og *liubu* paa Opedal-Stenen). I sidste Tilfælde bliver **k** (R. 12) at betragte som et selvstændigt Ord. Dette kunde vistnok synes muligt, idet man her kunde have med et lignende Forhold at gjøre som ved **s** (R. 3), der

¹ Jfr. Bd. II S. 562 og Indl. S. 34 f. — Den ligelydende relative Partikel maa vel paa denne Plads i Sætningen efter **ni** ansees for helt udelukket.

i enklitisk Stilling har tabt en Begyndelsesvokal. Da vilde **solu** og **sotu** begge blive Hunkjønnsformer i Nominativ. Det første kunde, naar vi søger Retledning i det historiske Sprog, bare blive en Modsvarighed til oldn. *sól*, Nom. sg. f. »Sol«, og der vilde blive at oversætte: »ikke er Sol 'søgt'«. Men dette synes, hvordan saa end Participiet bliver at forstaa, vanskelig at kunne give Mening.

Man bør derfor uden Tvivl foretrække den anden Løsning: der skal læses **sot** neutr., og **solu** bliver Dativ, = oldn. *sólu*.

Naar saaledes **solu sot** skal identificeres med oldn. *sólu* (Dat.) *sótt*, bliver vistnok kun én Forstaaelse mulig, nemlig at **solu** er instrumental Dat.: »ved (af) Solen« (Nygaard, Norrøn syntax § 107; jfr. Erdmann-Mensing, Grundzüge der deutschen Syntax II [Stuttgart 1898] S. 273)¹. Et analogt Eksempel finder man i en Lausavísa af Oddi lítli Glúmsson (12te Aarh.): *grund . . . sólu birt* »Jorden . . . , beskinnet af Solen« (Skjaldedigtning A I 530, B I 510)

Heraf følger videre, at **sot** = oldn. *sótt* maa tages i en af de Betydninger, som Fritzner angiver for Verbet *sækja* under 3—5: »søge, besøge, opsøge, søge at træffe en«, »søge hen til et Sted, besøge det«, »angribe, overfalde (om Sygdom, fiendtligt Angreb og lign.)«. Jeg vil helst gjengive **solu sot** ved »besøgt, truffet, rammet af Sol(ens Straaler)«. Som en nær Parallel kan anføres Grógaldr 12: *ef þik sækja kemr frost á fjalli há*.

Endnu har vi tilbage at tolke R. 11—12 **uk**, som nu har vist sig at danne et selvstændigt Ord. Sandsynlig har dette ikke havt stærk Sætningsaccent. I saa Fald vilde nemlig **sot**, skjønt det sammen med **solu** og **saksæ** bærer Allitterationen, have været svagere betonet. Det synes heller ikke muligt at finde en Modsvarighed i historisk Oldnorsk til et stærkt betonet **uk**, enten man nu vilde opfatte det som Subjekt for 's . . . **sot** (parallelt med **stain**, Subjekt for ['s . . .] **skorin**) eller som en adverbial Bestemmelse. Det eneste naturlige maa vel derfor være at se i dette **uk** et svagt betonet Bindeord, som har knyttet sammen de to med **ni** indledede parallelle Udsagn.

Vi har i det foregaaende fundet Sprogformer i denne Indskrift, som med Hensyn til Lydudvikling synes at være ligefrem »oldnorske«: **sot** = *sótt*, **stain** = *steinn*, **skorin** = *skorinn*. Det kan da ikke være for dristigt (jfr. Bd. I S. 251) at søge i **uk** en Modsvarighed til oldn. *ok* »og«, skjønt dette Ord, efter hvad vi hidtil ved, først i historisk Tid — efter Runeindskrifternes Vidnesbyrd omkring Aar 1000² — skal have udviklet sig i svagt betonet Stilling af *auk* (den Form, som Ordet, naar det er betonet, endnu har i norrøn Digtning)³. Jeg vil vistnok ikke bestride den almindelige Opfatning, at Runeindskrifternes *auk* og *uk* (udtalt *ok*)

¹ Der vil neppe kunne findes tilstrækkelig Støtte i de gammelgermanske Sprog for en Opfatning af **solu** som Tidens Dativ (Nygaard § 118, Erdmann-Mensing S. 269, Delbrück Synkretismus S. 161), i Betydning svarende til oldn. *undir sólu* »mens Solen er oppe« (modsat *um nætr*, Formm. s. VII 296 s).

² Wimmer, De danske runemindesmærker, Ordsamling S. XXVI.

³ Jfr. A. Koek, Om några atona, Lund 1879, S. 17 f. Anm. 2; Noreen, Altisl. Gramm.³ S. 111 § 145^a, 2. Disse Forskere udtaler sig imidlertid ikke om den absolute Kronologi for denne Lydovergang.

gjenspeiler en Svækkelse i historisk Tid af *auk* til *ok*; men jeg tror samtidig at turde hævde, at germ. **auk* = gr. *αῦ-γε* (got. *auk* o. s. v.) som Bindeord allerede paa et tidligere Tidspunkt i Norden kan være blevet svækket til den Form *uk*, som vi synes at møde i Eggjum-Indskriftens *uk*.¹ Man kan her ikke indvende, at vi skulde vente en Overgang fra **auk* til **ōk* og videre til **ak*, parallelt med got. *ahtau* = oldn. *átta*, got. *sunaus* (Gen.) = oldn. *sonar*, got. *gibau*, *gēbjau* (Konj.) = oldn. *gefa*, *gæfa* (Noreen, Altisl. Gramm.³ S. 102 § 133). En fuldstændig Analogi til Eggjum-Indskriftens *uk* af **auk* er fra adskillig ældre Tid *haitika* paa Brakt. 57 (jfr. *hateka* Lindholm), af **haitē*, ældre **haitai* (got. *haitai*), + **eka*. (At mærke er her Overgangen fra svagt betonet *-ai-* gennem *-ē-* til *-i-*, som er ensartet med Overgangen fra *au* til *u*: got. *auk*, Eggjum *uk*.) Man bør i denne Sammenhæng ogsaa komme i Hu, at oprindeligt *au* i Endestavelser allerede i Gotisk oftere optræder som *u* (t. Eks. Gen. *sunus* for *sunaus* og omvendt *sunaus* Nom. for *sunus*²). Ligesom jeg altsaa antager en forskjellig Udvikling, betinget i forskjellig Betoningsgrad, i *uk* og i Ord som *átta* (got. *ahtau*), saaledes har jeg ogsaa i Tu-Indskriften formodet en forskjellig Behandling af *ai* i *þiri* (hvis der skal læses saa og ikke *þiru*) = got. *þizai* og i *dape* (Læsningen ikke sikker) = got. *dēpai* (Bd. II S. 725 f.).

Jeg mener saaledes at kunne forsvare at tolke *uk* = oldn. *ok* »og«. Som det fremgaar af det allerede sagte, stammer ikke den yngre Form fra urnord. *uk*, men begge Former er Svækkelser, tilhørende hver sin Tid, af *auk*, som i betonet Stilling holdt sig helt ned til den historiske Sprogperiode. Det er jo en Iagttagelse, vi oftere kan gjøre i de nyere Sprog, at Svækkelse, og »Udbedring«³ efter en bevaret stærkt betonet Form, og ny Svækkelse kan følge raskt paa hinanden.

Ud fra Indskriften selv — uden at se dennes Indhold i en videre kulturhistorisk Sammenhæng — er jeg saaledes nu naaet til følgende Tolkning af C Rune 1—30:

ni s solu sot uk ni sakse stain skorin

Hertil svarer i oldnorsk Sprogform: *ne 's sólu sótt ok ne saxi steinn skorinn*.

Dette kan gjengives saaledes: »Ikke er der rammet af Sol, og ikke er med Kniv Stenen skaaren«.

Meningen hermed er fuldt klar for den sidste Sætnings Vedkommende: Kniv (*sax*) har ikke maattet bruges ved Runernes (og den samtidige Dyrefigurs) Indridsning.

Jeg har her gjengivet *sakse* ved »Kniv«, ikke ved »(kort) Sværd«. Netop med en Knivsodd kunde Runer af den her forekommende Størrelse bekvemt ind-

¹ En Udtale med *o* maa efter Indskriftens Lydbetegnelse forøvrigt ansees for udelukket.

² Om denne Vaklen i Skrift udtaler Streitberg, Gotisches Elementarbuch, 1910, S. 48 f., jfr. 56 f.: »Dies deutet einerseits auf monophthongische Aussprache des unbetonten *au*, anderseits auf eine Zerrüttung der absterbenden *u*-Flexion«.

³ Betegnelsen er laant fra Viggo Brøndal, Substrater og laan i romansk og germansk, København 1917, S. 27.

gjenspeiler en Svækkelse i historisk Tid af *auk* til *ok*; men jeg tror samtidig at turde hævde, at germ. **auk* = gr. *αῦ-γε* (got. *auk* o. s. v.) som Bindeord allerede paa et tidligere Tidspunkt i Norden kan være blevet svækket til den Form *uk*, som vi synes at møde i Eggjum-Indskriftens *uk*.¹ Man kan her ikke indvende, at vi skulde vente en Overgang fra **auk* til **ōk* og videre til **ak*, parallelt med got. *ahtau* = oldn. *átta*, got. *sunaus* (Gen.) = oldn. *sonar*, got. *gibau*, *gēbjau* (Konj.) = oldn. *gefa*, *gæfa* (Noreen, Altisl. Gramm.³ S. 102 § 133). En fuldstændig Analogi til Eggjum-Indskriftens *uk* af **auk* er fra adskillig ældre Tid *haitika* paa Brakt. 57 (jfr. *hateka* Lindholm), af **haitē*, ældre **haitai* (got. *haitai*), + **eka*. (At mærke er her Overgangen fra svagt betonet *-ai-* gennem *-ē-* til *-i-*, som er ensartet med Overgangen fra *au* til *u*: got. *auk*, Eggjum *uk*.) Man bør i denne Sammenhæng ogsaa komme i Hu, at oprindeligt *au* i Endestavelser allerede i Gotisk oftere optræder som *u* (t. Eks. Gen. *sunus* for *sunaus* og omvendt *sunaus* Nom. for *sunus*²). Ligesom jeg altsaa antager en forskjellig Udvikling, betinget i forskjellig Betoningsgrad, i *uk* og i Ord som *átta* (got. *ahtau*), saaledes har jeg ogsaa i Tu-Indskriften formodet en forskjellig Behandling af *ai* i *þiri* (hvis der skal læses saa og ikke *þiru*) = got. *þizai* og i *dape* (Læsningen ikke sikker) = got. *dēpai* (Bd. II S. 725 f.).

Jeg mener saaledes at kunne forsvare at tolke *uk* = oldn. *ok* »og«. Som det fremgaar af det allerede sagte, stammer ikke den yngre Form fra urnord. *uk*, men begge Former er Svækkelser, tilhørende hver sin Tid, af *auk*, som i betonet Stilling holdt sig helt ned til den historiske Sprogperiode. Det er jo en Iagttagelse, vi oftere kan gjøre i de nyere Sprog, at Svækkelse, og »Udbedring«³ efter en bevaret stærkt betonet Form, og ny Svækkelse kan følge raskt paa hinanden.

Ud fra Indskriften selv — uden at se dennes Indhold i en videre kulturhistorisk Sammenhæng — er jeg saaledes nu naaet til følgende Tolkning af C Rune 1—30:

ni s solu sot uk ni sakse stain skorin

Hertil svarer i oldnorsk Sprogform: *ne 's sólu sótt ok ne saxi steinn skorinn*.

Dette kan gjengives saaledes: »Ikke er der rammet af Sol, og ikke er med Kniv Stenen skaaren«.

Meningen hermed er fuldt klar for den sidste Sætnings Vedkommende: Kniv (*sax*) har ikke maattet bruges ved Runernes (og den samtidige Dyrefigurs) Indridsning.

Jeg har her gjengivet *sakse* ved »Kniv«, ikke ved »(kort) Sværd«. Netop med en Knivsodd kunde Runer af den her forekommende Størrelse bekvemt ind-

¹ En Udtale med *o* maa efter Indskriftens Lydbetegnelse forøvrigt ansees for udelukket.

² Om denne Vaklen i Skrift udtaler Streitberg, Gotisches Elementarbuch, 1910, S. 48 f., jfr. 56 f.: »Dies deutet einerseits auf monophthongische Aussprache des unbetonten *au*, andererseits auf eine Zerrüttung der absterbenden *u*-Flexion«.

³ Betegnelsen er laant fra Viggo Brøndal, Substrater og laan i romansk og germansk, København 1917, S. 27.

ridses.¹ Alligevel har man maattet hjælpe sig med et andet Instrument, rimeligvis med et, som ikke var af Metal (Jern) — som Professor Schetelig har nævnt for mig, maaske en Benspids af Form som en but Blyant. (Om en anden Mulighed skal tales mere i det følgende.)

Her staar vi efter al Sandsynlighed ligeoverfor den udbredte Overtro, at Jern (Staal) i visse Tilfælde ikke maa bruges. Herom kan henvises til den fylde Redegjørelse i Feilbergs jyske Ordbog (II S. 60), hvor baade hjemlig og fjærnere Litteratur er citeret.² Som Eksempel fra nordisk Omraade kan anføres efter Hyltén-Cavallius, Wärend och Wirdarne I 280: Naar 'Skogsnuvvan' har faaet Magt over En, skal man »söka den kloke, och efter hans råd draga honom, som är förgjord, tre gånger igenom klofvan på en lefvande ek, som blifvit spräckt med trä-kilar och trä-klubba, utan nogot jern.« Videre skal paany (jfr. Bd. II S. 669) mindes om de gamle Agerbrugsredskaber i Sætersdalen: »alle Verkegogner var av Tre; Jarn maatte aldri koma i Aakren« (J. Skar, Gamalt or Sætesdal IV 134). Fremdeles kan her — som Eksempler fra et fjærnere Omraade — komme i Betragtning etpar Steder i det gamle Testamente, hvor det om de Altere, som Moses og Josva bygger, heder, at »hugne Stene« maa ikke bruges, da de vil vanhelliges, hvis Huggjern svinges over dem (2 Mos. 20,25, 5 Mos. 27,5, Josva 8,31); ligesaa »blev hverken Hammer eller Øks eller noget Jernredskab hørt i Huset«, da Salomos Tempel blev bygget »af hele Stene fra Stenbruddet« (1 Kong. 6,7).³ Her møder vi vistnok overalt en fra Stenalderen nedarvet Skik, som har holdt sig i religiøs Brug og i beslegtede Anvendelser. I Eggjum-Indskriften har vi Skikken i en Begravelses-Ritus — med nær Parallel i den sætersdalske Skik, at man »neglde ihop« Ligkisten, »av di der maatte aldri koma Jarn i ei Likkiste« (Skar IV 128 f.) —, og dette har vistnok Sammenhæng med den Forestilling, at de Afdødes Aander frygter Jern, specielt Egg⁴, og Skikken gaar her, som vi skal se, Side om Side med andre ældgamle og vidt udbredte overtroiske Skikke.

En af disse gjør vi allerede Bekjendtskab med i det Afsnit af Indskriften, som nu er tolket. Jern maatte ikke bruges paa Runestenen, og videre maatte Sol ikke skinne paa den (*ni s solu sot*).

Feilberg (III S. 455 f.) har en lang Række af Eksempler fra moderne nordisk Overtro paa, at Sol ikke maatte skinne, naar hemmelige Kunster øvedes eller andre vigtige Handlinger udførtes. Saadanne skulde foretages før Solopgang eller efter Solnedgang. Naar Solen er oppe, er Trolddomskræfter magtesløse. Derfor skal Kirkegaardsmuld til Trolddom tages efter Solnedgang, og da skal ligeledes Urter plukkes⁵, Høne lægges, Besværgelser fremføres; Sol maa ikke skinne paa

¹ Jfr. om den med Hensyn til Indridsning nærstaaende Opedal-Indskrift Bd. I S. 299.

² Jfr. ogsaa Cumming, In the Hebrides S. 226.

³ Jfr. ogsaa 2 Mos. 4,25 og Josva 5,2 ff. om Stenknive ved den jødiske Omskjærelse; fremdeles Herodot II 86 om »en skarp æthiopisk Sten« brugt ved den ægyptiske Balsamering til Aabning af Underlivet.

⁴ Jfr. W. Caland, Archiv für Religionswissenschaft XVII, 1914, S. 498 f.: Kniv maa ikke bruges ved Litauernes Begravelsesgilde.

⁵ Saaledes ogsaa i gammelindisk Magi: en Plante, som skaffes tilveie for at lette Fødselen, graves op »efter Solnedgang« eller, hvis Solen er oppe, »efterat . . . [man] har stillet en Solskjærm mellem (Planten og Solen)«. Se W. Caland, Altindisches Zauberritual (Verhandelingen der

Efterbyrden eller paa den første Melk efter Kalving og heller ikke i Ansigtet paa Daabsbarnet, naar det bæres over Kirkegaarden.

Til disse Eksempler maa føies, hvad Skar (IV 97) anfører fra Sætersdalen om de Ceremonier, som ledsagede Nedsættelsen af Grænsestenene (*deild f.*): »Deil-derne var »siggra« [forheksede] — nedsette med Fesser [Trylleformularer] me kallar. Dei gjorde Eld paa i Hølet og sette Deildi ned i Glodskjæra [Glohaugen]. Men Sigringi var so: »Den som tok upp Deildi so haagt at Soli skein under, hans Sjøel skulde brenna i Helvitis Eld.« Der var tvo Vitnesteinar; *dei* sette Vitni ned, ein Stein paa kvar Led av Deildi«.

Særlig Interesse for os har de Tilfælde, hvor Sol ikke maa skinne paa hedensk Gravhaug eller det, som staar i Forbindelse dermed.

Trold vil begraves før Solopgang eller paa et Sted, hvor Sol ei skinner, medens Kristenmennesker ikke vil jordes paa et saadant Sted.

Om Sværdet *Skofnungr*, som Miðfjarðar-Skeggi havde taget ud af Rolv krake's Gravhaug, heder det i Kormaks saga Kap. 9 (Möbius's Udg. S. 19)¹: »*eigi skal sól skína á et efra hjaltit*« (i Þórðar saga hreðu, 1848, S. 63 [= 1860, S. 102] med en Tilføielse: »sú er náttúra sverðsins, at eigi skal sól skína á hjöltin, ok eigi skal því bregða, svá at konur sé hjá«).

I det gammelindiske Begravelses-Ritual har Solskjærmen sin Plads, ligesom i Trolddoms-Ritualet (ved Opgravning af en Plante til magisk Brug; se S. 95 Anm. 5 og den der citerede Litteratur).

I flere Egne af Tyskland (og Bøhmen) er det Skik, at det Vand, hvori et Lig har været tvættet, hældes ud paa et Sted, hvor ingen gaar og hvor hverken Sol eller Maane skinner (H. Rosén, Om dødsrike och dødsbruk i fornnordisk religion, Lund 1918, S. 170 f.).

Alt dette er naturligt nok. Det forstaaes ud fra Folketroens Forestillinger om de Dødes Samfund, adskilt fra Menneskeverdenen med dens Sol og Lys. »Den Døde bor i Graven, Kirkegaarden er hans By, Natten hans Dag, Dagen hans Nat. I Maaneskin, under Stjernelys, i den mørke Nat, føres hans Liv i de dødes Samfund« (Feilberg, Dansk Bondeliv II S. 96).

Tolkningen af den gjenstaaende Del af Linjen C (R. 31—68) frembyder adskillige Vanskeligheder, da flere Runer her mangler og enkelte andre ikke med Sikkerhed kan læses. Det vil være rigtigt først at gjøre et Tydningsforsøg med Afsnittet R. 52—68, om hvis Læsning der ikke kan herske nogen Tvivl.

R. 53 n er sandsynlig første Rune i et Ord; foran gaar nemlig r, som efter det gamle Sprogs Lydforhold sjelden har forekommet inde i Ord, men over-

K. Akademie van Wetenschappen te Amsterdam. Letterkunde. N. R. III,2) S. 110, som bl. a. sammenligner Plinius Hist. Nat. XXIV 107 (*herba . . . ante solis ortum collecta . . . tertianas arcere traditur*) og XXV 92 (*effossuris [anagallida] ante solis ortum*).

¹ Øvrige Steder i den norrøne Litteratur, hvor *Skofnungr* findes omtalt, er anførte hos Möbius S. 84. Jfr. Falk, Waffenkunde S. 60.

maade ofte i Udlyd. Af samme Grund kan Ordadskillelse med Sandsynlighed fastslaaes ogsaa efter R. 60 og efter R. 64. Endvidere er det rimeligt at søge i R. 53—54 ni det Ord, som vi allerede to Gange tidligere har mødt i Indskriften, og dette saa meget mere, som Runeforbindelsen *niwiltir* af sproglige Grunde hverken synes at kunne udgjøre et enkelt Ord (ialfald ikke et usammensat) eller at kunne deles i *niw iltir*; *w* i Indlyd eller i Udlyd vilde jo i en Indskrift fra ca. 700 være paafaldende. Vi tør følgelig med en høj Grad af Sandsynlighed opdele R. 52—68 i Ord paa denne Maade:

— R ni wiltir manR lagi

Vi har tidligere seet, at *ni* paa de to foregaaende Steder, hvor Ordet forekommer i denne Indskriftlinje, staar i Spidsen af en Sætning¹. Det er da rigtigt at sætte Interpunktion foran R. 53—54 *ni* og at søge en til en viss Grad selvstændig Mening i Ordene *ni wiltir manR lagi*. Her kan dog maaske et eller flere Ord være at »underforstaa« fra det nærmest forudgaaende, endnu ikke tolkede Afsnit, saaledes som Tilfældet var med Sætningen *ni sakse stain skorin*.

I den første Del af Linjen C har vi udelukkende lært at kjende Ord, som forekommer i historisk Oldnorsk i praktisk talt ganske den samme Sprogform. Vi venter da, at paa lignende Maade hvert enkelt af Ordene *ni wiltir manR lagi* uden nogen større Vanskelighed skal lade sig overføre fra Runeskrift til almindelig oldnorsk Sprogform. Saa er i Virkeligheden ogsaa Tilfældet.

Lettest gjenkjender vi i *manR* en Form i Nominativ af oldn. **mannr*, *maðr*² »Mand (Person)«, Flertal *menn(r)*, *meðr*. Vi har her Valget mellem Ental og Flertal. I begge Tilfælde er Runen *ᚠ a* brugt som Tegn for en nasal Vokal (*a* eller Omlydsvokalen *æ*), medens unasalere *a* i *sakse* er gjengivet ved * (*ár*-Runen). I første Tilfælde forudsætter *manR* en Udtaleform *mannr*, i andet Tilfælde rimeligvis *mænnr* (jfr. *barutr* Björketorp). Disse to Former er synkoperede henholdsvis af **mannar* og **mannir*.

Ved *lagi* kan man være i Tvivl om, hvorvidt man har med et Verbum (i 3dje Person Konjunktiv) eller med et Substantiv (t. Eks. i Dat. n.) at gjøre. Løsningen af dette Spørgsmaal, det vil med andre Ord sige Spørgsmaalet om Sætningens Prædikat, maa udstaa, indtil vi nærmere har gransket Ordet *wiltir*. Og ved dette synes til alt Held bare én Opfatning at være formelt tilstedelig.

I *wiltir* maa Endelsen *ir* sikkert indeholde en oprindelig lang (og derfor her ikke synkoperet) Vokal. Ordet har følgelig fra gammel Tid af *i* i Rodstavelsen og er enten et Verbum med en Endelse modsvarende oldn. *-ir* eller et Nomen (Subst. eller Adj.) i Nominativ Ental Hankjøn (en *ia*-Stamme) eller i Nominativ (m., f.) eller Akkusativ (f.) Flertal. Gjennemtænker man nu de forskjellige Mulig-

¹ Paa det andet Sted gaar rigtignok Konjunktionen *uk* »og« foran; men denne, som forbinder to sideordnede Sætninger, staar efter Indholdet udenfor den følgende Sætnings Økonomi.

² Om Forholdet mellem disse to Former, hvoraf den sidste er en Analogidannelse, se Löffler, Nord. Tidsskrift for Filologi N. R. IV, 1879—80, S. 288; jfr. F. Tamm, Beiträge zur Gesch. d. deutschen Sprache VII, 1880, S. 450 ff. og Hoffory, Arkiv II, 1885, S. 27 Anm. 1. Angaaende Formernes Forekomst i den gamle Digting se Finnur Jónsson, Skjaldesprog S. 63. Jfr. ogsaa dette Værks Indledning S. 45 (om Runenavnet *maðr*, *mann*, gl.dansk 'man').

heder, idet man samtidig tager Hensyn til det nordiske Ordforraad (og til Nominativformen **manr**, som kræver et Prædikat i 3dje Person), kan der neppe blive Tvivl om, at **wiltir** bare kan være én Ting, = oldn. *villtir* Nom. m. pl. af *villtr*, Præt. Ptc. til Verbet *villa* (-i, -ta, -tr) »gjøre *villr* (vild), vildlede«¹.

Det er dermed gjort sandsynligt, at **wiltir** er at forbinde med **manr**, som altsaa bliver Flertal, og at **lagi** er Sætningens Prædikat, et Verbum i Konjunktiv 3. Pers. pl.

Dette **lagi** kan svare enten til oldn. *lægi* (Præt. Konj. af *liggja* »ligge« eller Præs. Konj. af *lægja* »gjøre lavere, dæmpe, forringe«) eller til oldn. *leggi* (Præs. Konj. af *leggja* »lægge«)². Den første af disse Muligheder ligger meget fjernt; en Præteritums-Form kunde bare forsvares i et Betingelsesudsagn eller i en afhængig Sætning, og et Verbum med Betydning »gjøre lavere (o. s. v.)« er paa Forhaand lidet sandsynligt i Sammenligning med det overmaade hyppig forekommende Verbum *leggja*. Derfor tør vi vistnok trøstigt sætte **lagi** = oldn. *leggi*.

Vi har altsaa nu i Afsnittet **ni wiltir manr lagi** = oldn. *ne villtir menn leggi* fundet Subjekt og Prædikat, derimod ikke noget Objekt for det transitive Verbum **lagi**. Rimeligvis er som Objekt at tænke til Ordet »Sten«, brugt om den allerede tidligere i samme Linje omtalte Runesten (**stain**, R. 20—24).

Det ligger da nær at tage **lagi** i den almindelige Betydning, som oldn. *leggja* kan have: »lægge noget paa et Sted, hvor man vil have det liggende, bli-vende i længere eller kortere Tid« (Fritzner *leggja* 3). Der er Tale om at anbringe Stenen paa dens Plads i Graven, og i den Anledning anvender Indskriften en Opfordring (Konjunktiv efter Nygaard § 182) med forudgaaende Negtelse (**ni**): »ikke '*villtir menn*' (Stenen) lægge!«

¹ Mit Ræsonnement kan jeg i Korthed resumere saaledes:

I Nordisk (og i Germansk overhoved) findes, saavidt vides, ikke nogen Verbalstamme *wiltia-* eller *wilt-* og ikke nogen Nominalstamme *wilti(*)*. Derfor maa *-t* høre til Endelsen, og Ordet maa, da det ikke kan være en svag Præteritumsform i 2den Person (oldn. *-ir-*), nødvendig blive et Præt. Ptc. i Nom. m. pl.

Videre synes det mig at staa fast, at Endelsen *-tir* maa være føiet til en (synkoperet) Verbalstamme med ustemt *l*, opstaaet af *hl* eller *pl*. I Betragtning kommer da oldn. *vêla (um)* »give sig af med, sysle med«, af **wih(a)lian* (se S. Bugge, Arkiv II S. 352 ff., jfr. Torp-Falk, Fick's Wörterbuch⁴ III S. 408), og **wiphlian* »besudle« (jfr. ags. *will* n. »defilement, impurity«, *widlian* »defile«, jfr. Torp-Falk S. 411). Men det første af disse Verber maa man kunne se bort fra paa Grund af Betydningen, og det sidste vil man her ikke gjerne regne med, da de historiske nordiske Sprog ikke har noget tilsvarende. — Et tredje Verbum, som ogsaa kunde synes at komme i Betragtning, oldn. *vêla (-ta)* »besnære, overlister«, tør ogsaa betragtes som udelukket. Som Bugge (anf. St.) har godtgjort, har dette Verbum oprindeligt (stemt) *-l*. Ved Indvirkning fra det andet *vêla*, **wih(a)lian*, har det faaet Endelsen *-ta* i Præteritum istedenfor det lydrette *-la*. Ogsaa Vokalen *é* i *vêla* »besnære« (hvorom Bugge ikke direkte udtaler sig) synes at skyldes Sammenblanding med *vêla (um)* »sysle med«. Den oprindelige Vokal har man i ags. *wil* n. »wile, trick« og vistnok ogsaa i *uilald* paa Brakt. 28 (se Aarbøger 1907 S. 22, 29 ff.); derimod **weladaude** Björketorp og **wel[a]dud** Stentofta, altsaa i Indskrifter, som er nogenlunde samtidige med (eller ialfald ikke yngre end) Eggjum-Indskriften. Hvis **wiltir** = oldn. *vêltir*, Præt. Ptc. Nom. pl. m. af *vêla* »besnære«, havde faaet *-t-* fra *vêla (um)*, skulde man vente, at ogsaa Vokalen havde været den samme som i dette andet Verbum (*e* og ikke *i*) og — er det her af Vigtighed at tilføie — som i Björketorp- og Stentofta-Indskrifternes **wela-**.

² **lagi** kan ikke være oldn. *lengi*, Præs. af *lengja* »forlænge«. Vistnok var det tænkeligt, at *ng* i Indskriften var udtrykt ved *g*-Runen — en egen *ŋ*-Rune forekommer ikke ellers i Indskriften —; men da skulde man vente *a*-Runen, ikke *l*, som Tegn for den nasale Vokal. Desuden vilde, saavidt jeg kan se, intet være vundet for Tolkningen, om man opfattede **lagi** som oldn. *lengi*.

Slutningen af Linjen C indeholder altsaa et Forbud (i Konjunktiv), medens der i de to sidste Sætninger fortælles — i Indikativ — om Fremgangsmaaden ved Runestenens Tilveiebringelse. Imellem de tolkede Afsnit er der et større, delvis stærkt skadet Parti, hvis Indhold endnu er os fuldstændig ukjendt. Paa Forhaand vil man gjerne danne sig en Mening om, hvorvidt Mellempartiet hører sammen med Begyndelsen eller med Slutningen, med Beretningen eller med Forbudet. Ser vi paa de to Sætninger **ni s solu sot** o. s. v., maa det første forekomme mindre sandsynligt. Disse Sætninger, som er forbundne ved Allitteration, synes at udgjøre et sluttet Hele, etslags Verslinje-Par. Til en Fortsættelse i et nyt berettende Linjepar er der vanskelig Plads i R. 31—52 — en saadan Fortsættelse skulde da vel ligesom anden Sætning have indeholdt Bindeordet **uk** —, og ialfald vilde den hele Indskriftlinje C faa en i formel Henseende paafaldende Opbygning, om man lod de 4 sidste Ord danne et selvstændigt Afsnit. Langt rimeligere er det at tænke sig, at C falder i to omtrent jevnstore Afsnit, ét i Indikativ (R. 1—30) og ét i Konjunktiv (R. 31—68).

Fælles for alle de 3 Sætninger, som hidtil er behandlede, er, at de aabnes med et negtende **ni**. Ogsaa i Mellempartiet venter vi dette Ord i Sætningsbegyndelse, og heri turde vi have en Ledetraad ved den videre Granskning af R. 31—52.

Det tør vel nu betragtes som utvivlsomt, at der i Begyndelsen af dette Afsnit, i R. 31—32 (**n***), skal læses **ni »ikke«**, hvilket stemmer fortrinlig med de bevarede Spor af R. 32. Det samme **ni** kan man være tilbøielig til at gjenfinde i R. 45—46. Vi faar da i alt 5 Eksempler paa **ni** i denne Indskriftlinje. Herved er at mærke følgende: Det næstsidste **ni** staar i en saa kort Afstand fra **ni wiltir**, at det maa synes umuligt at antage en selvstændig (forkortet) Sætning i Partiet R. 45—52. En saadan selvstændig Sætning vilde ogsaa øge Sætningernes Tal til 5, medens det naturlige vilde være 4, to nærmere forbundne Sætninger i Indikativ og to i Konjunktiv. En enkel Løsning er her at antage, at Linjen C bestaar af 4 parvis forbundne, ved **ni** indledede Sætninger, og at i den sidste Sætning er første Led disjunktivt, indeholdende to parallelle, ved **ni . . ni** negerede Ord.

Denne Løsning stemmer ogsaa paa det nøieste med de faktiske Forhold: Foran **ni wiltir** gaar et Ord, som ender paa **-R** ligesom **wiltir**, og Runerne mellem **ni** (45—46) og **wiltir** (hvoraf flere desværre ikke kan læses med Sikkerhed) kan netop udgjøre et Ord, **sn—R**, af omtrent samme Længde som **wiltir**. Dette **sn—R** er da sideordnet med **wiltir** eller med **wiltir manR** og er enten ligesom **wiltir** et Adjektiv, der skal forbindes med **manR**, eller et Substantiv eller substantiveret Adjektiv sidestillet med **wiltir manR**.

Efter de bevarede Runespor kan R. 47—52 **sn—R** læses paa en Række forskellige Maader: **snariR**, **snarinR**, **snariwR**, **snarhR**, **snarer**; **snariir**, **snarinR**, o. s. v.; **snpiir**, **snprinR**, o. s. v.; **snpriir**, o. s. v.; **snwriir**, o. s. v.; **sniwriR**, o. s. v.; **snbriir**, o. s. v.; **snibriir**, o. s. v. Naar man tager Hensyn til Lydforholdene paa Indskriftens Sprogtrin og samtidig fastholder, at forkortet Skrivemaade ikke ellers er anvendt i Indskriften, kan man hurtig gjøre sig færdig med de fleste af disse Muligheder (**-riwR**, **-rhR** og vistnok ogsaa **-rinR** [jfr. **skorin**], **-riir**; videre **snpr-**,

snwr-, **snbr-**). Tilbage bliver da at overveie: **snarer**, **sniarer**, **snibrer**, **snibrer**, og blandt disse Læsemaader fortjener igjen, saavidt jeg ser, bare **snarer** at komme virkelig i Betragtning. Kun **snarer** kan identificeres med et Ord — et Adjektiv i Nom. pl. m. — i det kun lidet yngre historiske oldnorske Sprog, nemlig med oldn. *snarir* (-er), af *snarr* »snar, rask o. s. v.«

Den sidste Sætning i C, som jeg lader begynde med R. 45:

ni **snarer** ni **wiltir** **manr** lagi

gjengiver jeg altsaa i oldnorsk Sprogform saaledes:

ne snarir, ne wiltir menn leggi.

Her er endnu adskilligt, som trænger til nærmere Forklaring, baade hvad Sprogform og hvad Indhold angaar.

Af Sprogformerne vil man fæste sig ved de to Adjektiver **snarer**¹ og **wiltir**, som afviger fra hinanden med Hensyn til Endelsens Vokal. Foreløbig maa det være tilstrækkeligt at gjøre opmærksom paa, at Vokalforholdet i det første Ord synes at kunne sammenlignes med Vokalforholdet i **sakse**, medens **wiltir** har i i Endelsen i Lighed med **lagi**, hvor A sandsynlig betegner Omlydsvokalen *æ*, fulgt af en palatal Konsonant². Forøvrigt er det vanskeligt at angive nærmere Udtalen af **g** i **lagi** = oldn. *leggi*. Vi skal senere komme tilbage til dette Ord og da søge at paavise, at vi maa antage lang *g*-Lyd i Verbet »at lægge«.

Ved det disjunktive **ni . . . ni** melder sig det Spørgsmaal, om vi her har at gjøre med en Modsvarighed til gotisk *ni . . . ni* »hverken — eller« »ikke — og ikke« (*oŷte — oŷte, miŷte — miŷte, oŷ — oŷde, miŷ — miŷde*), angelsaks. *ne — ne*, eller om der i det ene eller i begge **ni** kan stikke samme Ord som got. *nih*. »Hverken — eller« findes nemlig i Gotisk ogsaa gjengivet ved *nih — nih, nih — ni* og *ni — nih*, hvoraf den sidste Udtryksmaade er den vanligste. Det bør dog fremholdes, at *ni* og *nih* i Gotisk ofte er vanskelige at holde ud fra hinanden; hvor Teksten er overleveret i to Haandskrifter, findes undertiden Uoverensstemmelse paa dette Punkt (f. Eks. Gal. 6,15, 1 Tim. 2,12)³.

Det har her forekommet mig rigtigt at stille gotisk *ni(h) — ni(h)* i Forgrunden som Sammenligningsmateriale. Vistnok findes tilsvarende ogsaa i ældste Oldnorsk, nemlig *né — né*, som der vanlig skrives; men Eksemplerne er her faa og deres Analyse tildels usikker; hertil kommer, at Haandskrifternes Overlevering ved den disjunktive Negtelse ikke giver nogen tryk Veiledning med Hensyn til Vokalens Kvantitet.

Det sidste er ogsaa Tilfældet med den oldnorske enkelte Negtelse, som svarer til gotisk *ni* »ikke«, oldhoitysk, oldsaks., oldfris, angelsaks. *ne, ni*. Derfor har Ordbogsforfattere og Tekstudgivere her været i Tvivl, om man skal skrive *ne* eller *né*. Det synes mig imidlertid, som om Eggjum-Indskriften kan give os Vink baade om det enkeltledede og det dobbeltledede »*ne*« i Oldnorsk.

¹ I det følgende undlader jeg ved Underpriskning at angive udtrykkelig, at Læsningen af de to Vokaler i dette Ord ikke er sikker.

² Jfr. Bemærkningerne til **manr** i det foregaaende.

³ I det hele kan om Negtelsen *ni, nih* henvises til Ordbogen i Streitberg's »Die gotische Bibel« og Sammes Gotisches Elementarbuch⁴ § 27.

Paa samtlige 5 Steder, hvor *ni* synes at forekomme i Eggjum-Indskriften, kan denne Skrivemaade bare opfattes som en Gjengivelse af *ni* (med kort Vokal). Betydningen er paa de to første Steder »ikke«. Paa det andet Sted følger *ni* efter Konjunktionen *uk*, som forbinder to sideordnede negtende Sætninger. Naar her ikke er anvendt en Udtryksmaade med **nih* »og ikke«, got. *nih*, oldn. *né*, er Grunden tydelig den, at Negtelsen *ni* nærmest slutter sig til et enkelt Begreb: »ikke med Kniv (skaaren)«. Lignende Udtryksmaade findes som bekendt ogsaa i Latin: »*patior . . . et non moleste (= aequo animo) fero*« (Cic., In Verr. II, 1, 1, 2). Man kan ogsaa minde om Sigurdarkviða III 5: »hon ser at lifi lóst *ne* vissi *oc* at aldralagi *ecki* grand«.

Dette *ni* »ikke« paa Eggjum-Stenen tør opfattes som den ældre Form for oldn. «*ne*» (ikke). Overalt hvor Haandskrifterne har et enkelt »*ne*«, bør dette uden Tvivl læses med kort Vokal, nemlig med den Vokal, som i svagt betonet Endestavelse skrives *-e* og *-i*. Heri er jeg enig med en Række Forskere, fra hvem mere eller mindre bestemte Udtalelser foreligger (Fritzner, Vigfusson, Sophus Bugge [i Forelæsninger], Torp og Falk [Fick's Wörterbuch⁴ III S. 288], Neckel [Edda-Udg.] o. fl.). Andre, som Sievers (Indog. Forsch. XXXI S. 335 ff.) og Gering i hans Ordbøger og Edda-Udgave, skriver *né* ikke bare hvor Ordet betyder »og ikke« (got. *nih*), men ogsaa hvor det svarer til got. *ni* »ikke«. Dette kan vistnok theoretisk forsvares, idet man kan antage enten Sammenblanding med *né* »og ikke« eller lydret Forlængelse i betonet Stilling af udlydende kort Vokal (jfr. Noreen, Altisl. Gramm.³ S. 90 § 117). Nu har vi imidlertid Eggjum-Indskriftens Vidnesbyrd at holde op herimod: Omkring Aar 700 fandtes et *ni* (o: *ni*) »ikke«, og det er naturligt at tænke sig, at det er dette *ni* (som forekommer Side om Side med et Ord med allerede indtraadt *i*-Synkope: *manr* af **mannir*), der er bevaret i oldn. *ne* »ikke«.

Om den oldnorske Negtelse, som svarer til got. *nih* og ligesom dette betyder »og ikke«, giver Eggjum-Indskriften ingen Besked. I det hele kan *nih* ikke foreligge i noget af Indskriftens 5 *ni*; paa Eggjum Stenens Tid var sikkert *h* bortfaldt i Udlyd efter Vokal (jfr. *sbA* Björketorp), og *nih* skulde da her optræde som **ne* (*né*).

Derimod oplyser Eggjum-Indskriften os ved sin Forbindelse *ni* *snarer* *ni* *wiltir* *manr* om, at den disjunktive Negtelse »hverken — eller«, »ikke — (og) ikke« omkring Aar 700 kunde udtrykkes ved en Modsvarighed til got. *ni* — *ni*. Efter dette er det forsvarligt at skrive i Eksempler som Lokasenna 37 (»mey hann *ne* grætir *ne* mannz kono«) *ne* — *ne*; men der bestaar jo ogsaa andre Muligheder, saasom *ne* — *né* (got. *ni* — *nih*) og *né* — *né* (got. *nih* — *nih*). Det gjælder om her ikke at indsnævres af noget Enkelthenssyn, men at lade Mulighedernes Mangfoldighed komme til sin Ret. Ved »*ne*« i den oldnorske Poesi har vi at gjøre med et ubetonet Smaaord, hvorom paa Forskningens nuværende Standpunkt metriske (rythmisk-melodiske) Forhold intet sikkert kan oplyse; de eneste Holdepunkter har man i Sammenligning med andre gammelgermanske Sprog og i Eggjum-Indskriften.

Om de negtende Udtryk i Eggjum-Indskriften vil der ogsaa blive Anledning til at tale i et følgende Afsnit, hvor nogle Bemærkninger skal gjøres om Indskriftens Forhold til senere nordisk Digtning.

Jeg kommer dernæst til Indholdet af sidste Afsnit i C.

Dette Afsnit har jeg gjengivet paa Oldnorsk saaledes: *ne snarir, ne villtir menn leggi*. Ordret oversat betyder dette: »ikke 'snare', ikke 'forvildede' Mænd lægge (Stenen)!«

Tidligere har Indskriftlinjen C fortalt os om Fremgangsmaaden ved Rune- stenens Istandbringelse: Sol har ikke faaet skinne paa den og dens Runer, og Kniv (Jern) har ikke været anvendt ved Indridsningen. Nu hører vi, som det synes, om Runestenens Anbringelse paa dens Plads i Graven: den skulde lægges af Mænd, som ikke var 'snarir' og ikke 'villtir'. Meningen heri er dunkel, saa længe vi ikke nærmere har fastslaaet, hvad der ligger i disse to Adjektiver.

Det vil være heldigt at undersøge *wiltir* først, da Materialet til Belysning af dette Ord synes at være rigest.

Verbet *villa*, hvortil *wiltir* er Præt. Ptc., er afledet af Adjektivet *villr* (got. *wilþeis*) »vildfarende, som ikke er paa eller kan finde ret Vei« (*villr vega* Háv.). Det betyder altsaa: gjøre *villr*, forvirre, »foraarsage at nogen kommer paa Afvei, vildlede saavel i legemlig som aandelig Forstand« (Fritzner); *villask* »forvirres, fare vild« (f. Eks. *v. vegar*). Om Tilstanden at være *villr* eller at *villask* bruges Ordet *villa* f., som Fritzner (*villa* 2) gjengiver saaledes: »Oplevelse, Tilstand hvorunder et Menneske ikke er sig selv mægtigt, har Syner, der ikke stemmer overens med Virkeligheden, bærer sig ad paa en Maade som ikke er det naturlig, Fortryllelse eller *sjónhverfing*« (Eks.: »var hann svá hræddr, at hann hugði, at þat væri villa« Heilagra manna s. I 499,19).

Saadan Fortryllelse eller Synkverving fremkaldes ved overnaturlige, magiske Midler. Ved Runegalder mod *tínriður* kan Odin efter Hávamál 155 bevirke, at disse »*villir fara | sinna heimhama, | sinna heimhuga*«. Det samme formaar Egil Skallagrimsson ved Troldruner paa Nidstangen mod Kong Eirik og Dronning Gunhild: Landvæterne, som bebor Landet, skal alle fare »*villar vega, engi hendi né hitti sitt inni, fyrr en þær reka Eirík konung ok Gunnhildi ór landi*« (jfr. Bd. II S. 628 f.).

I begge disse Tilfælde er det skadelige overnaturlige Væsener, som »forvildes«. ¹ Vi har dog ogsaa Eksempler paa, at Mennesker ved Trolddom kan udsættes for at *villask*. I »Busla's Forbandelse« (Buslubæn), som understøttes af ramme Troldruner, rettes mod Kong Ring det onde Ønske: »*ef þú vilt við meyjjar | manns gaman hafa, | villzk þú þá vegarins!*« (Fornald. s. III 205). Ligesaa tales i Hárbarðsljóð 37 om *brúðir berserkja*, som Tor har gjort det af med (*bardak*) paa Hlésey: *þær hófðu verst unnit, | villta² þjóð alla*.

¹ Jfr. ogsaa Buslubæn 3 (Fornaldar s. III 203): *villisk vattir, | verði óðæmi o. s. v.*

² Saaledes læses i Cod. AM., medens Cod. Reg. har *velta*, d. e. *velta* (af *véla* »besnære«), hvilket optages i Teksten af flere Udgivere (Bugge, Grundtvig, Finnur Jónsson, Dettér-Heinzel), derimod ikke af Sijmons, Gering og Neckel (til hvem Brate slutter sig i sin Oversættelse). Jeg er tilbøielig til at holde

Paa alle de nævnte Steder, hvor »Forvildelse« ved overnaturlige Midler omtales, undtagen Hárb. 37, hvor Udtrykket er meget knapt og bare antydende, medvirker magiske Runer til at fremkalde Fortryllelsen.¹ Man skulde da tro, at Baggrunden for *wiltir manr* paa Runestenen fra Eggjum var en lignende, d. v. s. at Stenen ikke maatte anbringes i Graven af Mænd, »forvildede« ved Indskriftens Runer.

Her forlader jeg foreløbig Ordet *wiltir* og gaar over til det dermed side-stillede *snarer*, oldn. *snarir*.

Adjektivet *snarr* opføres i Fritzner's Ordbog med følgende Betydninger: »1) hurtig, farende frem med stærk Fart; 2) rask, dristig, modig; 3) barsk, skræk-indjagende, egnet til at forfærde; 4) begavet med skarpe, gennemtrængende Aands-evner« (i de to sidste Betydninger = *snarpr*). Paa Eggjum-Stenen, hvor det sammen-stilles med det passiviske *wiltir*, maa det forstaaes om Personer, som har Evne til selv at handle — uden at »forvildes« af Andre — paa en Maade, som nærmere angives ved Adjektivet *snarr*.

Vi har seet, at *villa*, »Forvildelse«, er et andet Ord for *sjónhverfing*, det at *hverfa*, fordreie, fortrylle eller blænde et Menneskes Synsevne (*sjón*). Det, vi venter, er da, at *snarer* indeslutter i sig det aktive Begreb: i Stand til at forvilde, synkverve. Netop en saadan Anvendelse kan dette Adjektiv have, om vi her tager det i den 3dje af de Betydninger, som Fritzner anfører. Fra den gamle Litteratur haves flere Eksempler paa, at *snarr* (ligesom *snarpr*) er brugt om skarpe, barske, skrækindjagende Øine (jfr. *snareygr*, *snareygðr*, *snarsýnn* »skarpsynt«). Saaledes siges i Vøls. s. (Kbh.-Udg.) 56.7 Sigurd Faavnesbane og i Þiðr. s. I 341.1 Herbrand at have *snor augu* (jfr. *augu* . . . *allsnorp* Þiðr. s. I 340.12 v. l. og *auga* . . . *snarpt ok fræknlígt* smst. I 343.10), og i Olav Tryggvessøns Saga i Flateyjarbók (I 386 f.) omtales en Islænding Sigurd, hvem Kongen dømte til, »at hann skyldi beita hundum til bana«, men som viste sig i Besiddelse af »*svá snart augnabragð*, at allir hundar hurfu frá honum, og var engi svá grimmr, at þyrði á hann at ráða, er hann hvesti augun í mót þeim«. ²

I dette sidste Eksempel har vi et Modstykke til Fortællingen om Heltesagnet's Svanhild, hvem Hestene ikke kunde trampe ihjæl paa Grund af hendes hvasse Blik. Beslægtede Forestillinger møder vi — foruden i Mythen om Hyme, for hvis Blik »sundr stókk súla« og »áss brotnaði« (Hym. 12) — paa adskillige Steder i Saga-Litteraturen (t. Eks. Laxd. s. Kap. 37 f., om Hallbjørn *slíkisteinsauga* og hans Broder Stígandi). Vi staar her ligeoverfor en gammel og vidt udbredt Folketro, som har sit Brændpunkt i Troen paa »det onde Øie« (»mal d'occhio«).

paa *villta*. Forvanskningen i Reg. kan være foranlediget ved *véltir* faa Linjer ovenfor i Strofe 34. Der synes i Hárb. 37 at hentydes til en mere omfattende, lavere Art af Trolddom (jfr. om disse *brúðir berserkja* ogsaa Strofe 39) — omtrent som i Sigrdr. 26. 27? — end den, om hvilken bruges Ordene *véla* v. og *vélar* f.; ialfald i Hárb. anvendes *véla* og (*man*)*vélar* (Str. 20) ellers bare om Odin.

¹ Jfr. ogsaa i en Lausavisa af Egil Skallagrimsson: »þat verðr mǫrgum manni, es of myrkvan staf villisk« (Skjald. A I 58, B I 51).

² Noget lignende fortælles om Troldkjærringen Járngerður (Jón Árnason, Ísl. Þjóðsögur I 251: »Tröllkonan hvesti augun á hundinn . . . ok rotnaði hann sundur í dupt«.

Herom kan henvises til H. F. Feilberg's Afhandling »Der böse Blick in nordischer Überlieferung« i Zeitschrift des Vereins für Volkskunde XI (1901) S. 304 ff., 420 ff., og til den rige Materialsamling hos Seligmann, Der böse Blick und Verwandtes (Berlin 1910).

Det er navnlig én Side ved Folketroen om Blikkets Magt, som det i denne Sammenhæng er af Vigtighed at fremhæve. Ved Blikket kan man forhekse Andre, saa de *ærask* og *verða at gjalti*. Saaledes fortælles om Troldkjærringen Ljót i Vatnsdøla saga Kap. 26 (S. 42 f.)¹: »Þar ferr Ljót kerling ok hefir breytliga um búit'; hon hafði rekit fōtin fram yfir hōfuð sér, ok fór ofug, ok rétti hōfuðit apr milli fótanna; úfagrligt var hennar augnabragð hversu hon gat þeim trollsliga skotit. — — Hon kvaðst hafa ætlat at snúa þar um landslagi øllu, 'en þér ærðist allir ok yrðit at gjalti eptir á vegum úti með villudýrum, ok svá mundi ok gengit hafa, ef þér hefðit mik eigi fyrr sét en ek yðr.« Her er Forhekselsen forbunden med visse Riter — Troldkjærringen gaar baglængs og holder Hovedet mellem Benene samtidig med at Underkroppen er blottet —, som vi ogsaa møder andensteds, hvor der dog ikke direkte tales om Blikkets Magt (Gull-Þóris saga Kap. 17, Kálund's Udg. S. 38; jfr. Kormaks saga Kap. 10, S. 20 f., hvorom kan henvises til Bd. II S. 702 ff.).

Men vi har ogsaa Vidnesbyrd om, at det blotte Blik er i Stand til at forhekse. Saaledes indskjærpes i Hávamál 129:

upp líta
skalattu í orrostu
 — *gjalti glákir*
verða gumna synir —,
síðr þitt um heilli halir.

Man skal ikke »se op« i Kampen, det vil vel sige: man skal lade Hjelmene — en *gríma* eller Maske-Hjelm, angelsaks. *grímhelm* (jfr. Hj. Falk, Altnord. Waffenkunde S. 164) — skjule éns eget Blik² for Modstanderens. Thi — heder det i Reginsmál 22 —

heilla auðit
verðr þér af hjalmstofum,
ef þú sér þá fyrri fara.

Meningen er: det gjælder om, at du ser dem, før de ser dig (jfr. Gering, Wörterbuch 310.11). Netop til denne Forestilling er det der ogsaa hentydes paa det citerede Sted af Vatnsdøla saga.³

¹ Det samme i kortere Formning i Landn. III Kap. 4.

² Mon der ikke til *þitt* skal underforstaaes fra det foregaaende *upp líta* et Intetkjønsord med Betydningen Blik (snarest *lit* eller *viðrlit*, Benævnelser for Øie ifølge Sn. Edda I 538.13)? Anderledes Detter og Heinzel (Sæm. Edda II S. 133 f., hvor nøiagtige Paralleler dog ikke anføres) og Bugge (*þráð* eller lignende maa tænkes til», Forelæsn. 1901).

³ Jfr. om at se først ogsaa Jón Árnason, Ísl. Þjóðsögur II 91; Feilberg, anf. St. S. 310, 315. (Om ikke at sees, naar man fremsiger Trylleformularer, jfr. F. Ohrt, Danmarks Trylleformler I Nr. 304, 670, 841 ff.)

Her har vi fundet Forestillinger, knyttede til det aktivt virkende, forheksende eller forvildende skarpe Blik, som direkte kan modstilles de Forestillinger, som indeholdes i de passive Udtryk for »Forvildelse« *villask, villr* og *villa*. Derved turde vi nu være naaet et langt Stykke frem til Forstaaelse af **snarer** og **wiltir manr** paa Eggjum-Stenen¹.

Der udtales i Indskriften et Forbud mod, at saadanne Personer »lægger« Stenen. Gjælder dette Forbud disse Personer i og for sig — og hvem skal saa »lægge« Stenen, naar de maa holde sig borte? —, eller gjælder det dem kun, forsaavidtsom de, ved at udsætte Runestenen for sit Blik og ved at udsætte sig selv for en skadelig Indflydelse fra Runestenen, kunde kaldes henholdsvis **snarer** og **wiltir** i det Øieblik, da de skulde tage fat paa Arbeidet med at «lægge» Stenen?

Disse Spørgsmaal er det nyttigt at stille sig allerede paa dette Punkt i vor Granskning af Eggjum-Indskriften. Endnu staar et lidet Afsnit utolket igjen i Linjen C, og det vil være heldigt at gaa til den videre Tydning med et saa fyldigt Overblik over de nu foreliggende Muligheder som gjørligt.

Mellempartiet, R. 31—44, som jeg endnu ikke har forsøgt at tolke, bestaar af:

først det Ord, som jeg (S. 99) har troet at turde læse **ni**, skjønt 2den Rune ikke er fuldstændig bevaret;

der næst kommer 4 Stave (R. 33—36), hvoraf de to midterste bare saavidt har efterladt sig Spor oventil, medens der af den første og den fjerde er bevaret et noget større Parti af den øvre Del;

videre R. 37—39 **mar**, hvorefter Ordadskillelse er sandsynlig (jfr. S. 96 f.), og endelig R. 40—44 **nakda**.

Det næstsidste Ord, **mar**, er skrevet med Runen for nasalt *a*. Dette viser, at en nasal Konsonant efter *a*, sikkert *n*, (ikke *m*, jfr. Skrivemaaden **kam** A 48—50), her ikke er udtrykt. Man tør nemlig ikke tænke paa Nasalitet, bare bevirket ved det forudgaaende *m* — andensteds i Indskriften har man jo Skrivemaaden **ma** (A 16—17)² —, og om man antog et **maq** med nasalt *a* fremkaldt ved et bortfaldt *n* (opr. **manh-*), vilde man staa ligeoverfor et etymologisk uforstaaeligt Ord. Altsaa staar her **mar** for **manr*, og det er naturligt at opfatte dette, ligesom **manr** R. 61—64, som en Form af Ordet for »Mand« i Nominativ. Rimeligvis betegner **mar** Entalsformen *mannr*, medens Flertalsformen, med den nasale Omlydsvokal *a*, længere ude i samme Linje findes skrevet **manr**. Man tør altsaa sige, at *a* i denne Indskrift kan bruges som Tegn for nasalt *a* (men ikke for nasalt *a*) + *n*.

Dette er af Vigtighed for Forstaaelsen af Afsnittets sidste Ord **nakda**,

¹ Det vil neppe være voveligt at forstaa *snarr* her som brugt om Personer med *snor augu*, altsaa = *snareyg(ð)r*, selv om nøiagtig denne Anvendelse ikke er paavist i den gamle Litteratur.

² Jfr. ogsaa A 8—9 **na**, A 65—66 **na**, A 77—78 **na**, paa de to første Steder sikkert, ligesom Tilfældet er ved A 16—17 **ma**, i Forbindelser, hvor *a* og den foregaaende Nasal maa høre til samme Stavelse.

hvilket følgerig kan opfattes som jævngodt med en Skrivemaade ***nakdan**¹. I Virkeligheden synes det nødvendigt at forstaa **nakda** paa denne Maade.

Det kan neppe være tvivlsomt, at **nakda** er en Form af det germanske Adjektiv, som betyder »nøgen, blottet«², og som optræder i flere indbyrdes nærstaaende Stammeformer: 1) **nakuda*-, gl.svensk *nakuþer*, oldhøitysk *nacot*, *nachot*, angelsaks. *nacod*; 2) **nakwada*-, got. *naqaps*; 3) **nakweda*-, oldn. *nøkkviðr*; 4) **nakana*-, oldn. *nakinn*³. Dette Adjektiv er da her sandsynlig brugt om Runestenen, hvorom der har været Tale baade i det foregaaende og i det efterfølgende i Linjen C. Altsaa bliver **nakda** en Form i Hankjøn Ental, og man maa da bestemme sig for Akkusativ. I Oldnorsk vilde hertil efter Betydningen svare *nøkðan*, *nøktan*, en sammendragen Form af Stammen **nakweda*-, oldn. *nøkkvið*; men efter Formen er **nakda** vistnok snarest at henføre til den Stamme, som foreligger i gl.svensk *nakuþer*. Vi faar da i **nakda** (= ***nakdan**) en Form med *u*-Synkope (jfr. *i*-Synkopen *wiltir* af **wilþiðer*), som, om den lydret havde været fortsat i Oldnorsk, her vilde have lydt **nøkðan*.

Efter sin Betydning maa Adjektivet **nakuda*- særdeles godt have kunnet bruges om en runebeskreven Helle. Denne kan siges at være nøgen eller blottet, naar dens Indskriftflade vendes op. Paa lignende Maade er der i Sigurdarkviða III 4 Tale om et *svæð nøkkvit*, et blottet eller draget Sværd (eng. *a naked sword*).

R. 31—44 kommer altsaa sandsynlig til at bestaa af en Sætning paa 4 Ord, hvoraf de 3 kan bestemmes: *ni . . . mar nakda*, i oldnorsk Form *ne . . . maðr nøkðan*. Her tør »Mand« tages i den svækkede Betydning »man«, som vi kjender saa godt bl. a. fra Hávamál's Forbud (Str. 19.1 *haldit maðr á keru*, o. s. v.), og den fulde Mening i Sætningen er uden Tvivl omtrent denne: »ikke gjøre [lægge, snu eller lign.] man (Stenen) blottet«.

Af de Sætningsled, som vi her maa regne med, kan Objektet langt lettere underforstaaes (fra R. 20—24 *stain*) end et Verbum i opfordrende Konjunktiv, parallelt med *ni . . . lagi* »ikke lægge!« Al Sandsynlighed taler for, at vi i det beskadigede Parti har at søge Sætningens Prædikat i Præs. Konj. 3 sg.

Med de bevarede Runespor (se S. 88) stemmer det godt at udfylde Lakunen i R. 33—36 til et Ord, som har begyndt med *s* og endt med *i*. Endelsen *-i* er, hvad vi kan vente at finde som Modsvarighed til *lagi*, og en Begyndelseskonsonant *s-* vilde passe godt i Allitteration med *snarer* i Spidsen af en følgende Verslinje.

¹ I Linjen A (R. 60 og 86) skal vi finde lignende Eksempler paa, at **a** skal læses som **an**, her rigtignok foran dental Eksplosivlyd. Derimod er i A 105—107 skrevet **an** foran **d**; jfr. herom mere i det følgende.

Det er ikke nødvendigt at tænke sig, at der er skrevet **nakda** for ***nakdan**, fordi det følgende Ord begynder med **n**. Tværtimod taler Gjentakelsen af **s** i *nissolu* (R. 1—6) inod en saadan Antagelse, og desuden maa mærkes, at **nakda** og det følgende **ni** tilhører hver sin Sætning.

² Et deraf afledet Verbum (**nakda** Inf. eller Ind. 3 pl.) med Betydningen »gjøre nøgen, blotte« var vistnok efter Formen tænkelig, men det er, saavidt vides, ikke paavist i de germanske Sprog. I Oldnorsk haves *nøkkva* (kjendt fra Oversættelseslitteraturen), som kan være en sekundær Dan-nelse til *nøkt* (*nøkð*, *nøkh*), opfattet som Participle, og fra norske Dialekter anfører Aasen et lidet brugeligt *nakna(st)* »blottes, blive nøgen«.

³ Se herom Torp og Falk, Fick's Wörterbuch⁴ III S. 289.

Det gjælder nu om at bestemme nøiagtigere Betydningen af det her manglende Verbum **s**—i. Gjennem dette og Adjektivet **nakda**, som bliver at opfatte som Objektsprædikat i Akkusativ, har snarest været udtrykt en Mening omtrent som denne: »gjøre til« (oldn. *gera, setja*), »fremvise som« (jfr. oldn. i lærd Stil *sýna sik, birta sik*), »lade være« (oldn. *lata*), »ville have til« (oldn. *vilja*); jfr. Nygaard, *Norrøn syntax* S. 85 ff. § 89 og Tillægget (»Bemærkninger . . . til min *Norrøn syntax*«, Kr.a 1917) S. 16. Et Verbum med mere konkret Betydning, angivende Overgangen, Bevægelsen til den Tilstand at være blottet (»vælte«, »snu«, »kaste« og lign.), turde ligge fjernere, da man i saa Fald venter Dativ ved de saakaldte »Bevægelsesverber« (Nygaard § 106). Derfor mener jeg, at en Udfyldning **snui** »snu, vende om« vel maa betragtes som udelukket, hvor fortræffelig den end vilde stemme med Sporene paa Stenen.¹

Mest tiltaler det mig at udfylde R. 33—36 til **𐌺 * 𐌹 | sati**, oldn. *seti*, Præs. Konj. 3 sg. af *setja* (**satjan*), her i Betydningen »gjøre til« (jfr. *Atlamáal* 99: *settum þann sælan, er sér ne áttíð*, *Laxd.* 113.5: *Guðrúnu setti dreyrrauda*; noget anderledes *Clári saga* 20.7: *setr frú Serena sik harðla glada við sitt boðsfolk* »anstiller sig, viser sig«). Altsaa **n[i sati] mar nakda** »ikke gjøre man (Stenen) blottet«, d. e. ikke skal man blotlægge den runebeskrevne Sten ved at vende Indskriftfladen op. Hvad Verbets Endelse angaar, bliver da ***sati**, af Verbet **satjan*, parallelt med **lagi**, af **lagjan*.

Ogsaa Udfyldningen af de to midterste Stave i R. 33—36 stemmer efter de bevarede Runespor godt med dette Forslag. Vistnok kunde man vente at finde Spor til Kvistene af en **↑**-Rune øverst ved Staven R. 35; men Indskriften fremviser ogsaa ellers Eksempler paa, at en Kvist, som regelmæssig skulde gaa ud fra Toppen, er anbragt lidt længere nede (saaledes straks efter, R. 38 **𐌺** i **mar**). Den lille Bøining ned mod høire paa Staven R. 36 kan være tilfældig, idet lignende Uregelmæssigheder (tildels sikkert voldt ved Ujevnheder i Stenens Overflade) ikke sjelden forekommer; den behøver ikke med Bestemthed at tyde paa, at den foregaaende Rune har været **𐌺** eller en anden Rune med Bistav til høire.

Af andre Udfyldninger, som her kunde være mulige, vil jeg ikke unnlade at nævne ogsaa **𐌺 𐌺 † | suni**, d. e. *sýni* »vise«, og — da man jo ikke er nødt til at holde sig bare til de ovenfor anførte Verber, som forbindes med Objektsprædikat — **𐌺 M | sei**, d. e. *séi* »se«. Den første af disse passer dog mindre godt til Afstandene mellem Runetoppene, og den sidste lader sig ikke saa naturlig indføie i den hele Linjes Indhold som **sati**, idet man her som i Forbudets sidste Afsnit venter et Udtryk for en med Stenen direkte foretagen Handling.

¹ Professor Finnur Jónsson har privat udtalt for mig, at en Konstruktion *snúa stein nokðan* istedenfor *snúa steini nokðum* vilde stride mod hans islandske Sprogfølelse. En saadan Konstruktion vilde ikke kunne støttes ved Eksemplet hos Fritznér III 465 a: *snú þú eigi brott augu þín Mariu saga* 684.33, hvor der ifølge Prof. Jónsson sikkert foreligger en Latinisme (*vertete alqd*). »Men man finder undertiden konstruktioner i digte afvigende fra prosaen og den almindelige, f. eks. *týna fjör* (Vellekla 30) for *fjörvi*; så det er naturligvis muligt, at *snúa* kunde ogsaa sættes med acc. Jfr. *flýta* *Njála* II 59—60«. (F. J.) Nogen fuldgyldig Analogi frembyder heller ikke *snúa e-n undir* (*nidr*); se Eksemplerne hos Vigfusson.

Endnu et Forhold (som mest passende kan omtales paa dette Sted) turde her vistnok fortjene at komme i Betragtning.

I en Række Indskrifter synes Runemesteren med Flid at have anordnet Indridsningen saaledes, at Runerne kom til at udgjøre Afsnit paa 24 Tegn eller et Multiplum deraf; se om saadanne »tilsigtede Talforhold« mit Skrift »Om troldruner« (Fordomtima II, Uppsala 1917, ogsaa trykt i Tidsskriftet »Edda« V, 1916, S. 225 ff). Nu er der i Linjen C — efter 2den Rune i Ordet **snarer**, R. 47—52 — en sikkert indridset lodret Streg, som vi ikke har kunnet tage noget Hensyn til ved den foregaaende Tolkning (jfr. S. 89 og 99). Denne Streg, som staar lavere end de omgivende Runer, viser sig sikkert at være senere indføiet, og den maa utvivlsomt være anbragt i en bestemt Hensigt. Det staar for mig som den rimeligste Forklaring, at Stregen er indføiet for at afdele et Afsnit paa 48 (2×24) Runer. Men et saadant Afsnit faar man kun frem, naar de ufuldstændig bevarede Runestave 33—36 udfyldes til fire Runer (snarest **sati**).

Skjønt det ikke har lykkets os at fastslaa i alle Enkeltheder en Læsning og Tolkning af Mellempartiet R. 31—44, turde dog dets Mening stort seet være klar. Det indeholder efter al Sandsynlighed et Forbud mod at blotte for Menneskers Blik den beskrevne Stenflade. Som vi videre skal se, føier Mellemsætningen **ni [sati] mar nakda** »man skal ikke blotlægge (Stenen)« sig smukt ind i Indskriftlinjens Sammenhæng baade indholdsmæssig og metrisk.

Jeg vender nu tilbage til sidste Sætning i C, hvor det maatte foreløbig lades uafgjort, om Forbudet mod, at *snarir* og *villtir menn* lagde Stenen, gjælder absolut — at altsaa Folk, som i og for sig, uden Tanke paa den foreliggende Situation, kan karakteriseres ved disse Ord, ikke maa have noget med Stenen at gjøre —, eller om Forbudet staar i Relation til Ordene »man blotlægge ikke Stenen«. Her skal paany mindes om, at Verbet *villa*, hvor det forekommer i en fyldigere Sammenhæng i den norrøne Digtning, har Hensyn til Forhekselse ved Runer, og at dette kan tyde paa en saadan intimere Forbindelse mellem de to sidste Sætninger.

Denne sidste Opfatning maa vel nu siges at være styrket.

Hvis man ikke antager en intimere Sammenhæng mellem de to Forbud, bliver Meningen: Sørg for, at Indskriften ikke kommer til at ligge op og være synlig, og — sørg dernæst for, at Stenen anbringes paa sin Plads i Graven af udvalgte Mænd: Mænd, som ikke har Blik med overnaturlig Kraft, og Mænd, som i Forveien ikke har været udsatte for Forhekselse. Her vilde da i den sidste Sætning Opmærksomheden altfor stærkt ledes bort fra Runestenen, hvorom der i det foregaaende har været talt. Endvidere kunde man nok forstaa, hvorfor *snarir menn* maatte holde sig borte — med sit farlige Blik kunde de komme til at skade Indridsningen —; men man forstaar ikke godt, hvorfor ogsaa de stakkels *villtir menn* skulde holde sig paa Afstand. Og endelig: Mellemsætningen vilde blive for

knap og dens Indhold for ubestemt: Indskriftfladen maa ikke komme til at vende op — mod hvem eller hvad?

Men antager man en intim Forbindelse mellem de to Forbud, da forstaar man, hvad der ligger i Ordene »man blotlægge ikke Stenen«. Runerne (og Dyrefiguren) har ikke været beskinnet af Solen — Ridsningen har vel foregaaet efter Solnedgang, da Trolddom overhoved var virksomst —, og ligesom Solens Straaler har ogsaa Jern været holdt borte. Saa har man, efter Indridsningen, vendt Rune-fladen ned. Den maatte ikke andre end den tryllekyndige Runemester, som var fuldt Herre over sin Magi, se; alle andre kunde enten skade Runernes Tryllekraft eller skades deraf. Naar derfor den vældige Runehelle skulde »lægges« over Graven, var det af Vigtighed, at den beholdt denne Stilling med Runerne ned. Logisk korrekt kan Meningen gjengives: Man skal lægge Stenen saaledes, at den ikke blottes for 'snarir menn' og for Mænd, som (idet de ikke er 'snarir') kan *villask*, synkverves eller forhekkes, ved den blottede Sten. Dette er i Indskriften udtrykt i to sideordnede Forbud, hvis indbyrdes Forhold skal opfattes saaledes: Man skal ikke blotte Stenen, og ikke skal saa Mænd, som har Trolddomskraft i sit Blik (hvormed de har kunnet skade den blottede Runestens Kraft), eller Mænd, som er udsatte for den blottede Runestens Trolddom, »lægge« den.¹

Her er vi altsaa nødt til at forstaa *wiltir manr* som »Mænd, Personer, udsatte for Forhekselse«, »Personer, som kan forhekkes«. Er nu dette ogsaa sproglig forsvarligt?

Naar man i *wiltir* ikke skal lægge en perfektivisk Betydning »som er bleve *viltir*«, »som er forheksede«, bliver Participiet her at opfatte paa en friere Maade. Den nærmeste Parallel har man da i *viltar brautir Víkarsbálkr* 21 (Gautreks saga) »Veie, ad hvilke man (kan) føres vild« (= **villibrautir*, *villistigir*). Videre kan nævnes *þakinna næfra* (Gen.) Hávamál 60 »Næver, hvormed der (kan) tækkes« (= *þaknæfrar*) og *ráðna stafi* (Akk.) Háv. 142 og Runestenen paa Tose, Smaalene (Bd. I S. 21 Anm. 1) »Runer at tyde« (»deutbare zeichen?« Gering, Wörterbuch). Med en gammel Sammensætning skulde man da kunne gjengive *viltir menn* ved **villimenn* »Forvildelses-Mennesker«, eller ved en yngre Dannelse (etslags »Mulighedsparticipium« med passivisk Betydning, jfr. J. Sverdrup Arkiv XXVII S. 150 ff.) paa *-iligr*: **villiligr* (jfr. *sækiligr*, *veltiligr*, o. s. v.).

I de her nævnte Eksempler paa en friere Brug af Perf. Part. har Betydningsforskyvningen fundet Sted i faste Forbindelser af Substantiv og Participium. Derfor har vi ogsaa i Tilfælde som *þakinna næfra* kunnet jevnstille Udtrykket med en Sammensætning (*þaknæfrar*), hvor 1ste Led tjener til at afgrænse en bestemt Art

¹ Eksempler paa, at det magisk virkende Blik, det »onde Øie«, kunde skade Runer eller noget Runerne nærstaaende, er jeg ikke i Stand til at anføre fra vort sparsomme Materiale fra Hedenommen; men jeg vil minde om, at Personer med »ondt Øie« efter senere Folketro kunde skade, hvad der vokste paa Marken (Laxd. s. Kap. 38), Børns Trivsel, huslige Sysler (Brygning, Bagning o. s. v.) og forøvrigt fortrædige paa forskjellig Vis. Her tør kanske ogsaa henvises til, hvad der Bd. II S. 704 er bemærket i Anledning af Indskrifterne fra Strøm, Huglen og Fløksand: der øines en Modsætning mellem Rune-Magikeren og en lavere Trolddom, hvortil synes at høre Forhekselse af forskjellig Art, bl. a. ved »ondt Øie«. Mærkes maa ogsaa Runerne paa Valby-Amuletten, som efter min Tolkning (Kristiania Vid.-selsk. Forhandl. 1907. No. 6) er rettede »mod Avind« (*wipr afunþ*), der forvoldes ved det »onde Øie«.

eller Klasse af det, som sidste Led udtrykker. Paa lignende Maade forholder det sig med *villtir menn* »Personer, som kan forhekses«. Jeg sammenstiller dette med de faste S sammensætninger af Substantiv og foranstillet Adjektiv til at udtrykke Klassebegreb, hvorpaa det senere, historiske Sprog er saa rigt, — Forbindelser som: *lendir menn, tígnir m., audgir m., gofgir m., ríkir m., vígðir m., lærðir m., fróðir m., kunnigr maðr, fjölkunnig kona, snaudir menn, sárir m., dauðir m.*¹ Ved Siden af flere af disse staar her atter igjen S sammensætninger, saasom *ríkismenn, gofugmenn, fræðimenn*. Dog, med et saadant sammensat Ord kunde man ikke hjælpe sig ved Klassebetegnelser som *villtir menn (vígðir menn o. a.)*, hvor 1ste Led i en S sammensætning skulde blive et Perf. Part.²

Min Opfatning af *wiltir manr* gaar altsaa ud paa, at denne Sammenknytning af Substantiv og foranstillet Adjektiv ret og slet udtrykker et Klassebegreb (omtrent = *ærir menn*, jfr. *ærask* S. 104), idet Participiets Perfektivbetydning her er bleven fordunklet; *wiltir* tjener til at karakterisere en bestemt Gruppe af Mennesker, og det overlades til Sammenhængen at vise, om vedkommende Characteristicum allerede foreligger eller kun er en tænkt fremtidig Mulighed.

Efter denne Opfatning af *wiltir manr* skal kun det ene af de sammenknyttede Ord, nemlig Adjektivet, have Sætningsaccent; jfr. Helg. Hund. II 40: *ríða menn dauðir*, hvor 1ste og 3dje Ord har Vers-Ictus³. Dette maa vi holde os for Øie, naar vi nu gaar over til de metriske Forhold, som fortjener Omtale ved Indskriftlinjen C.

I Henhold til den foranstaaende Udredning foreslaar jeg at læse og tolke Linje C i Sammenhæng saaledes:

ni s solu sot uk ni sakse stain skorin
ni [sati] maðr nakda ni snarar ni wiltir manr lagi

Dette gjengiver jeg i oldnorsk Sprogform — uden her at agte nøiere paa Sprogrigtighed — Ord for Ord saaledes:

*Ne 's sólu sótt ok ne saxi steinn skorinn;
ne [seti] maðr nokðan, ne snarir, ne villtir menn leggi.*

¹ Jfr. Karl Ringdal, Om det attribute adjektivs position i oldnorsk prosa (Bidrag til nordisk filologi av studerende ved Kristiania universitet. V. Kr.a 1918) S. 41 ff.

² Hvad det med *wiltir manr* sidestillede *snarar* angaar, kan det, som allerede antydtes S. 99, ikke med Sikkerhed afgjøres, om det skal opfattes som et substantiveret Adjektiv eller som *snarar manr* (med udeladt Substantiv). Den sidste Opfatning tør dog vel ansees for den enkleste og naturligste.

³ Kun tilsyneladende strider herimod Hávamál 48:

*Mildir, frœknir
menn bæt lifa,
sjaldan sít ala;
en ósnjallr maðr
uggir hotvetna,
sýtir æ glöggv við gjöfum.*

Her er Betonning af *menn* anvendt i Forbindelse med Asyndeton for at faa udtrykt de to Klassebegreber *mildir menn* og *frœknir menn*, som modstilles *glöggv* og *ósnjallr maðr*.

Herfor har jeg søgt at begrunde følgende Oversættelse:

»Ikke er der truffet af Sol (d. e. Solen har ikke faaet skinne [ved Runestenens Tilveiebringelse]), og ikke er med Kniv Stenen skaaren; ikke skal man blotte (Stenen), ikke skal hvass-øiede eller for Synkverving udsatte Mænd (Personer) lægge (den).«

Hvordan man end i Enkeltheder vil opfatte de 4 Verslinjers Opbygning, vil der være Enighed om, at man ikke kan faa indpasset Eggjum-Indskriftens »Halvstrofe« i noget af de normale Versemaal, som var i Brug i norrøn Digtning. Her har man aabenbart at gjøre med et friere Metrum, med mindre faste Regler for Stavelsetal og Allitteration.

Det traf sig saa heldig, at midt under Bearbejdelsen af denne Indskrift udkom et Værk af Eduard Sievers¹, som, saavidt jeg kan se, sætter os i Stand til at anvise de 4 Verslinjer deres Plads i den gammelgermanske Digtningens ydre Historie. Sievers behandler her de Versarter, som efter en Række Kriterier — Takt, »die Neigung zur Drückung der sprachlichen Nebentöne«, Tempo og »Fussfüllung« — ikke falder ind under »Normalverset« (»der echte Fünftypenvers der Allitterationsdichtung«). Hid hører bl. a. Ljóðaháttir (og det vanlige nordiske Folkevisesvers) og den store Mængde rythmiske Tekster, som Sievers betegner som »Sagverse« (oftest uden Allitteration og ikke strofiske, dog undertiden ogsaa, som i Hárbarðsljóð [og Rök Indskriften], allittererende og fordelte paa Strofer).

Sievers gjør indgaaende Rede for de Verslinjer og Verslinje-Forbindelser og for de Versfodder, som er karakteristiske for disse »Sagverse«. Vanlige Schemer for Verslinje-Forbindelser er bl. a. 1) »Zweizeiler« af Typen »Sechsheber« + »Dreiheber« (S. 116.4) og 2) »Dreizeiler« af Typen 4 + 3 + 3 (S. 116 § 119,6), hvilke begge bl. a. er repræsenterede i Hárbarðsljóð [og den første i Rök-Indskriftens Begyndelsesafsnit] (S. 132 ff.). Begge disse kan vistnok komme i Betragtning ved Bedømmelsen af Eggjum-Indskriftens »Halvstrofe«, altsaa enten:²

1) *nī s sólu sôt uk nī sákse stáin skórin; nī [sáti] mǫ̀ꝛ nákdǫ,*
nī snáꝛꝛ nī wíltiꝛ mǫ̀ꝛ lági

eller: 2) *nī s sólu sôt uk nī sákse stáin skórin;*
nī [sáti] mǫ̀ꝛ nákdǫ,
nī snáꝛꝛ nī wíltiꝛ mǫ̀ꝛ lági.

Mest tiltaler det mig at følge det andet Alternativ, hvorefter man faar det stærkeste metriske Indsnit netop mellem »Halvstrofens« to Perioder. Der er intet i Veien for at skandere *nī [sati] mar ó | ó × ˘ |* (jfr. Sievers S. 121.5); i første Fod vilde man da faa, hvad Sievers (S. 123 § 130,2a) kalder en »exciterende Pause« efter et Smaaord (t. Eks. *ok*), noget, som vilde passe udmærket ved det *nī*, som danner Overgangen fra de berettende Udsagn til 2den Periodes Forbud.

¹ Metrische Studien. IV. Die altschwedischen Upplandslagh nebst Proben formverwandter germanischer Sagdichtung. Hg. von E. Sievers. 1. Teil: Einleitung (Abhandl. d. philol.-hist. Klasse d. K. Sächs. Ges. d. Wissensch. XXXV. 1. Leipzig 1918).

² Ved ' angives Hovedtone, ved ` Bitone.

Med Hensyn til Allitteration er Eggjum-Indskriftens Vers rigelig udstyret, idet Linjen *ni* [sati] o. s. v., saaledes som den her er opfattet, ikke blot danner Bogstavrim med den følgende Linje, men ogsaa allittererer med sig selv. I vanlig oldnorsk Sprogform og fordelt paa Linjer efter vor traditionelle nordiske Fremgangsmaade faar da »Halvstrofen« følgende Udseende (med Spærring af Ord med Hovedtone, og »fede« Typer for de allittererende Konsonanter):

Ne 's sólu sótt
ok ne saxi steinn skorinn;
ne [seti] maðr nokðan,
ne snarir, ne villtir menn leggi.

Man vil af denne Gjengivelse have faaet et Indtryk af, at det Ord, som har maattet udfyldes i 3dje Linje, sandsynlig har begyndt med *s*. Denne Konsonant kommer saaledes til at være den egentlige Bærer af Allitterationen gjennem hele »Halvstrofen«. Netop Hvislelyden *s* egner sig godt hertil i Vers, som sandsynlig har skullet fremsiges hviskende efter Solnedgang i Forbindelse med Runernes Indridsning. Hermed kan sammenlignes, at i sidste Afsnit af Buslubøn¹, — »er Syrpuvers heitir ok mestr galdr er í folginn ok eigi er lofat at kveða eptir dagsetr« — kommer tilslut en Strofe (forbunden med Indridsning af Runer), hvori, i Modsætning til de overlevereede forudgaaende Afsnit af dette Digt, Rimbogstaven *s* er stærkt fremtrædende:

*Komi hér seggir sex,
seg þú mér nofn þeira*

— — — — —
*en sál þín
sökki í víti!*²

I det foregaaende har jeg Ord for Ord overført Linje C i Eggjum-Indskriften til almindelig oldnorsk Sprogform: *ne 's sólu sótt* o. s. v. Ved denne Gjengivelse vil den, som er fortrolig med norrøn poetisk Udtryksmaade, uvilkaarlig have studset, idet han har mødt negtende Udtryk, som ikke er sædvanlige i den noget yngre Digtning. Af Sievers's Undersøgelse »Zur nordischen Verbalnegation« (Indogermanische Forschungen XXXI, 1912, S. 335 ff.) har vi lært, at Edda-Digtene, hvor de anvender Negteordet *ne*, i intet sikkert Eksempel bruger dette i Begyndelsen af en Verslinje, men kun ved Verbets Endestilling. Naar Negtelsen her skal staa i »Eingangsstellung«, bruges det suffigerede *-a* eller *-at*. Det regelmæssige skulde altsaa være:

¹ Fornaldar sögur III 206; Eddica minora S. 128.

² Her bør kanske ogsaa mindes om Hvislelydene i det oldtyske Ord for Klagesang over en Afdød: oht. *sisu(u)a* (Nom. Akk. pl.) »neniae, nenas«, *sisesang* »carmen lugubre«, oldsaks. *dadsisu* (= **dód*.) »sacrilegium super defunctos, heidnisches Totenklagelied« (Schade), *sesspilon* (Akk. pl.) »nenias«, *unhrénia sespilon*. Etymologiske Forsøg hos Kögel, Geschichte der deutschen Literatur I, 1 S. 50 ff. (til oht. *sūsón* »sausen«) og Paul's Grundriss² II S. 40 f.

Es-a(t) sólu sótt

— — — — —
[seti-t] maðr nokðan
 — — — — —

Imidlertid anfører Sievers ét Eksempel paa tilsyneladende »Eingangsstellung« af *ne*, som han (S. 349) nødsages til at gjøre til Gjenstand for særskilt Omtale. Dette Eksempel findes i Begyndelsen af den Ljóðahátts-Strofe, som i Snorra Edda I 116 (Bugge's Edda-Udg. S. 331) er lagt i Munden paa Gudinden Gná:

»*Ne ec flyg,*
þo ec fer
oc at lopti lið.«

Hertil bemærker Sievers: »Aber . . . da hat ja *nē* nicht die gewöhnliche Bedeutung, sondern die von ahd. *nalles* u. ä., d. h. es negiert nicht den Inhalt des Satzes, sondern nur den éinen Wortbegriff 'fliegen'. Überdies wird das *nē* hier nur von Wr geboten: U liest dafür *eigi*.«

Dette Sted i Sn. Edda kan, forudsat at Læsningen '*ne*' er den rette, mulig i nogen Mon bidrage til at slaa Bro mellem Eggjum-Indskriftens og Edda-Digtenes negtende Udtryk. Tidligere har jeg ved **uk ni sakse** o. s. v. fremholdt et lignende Hensyn som det, Sievers gjør gjældende ved »*ne ec flyg*«: **ni** negerer kun det enkelte Begreb **sakse** (»ikke med Kniv«), og derfor har Konjunktionen **uk** maattet tilføies for at forbinde de to Sætninger. Et saadant Hensyn kan ogsaa gjøres gjældende ved det sideordnede **ni s solu sot**, hvor **ni** da tjener til at negere Begrebet »Sol« alene. Men ved **ni [sati] mar nakda** strækker neppe en saadan Forstaaelse til, idet det her maa synes tvungent at lade **ni** negere et enkelt Ordbegreb (**nakda**), ikke det hele Udtryk (»gjøre blottet«).

Derfor gjør man vistnok rigtigst i at konstatere en Forskjel med Hensyn til negtende Udtryk mellem Eggjum-Indskriften og den ældste norrøne Digtning, en Forskjel, som vel skal sees i Sammenhæng med Negationernes Udviklingshistorie i Nordisk: Eggjum-Indskriften staar her nærmere Gotisk end historisk Oldnorsk (jfr. f. Eks. got. *nist gabundan* »er ikke bundet«, *ni sijaiþ baitrai* »værer ikke bitre«)¹.

Man kan efter dette være tilbøielig til at henlægge Udviklingen af oldnorske negtende Udtryk som *es-a(t)* og *seti-t* til Tiden omkring eller noget før Aar 800. Mod en saadan Slutning maa der dog advares, da Eggjum-Indskriftens Vers kan skrive sig fra en langt ældre Tid end selve Runestenen. Det er vel endog en ganske nærliggende Tanke, at en litterær Frembringelse som denne har en længere Historie bag sig; den tilhører jo et Omraade, hvor Traditionens bevarende Magt er særlig stærk.

Det Omraade, som Eggjum-Indskriftens Vers fører os ind paa, er den hedske Begravelses-Ritus, og om denne faar vi her for første Gang direkte Under-

¹ Jfr. om got. *ni* Streitberg, Gotisches Elementarbuch⁴ S. 217 f.

retning fra en samtidig hjemlig litterær Kilde. Deri ligger Indskriftens største kulturhistoriske Betydning. Anskuelig tegner den for os Billeder fra en enkelt Side af de gamle Nordboeres Liv og lærer os at kjende Forestillinger, som knytter sig dertil. Det er naturligt nok, at den stiller os ligeoverfor tidligere ukjendte Forhold. Om den hedenske Gravlægning kunde den senere Litteratur fra Heden-
dommens og Kristendommens Brydningstid ingen Oplysning give; den gamle Be-
gravelses-Ritus maatte for den allervæsentligste Del gaa i Glemme, fordi den stod
i den skarpeste Strid med det bærende i den kristne Tro¹. Og hvad samtidige
litterære Kilder har kunnet oplyse, er fattigt. Vi hører nok i Ibn Fadhlans Skil-
dring af en »russisk« Stormands Begravelse² Ord, som veksles ved Ligbaalet; men
de er klædte i arabisk Sprogdragt, og kun paa et enkelt Sted — hvor Pigen, som
skal brændes sammen med den Døde, løftes op for at se ind i den anden Verden
og derpaa udtaler Ordene »der ser jeg alle mine døde Frænder sidde« — mærker
vi mulig en Gjenklang af en fast Vending i det nordiske Ritual: *framgengnir
frændr mínir*³.

Saa meget mer kjærkomne er da Eggjum-Indskriftens Vers — hele 19 (18)
sammenhængende Ord —, vor eneste direkte Prøve paa hedensk germansk begravelses-
rituel Digtning og vor længste direkte Prøve paa gammelgermansk rituel Digtning
overhoved⁴. Ligesom Fløksand-Indskriften, hvis Baggrund er Høstslagtningen og
det dermed forbundne Dyreoffer, og Strøm-Indskriften, som synes at indeholde
»Bryne-Sange«, staar den nu tolkede Del af Eggjum-Indskriften — understøttet
som denne er ved de fra Mennesker bortvendte Runers Tryllekraft — ved Grænsen
af de egentlige Besværgelser, hvorpaa de reiste blekingske Runestene (Björketorp og
Stentofta) leverer de fyldigste Eksempler⁵.

Om Indskriftlinjen A (og B) er jeg nødt til at udtale mig under langt
stærkere Forbehold. Vistnok søger jeg i det følgende at begrunde en sammen-
hængende Tolkning af A (og B); men om dette første Tydningsforsøg bør vel
det samme siges, som jeg i sin Tid udtalte om min første Behandling af Strøm-
Brynets Indskrift: at jeg ønskede den sammenhængende Tolkning betragtet nærmest
kun som en Ramme om endel, som jeg haabede, brugbare Enkeltiagttagelser.

Vanskelighederne ved Tolkningen af A ligger ikke bare deri, at denne
Linje paa flere Steder er mangelfuldt overleveret. De har fuldt saa meget sin
Grund deri, at det hedenske Begravelsesritual ikke kjendes andenstedsfra. Vi har
ikke i andre Kilder nogen Veiledning om, hvilken Mening der skal søges i om-

¹ Jfr. om »Begravelsesterminologien i den oldnorsk-islandske litteratur« Hj. Falk's Afhandling med
denne Titel i »Festskrift til professor Alf Torp« (1913) S. 1 ff.

² Vih. Thomsen, Ryska rikets grundläggning genom skandinaverna (Stockholm 1882) S. 40 ff.

³ Jfr. Hervarar saga S. 312: *at vitja | framgenginna | frænda minna*.

⁴ Jfr. Heusler, Artiklen »Dichtung« i Hoops's Reallexikon.

⁵ Videre er vel her i Forbindelse med Eggjum-Stenen at nævne Fyrunga-(Noleby-)Stenen, der lige-
som denne har været anbragt inde i en Grav. Kun de 3 første Ord paa Fyrunga-Stenen er sikkert
tolkede (*runo fahi raginakudo*, jfr. Bd. II S. 628).

fangsrige Indskrifter, som har fulgt den Døde i Graven. Ialfald kan, saavidt jeg ser, ingen Veiledning hentes i de væsentlig samtidige længere Runeindskrifter paa Opedal-Stenen — en Skiferhelle med Indridsning af samme Karakter som Eggjum-Stenens — og Fyrunga-Stenen, hvilke Stene ligeledes har været anbragte inde i Graven.

Alligevel tror jeg at vi ikke staar helt hjælpeløse ligeoverfor denne Indskriftlinje. Et enkelt mindre Afsnit er vi vistnok saa heldige at kunne trænge ind i, ved Hjælp af en yngre Overlevering. Udgangspunktet danner for mig et sætersdalsk Sagn, som er optegnet af Johannes Skar i »Gamalt or Sætesdal« (1903) S. 45. Dette Sagn handler om Fremkjørslen af en Helle og frembyder saaledes allerede ved selve Gjenstandens Art en Berøring med den runebeskrevne Helle fra Eggjum-Graven:

»Stigand Aakre skoda seg so fæl ei Durhelle med Hornevje, nord med Livsenbergi, — dei kalla henne Stigandshella. Han kjørde henne heimigjenom med ein Annærings Fole*). Isen brotna under Meiderne. Han vann henne upp paa det hægste med Haugebirkje. Daa møtte han eit Kvende. Med same spratt Soli. »Nei sjaa den vene Bruri!« sa ho. Daa rauk Drogi sund, — ho var av Granrøter, »so va de i Fessè ass.« So vart Hella liggjande med Haugebirkje.

Dagen etterpaa var han av etter ei onnor Helle; det er den som enno er Durhelle paa Aakre, i Nordigard.

Stigandshella laag med Haugebirkje Mann etter Mann framigjenom. Daa var der ein Prest paa Valle som plent vilde hava henne til Durhelle. Der var daa Eksismo i Valle, i »Hatteris«; so gjorde han Dugnad, og Soldatarne drog henne heim til Furstogdyri hans paa Rullar. Fyrst der var Brudlaup, dansa dei paa henne; Brudferderne dansa paa Stigandshella allstødt, med dei venta paa Presten. Der er ei Lese paa Hella og noko av dei endelause Krossarne me kallar; det er noko Sveivlor av og til eller Smøygjerosor.«¹

*) Avbrigid (Variant): ein Hane.

[Skar's Anmærkninger hertil:] skoda seg: udse sig. Annæring: Toaring. Drog: Slæde. Fess: Trylleformular², her maaske: nødvendige Ceremonier og Forholdsregler ved Trolldommens Udførelse. Sveivle: Slyngning.

Foruden om »Stigandshella« findes i Sætersdalen Overleveringer ogsaa om andre Dørheller³. Dette er naturligt nok. Dørhellen har aabenbart, ligesom Tærsklen⁴, spillet en stor Rolle i ældre Folketro. Vi tør paa Forhaand antage, at den

¹ Efter et Besøg i Valle Sommeren 1918 kan jeg om »Stigandshella« (udt. *Stigandshella*) yderligere meddele følgende: Ved »Præsthusets« Brand i 1862 sprang Hellen i mange Stykker. Den blev imidlertid sat sammen igjen og er nu Dørhelle paa Sagneskar (paa det Brug af denne Gaard, hvor Posthuset er). Der er en »Rose« paa Midten og derunder nogle latinske Bogstaver; omkring »Rosen« har staaet — fordelt med to Tal paa hver Side — Aarstallet 1639 (hvoraf dog »39« ikke nu mere kan læses). Hellen er uregelmæssig kvadratisk, omtrent 3,5 × 3,5 Meter. Det opgaves, at 4 Par paa én Gang kunde danse her. (»Smøygjerosor« bruger Skar ogsaa, hvor han [II 32] taler om Udskjæringerne paa »Dyreskidi« paa Austad gamle Kirke.)

² Jfr. »Kjinnfess« (Trylleformular ved Kjerning) Skar III 118, »Fess« ved Nedlægning af Skatter III 137 f.

³ Skar II 14, 17, 104, 164. Udførligst er Sagnet (II 17) om Vonde-Aasmund's Dørhelle paa Rygnestad: »Han fann Hella nord med »Sanden saare« — — Aasmund kørde Hella heim i Tunet med ein Hest. Hesten var svart. Han sat paa og reid med han kørde. — — Hella var nie Alner lang.«

⁴ Jfr. t. Eks. Wuttke, Der deutsche Volksaberglaube³ (1900) S. 89 § 107 o. fl. St.; S. Eitrem, Opferitus und Voropfer der Griechen und Römer (1915), Registret under »Schwelle«.

har maattet skaffes tilveie og lægges under Iagttagelse af bestemte Riter, hvorved den viedes og sattes i Stand til at frede Husets Indgang. »An der Hauses- und Gebietsgrenze bricht sich böser Zauber, birgt sich der schützende« (Wuttke).¹

En Levning af en saadan Ritus foreligger umiskjendelig i Sagnet om »Stigandshella«. Dette fremgaar allerede af de nu ikke længer fuldt klare Ord, som Skar har sat i Anførselstegn: »so va de i Fessè ass«, og ved hvis nærmere Forklaring han indføier et »maaske«. Det modsiges ikke af den Omstændighed, at et af Sagnets Optrin — Indførelsen af en Kvinde, som melder, at Solen er oppe² — for den Traditionskyndige maa fremtræde som en Paavirkning fra Finn-Sagnet:³ et af de bærende Motiver, som man her i flere alderdommelige Formninger møder eller kan spore, er det, at et mod Mennesker fiendtligt Trold under et Arbeide overraskes af Solen og bliver til Sten (eller — mindre oprindelig — overraskes ved at høre sit Navn nævne af et Menneske). Tværtimod maa det i vor Sammenhæng mærkes, at det i Stigand-Sagnet er et Menneske, som — ved Solopgang — afbrydes i sit Arbeide af et overnaturligt Væsen, medens Forholdet i Finn-Sagnet er omvendt. Denne Modstandsdygtighed ligeoverfor et udbredt Sagnmotiv (bl. a. kjendt fra Syd-Norge) tyder paa en høi Grad af Selvstændighed i Stigand-Sagnets øvrige Indhold.⁴

Nu har vi af Indskriftlinjen C paa Eggjum-Stenen lært, at man ved Indridningen af Runerne og Dyrefiguren og ved Anbringelsen af Hellen i Graven — altsaa ved den afsluttende Behandling af Runestenen — har gaaet frem efter en bestemt Ritus. Man kan spørge: Har ikke ogsaa de forudgaaende rituelle Optrin, deriblandt Fremkjørslen af Hellen til Gaarden, været anseet for ligesaa vigtige og ligesaa berettigede til at mindes i Indskriften? Omtalen heraf kunde i saa Fald passende have faaet Plads i den anden lange Linje, og da denne Mulighed allerede paa Forhaand kan synes at have adskilligt for sig, kan vi ikke undrage os den Opgave at undersøge, om der i Sagnet om »Stigandshella« skulde findes nogen Veiledning til Forstaaelse af Indskriften A paa Eggjum-Stenen. Forudsætningen for en saadan Undersøgelse bliver da den i og for sig ikke urimelige, at der har bestaaet en viss indre Overensstemmelse mellem den »Fess«, som

¹ Jfr. lignende Sagn om Tilveiebringelse af Hjørnestenene, »Honnsteinann«, til et Hus (Skar II 9).

² Jfr. Skar II 9: Brohovederne til en Bro føres frem i Kløv paa en Okse. »Daa spratt Soli — daa rauk Ryggjen av, me sam' u stakk innaa Stuten. No liggje Steinann' der ti a Bisn.«

³ Herom har jeg kunnet konferere mundtlig med Docent C. W. von Sydow i Lund, Forfatter af Afhandlingen »Studier i Finnsäggen och beslätade byggmästarsägner« (Fataburen 1907 S. 65 ff., 199 ff., 1908 S. 19 ff.).

⁴ Afledet i Forhold til Sagnet om »Stigandshella« er uden tvivl det Sagn, som Storaker og Fuglestvedt (Folkesagn samlede i Lister og Mandals Amt I, Flekkefjord 1881, S. 83 f., jfr. Hist. Tidsskrift I S. 481) har optegnet om »Stigan Helle« (paa Gaarden Helle i Konsmo, Undal) og hans Hest »Helleblakken«: Hesten havde mishandlet en Pige og skulde derfor straffes; den fik drage et vældigt Stenlæs og blev derved sprængt. »Stenlæsset blev kastet over den. Det er en meget stor Stenhob, som endnu sees og kaldes Blakstad-Læsset«. Det er aabenbart Stedsnavne i Konsmo (Fjeldet Stiknollen paa Gaarden Helle [Storaker og Fuglestvedt S. 81], Blakstad-Vadet [hvor »Helleblakken« pleiede at bindes, naar den var ved Kirke], og Blakstad-Læsset), som har foranlediget Sagnet om »Stigan Helle« og »Helleblakken«, der maa betragtes som en Afændring af Stigandshelle-Sagnet. Ogsaa dette Forhold tyder paa, at det sætersdalske Sagn er gammelt og selvstændigt. — Jeg skylder Professor Knut Liestøl Henvisningen til Sagnet fra Konsmo.

har fundet Anvendelse, naar Dørhellen førtes tilgaards, og de Cereemonier, hvormed under Hedendommen Gravhellen — den hørte i talrige vestlandske Jernaldersgrave til det faste Udstyr¹, og endnu i vore Dage har Skar (II 59) kunnet optegne, at »dei la ei Helle yver Liket allstødt i gamall Tid«² —, har været bragt frem til den Dødes Bo.

Det skal straks siges, at jeg ikke i de Oplysninger, jeg har faaet indhentet om »Stigandshella's« 3—4 Kilometer lange Transportvei, har kunnet finde noget-somhelst Holdepunkt for en Tolkning af Eggjum-Indskriftens øverste Linje. Det besynderlig udseende Stedsnavn »Livsenbergi« lader jeg saaledes ganske ud af Betragtning (skjønt jeg er opmærksom paa den formelle Overensstemmelse med A Rune 92—95 liffs).³

Ogsaa »Annærings-Folen« er jeg nødt til at forbigaa, idet jeg bare kan minde om det tilsvarende Udtryk i Hávamál 90:

*sem aki jó óbryddum
á ísi hálum,
teitum tvevetrum,
ok sé tamr illa,*

hvor Kjørsel med en ung utæmmet Hest anskueliggjøres, og hvorfra vi kan hente et Vink om, at Sagnets Fole ikke tidligere har været brugt til noget Arbeide⁴.

¹ H. Schetelig, Vestlandske graver fra jernalderen (Bergen 1912), passim.

² Jfr. Skar II 10 (to Heller, den ene under den anden, i en »Bønehaug«).

³ Skar har hørt Navnet i Formen *Leivsenbergi* (n. pl.), hvilken jeg ogsaa har faaet opgivet af Flere. Jeg har imidlertid ogsaa — i den nærliggende Grænd Tveitebø — hørt Udtalen *Leivsenbergi*, og denne Form anser Stud. philol. Jon Løyland (fra Gaarden Løiland straks nordenfor) for den oprindelige, idet den hævdes af Folk paa Nomeland, hvorunder Stedet hører.

»Livsenbergi« ligger paa Vestsiden af Otra, straks op for Husmandspladsen *Hø'nnevje* (**Horn-efja*), benævnt efter en Evje, som skjærer langt ind mod Vest, dér hvor Dalen ved at bøie fra nordlig til nordvestlig Retning danner et *horn* eller Hjørne. Fra Honnevje følger baade Sommer- og Vinterveien »Livsenbergi« sydover indtil en lang Haug, som gaar langs med Elven i Retningen N.—S. og ovenfor (vestenfor) hvilken findes en Myrstrækning, »Vet'myrann'« (pl.). »Den lange haugen langs med Otra vert ikkje no kalla Livsenhaugen, men i gamle dagar naar dei sumars tider for paa vestsida av Otra, maatte dei ganga den haugen avdi myrane ovanfor var so blaute. Daa sa dei at dei for Livsenhaugan. Baade vetre- og sumarsvegen gjeng also yver Livsenbergji, men vetrevegen gjeng au yver Vet'myran sør til Hønestøyl (utt. Hø'sestøyl)« (J. Løyland). Fra denne Støl gaar Vinterveien over Isen ret over til Gaarden Haugebirke i Kirkebygden paa Elvens Østside. (Man vil kunne følge denne Vei paa Amtskartet — »Kart over Nedenæs Amt af S. C. Gjessing. 1858« —, hvor »Honnevje« findes nogenlunde korrekt afsat, under Formen »Hønevje«.)

Ifølge Student Løyland er det lidet troligt, at »Stigandshella« er kommen fra selve Livsenhaugann' eller -bergi. Derimod skal der nede ved den vestre af de to Elvekviser, som Otra danner der, hvor den omflyder »Storøyne« (»Stor-Ø«, Amtskartet), lige under den nordre Del af Livsenhaugann' være »mange hellor av same steinslag som Stigandshedda. Truleg maa ho vere komi derifraa. — — Truleg maatte ho daa køyrast upp millom haugane upp paa vetrevegen [over »Vet'myrann'«].

⁴ Jfr. Sagnet om Vonde-Aasmund's »Nyelopt« (Skar II 16): »Aasmund hogde Timret ned paa »Rø«; han køyrde det heim med ein Annærings Fole«. — Fra og med Toaarsalderen bliver Hesten anvendelig ifølge Herverar saga S. 275, hvor der er Tale om at reise en Hær »ved (fra og med) tolv år gammel skare og to år gamle foler [*tvevetrum fola*]« (F. Jónsson, Skjaldedigting B II 273). [Om utæmmet Føls første Læs, som efter Folketroen tilhørte den Onde og derfor gjerne bestod af Sten, se Hist. Tidsskr. I S. 469 f.]

Derimod er der etpar andre Enkeltheder i Stigands-Sagnet, som det kunde synes at maatte lønne sig at dvæle noget længere ved.

For det første den Omstændighed, at Stigand's Dørhelle kjøres frem om Natten. Dette bringer os til at tænke paa, at Gravhellen fra Eggjum ikke har maattet udsættes for Solens Straaler — **ni s solu sot**¹.

Og dernæst et Forhold, som kan lede Tanken hen paa Fortsættelsen i Linje C: **uk ni sakse stain skorin**. Den Slæde, hvorpaa efter Sagnet »Stigandshella« blev kjørt frem, var hvad man i Sætersdalen kalder »ei Drøg« eller »Steindrøg« (*stai'drög*, almindeligere *stai slødde*), d. v. s. en Slæde af enkleste Konstruktion, bestaaende af to (ikke jernbeslagne) Meier med Opbøining (*hāv n.*) fortil og med Tværstokker eller Tværbretter fæstede med Trænagler til Meierne. »Drøg'i« var saaledes ganske lav. Den egnede sig til Transport af Sten over frossen, snebar Mark². Undertiden var Meierne af Granrødder; disse var baade usædvanlig haarde og frembød desuden gjerne den Fordel, at de havde en naturlig Bøining, som kunde tjene til »Hav«. Efter Skar's Originaloptegnelser³ havde Sagnets »Drøg« saadanne Meier af Granrødder⁴. Her har man altsaa at gjøre med en Stenslæde, hvorpaa der ikke fandtes Jern.

Disse Enkeltheder finder imidlertid sin Plads nærmest kun i en Sammenligning mellem Transporten af »Stigandshella« og Fremgangsmaaden ved Indridningen af Runerne paa Eggjum-Hellen. De bidrager nok til at uddybe Forstaaelsen af Linje C, forsaavidtsom de giver os et nyt Eksempel paa natlig Ceremoni, foretagen med en Gjenstand, paa hvilken intet Jern findes (jfr. S. 95 f.), og et nyt Træk er hertil føiet: rituel Brug af Granrødder (med Vægt paa »rødder«, d. e. noget, som ikke har været truffet af Solens Straaler⁵). Men de yder ingen direkte Veiledning til Linje A's Forstaaelse.

Alligevel vil jeg gjerne tro, at Skar's Optegnelser om »Stigandshella« allerede nu har ført os frem til et Punkt i Undersøgelsen, hvor Tolkningen af denne Linje direkte kan tage fat. Vi har vovet at se Stigandshella's »Fess« og Fremskaffelsen af Gravhellen fra Eggjum paa en fælles Baggrund: en Ritus, som i vigtige Træk var den samme, hvadenten man havde at gjøre med Fremkjørslen af en Dørhelle eller af en Gravhelle. Ialfald tør vi formode, at noget Haandgribeligt

¹ Efter Stedsforholdene ved »Honnevje« synes »Stigandshella« ikke at kunne være funden paa en Plads, som Solen aldrig fik skinne paa. »Soli maa skina her heile aaret, og daa risti paa austsida ikkje er hog og ligg noko langt undan, maa ho koma der tidleg um morgonen au« (J. Løyland). — Ovenfor (vestenfor) Vet'myrann' og Livsenghaugann' er »Gudd-ur«, hvor ifølge Sagnet en Guldskat er nedsat. »Han e siggra [forhekset]. Han ligg unde dei Steinè Soli fyst'e tærer aa [straaler frem paa] Jonsokdagjen« (Skar III 135 f.).

² Nedenfor, S. 119, afbildes en Stenslæde fra Søndhordland, som, naar bortsees fra Drættet (Skaglerne), ogsaa kan anskueliggjøre en sætersdalsk Stenslæde.

³ XII S. 10 f. (i Norsk Folkemindesamling): »Stigandsdrogji hekk paa Aakri i lang Ti. Fok [Folk] kunne minnst ain gamall Mann, som ha set hæ, daa han va liten. »Maiinn' va noka gronstokka«.

⁴ Stigand's Stenslæde var altsaa ikke en primitiv Slæde af Granrødder af den Art, som ifølge Professor Knut Liestøl undertiden paatræffes som Høslæde i Vinje (Vest-Telemarken): »treleggen er daa mei og røtene vert nytta til 'sledebrugde'.

⁵ Nogen Overtro knyttet til Granrødder har det dog ikke lykkets mig at komme efter hverken i Sætersdalen eller andensteds.

har været det samme ved begge Handlinger, nemlig Stenslæden (»Dròg'i«), og om denne bør derfor vor Opmærksomhed nu samle sig.

Hvad vi da først har at gjøre, er at undersøge de gamle Arbeidsslæders Nomenklatur. Kan noget Ord fra dette Omraade komme i Betragtning ved Tolkingen af Eggjum-Indskriftens Linje A?

Ét Ord gjør Krav paa den største Opmærksomhed. Paa forskjellige Slags Arbeidsslæder (deriblandt paa »Dròg«, »Keipadròg«) findes der noget, som heder Keip (oldn. *keipr* m., Stamme **kaipa*-). Dette maa straks lede Tanken hen paa Runeforbindelsen A 24—27 *kaib*-, som, da vi i en saa sen urnordisk Indskrift ikke venter en egen p-Rune, kan gjengive en Udtale *kaip*- eller *kæip*- (oldn. *keip*-).

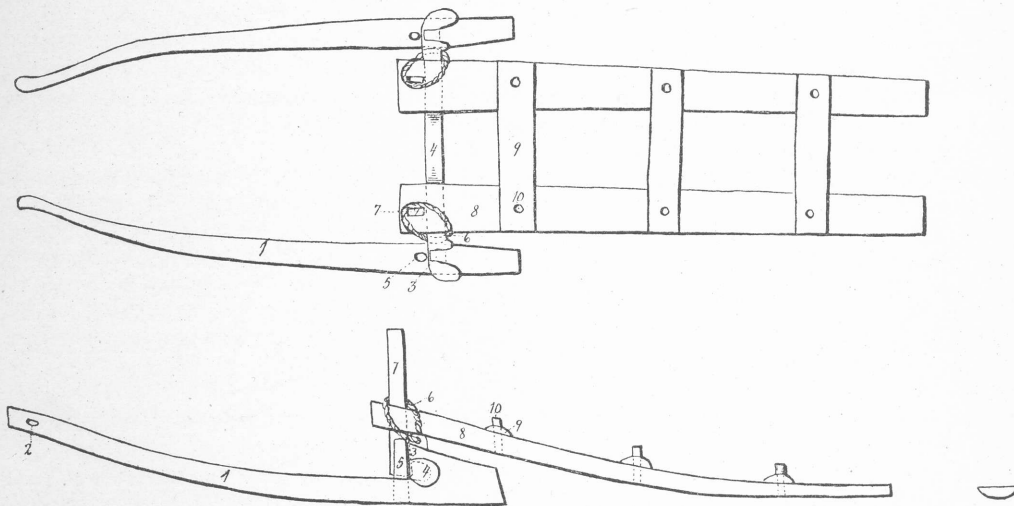
Jeg skal nu meddele, hvad jeg for Tiden kan oplyse om »Keip« paa Slæder, og dertil knytte Overveielser om, hvad Slags med Keiper forsynet Slæde snarest har været anvendt ved Fremkjørslen af Eggjum-Hellen.

1. Keipadròg (Dròg). Ryfylke, Hardanger, Søndhordland.

Efter sine Keiper er den »Dròg« benævnt, som i Hardanger og Ryfylke kaldes »Keipadròg«. Ross gjengiver Keip i denne Sammensætning ved: »Tværtræ med opadbøiede Endespidser over en Tømmer-slæde, »Drog«. Søndhordland«, og den samme Gjengivelse af »Keip« foreligger ogsaa i hans Beskrivelse af »Drògnev« n.: »hver af de opadbøiede Endespidser af et Tværtræ (Keip) over en Tømmer-slæde« (ligeledes anført fra Søndhordland). Her foreligger dog utvivlsomt en Unøiagtighed, hvilket vil fremgaa af den fuldstændige Beskrivelse af en søndhordlandsk med Keiper (eller Nev) forsynet Slæde, som nu skal meddeles.

I Søndhordland bestaar Stenslæden af to Dele, den egentlige Slæde (»Steinslede«) — uden Skagler og Hammel —, hvorpaa Stenene læsses, og en ganske kort Slæde (»Dròg«), paa hvilken Skagler og Meier gaar i ét, og hvortil »Steinsleden« er fæstet. Af hele dette Transportmiddel meddeles her en Tegning med tilføjede Forklaringer, som er udført efter Anvisning af Stud. philol. H. Framnes (fra Sveio i Søndhordland).

Som man ser, bestaar en søndhordlandsk Dròg af to »Dragkinner« (kombinerede Skagler og Meier), forbundne ved en »Dragstokk«, et Tværtræ. Til Emne for »Dragkinn« vælges en Stok, som i sin nedre Del har en naturvoksen Gren, der beholdes som »Nev«. Mellem »Nev'et« og en foran nedstukken »Nabb« — denne sidste

Søndhordlandsk »Dròg« (I) og »Steinslede« (II).

- (I.) Dròg: 1. Dragkinn f. (*dråkinn*). 2. Orehøl n. 3. Nev n. (andensteds i Shl. »Keip« m.).
4. Dra(g)stokk m. 5. Nabb, Dròganabb m. 6. Vidja f.
(II.) Steinsle(de): 7. Sle(d)ahorn n. 8. Mei(d) m. 9. Fløyte n. (Tvertræ n.). 10. Snelda f.

kan være af Furu, medens »Dròg'i« forøvrigt er af Birk — hviler Ytterenden af »Dragstokken«.

Den til et Fæste for »Dragstokken« tildannede Gren benævnes forskellig i de forskellige søndhordlandske Bygder. I Sveio kaldes den, som nævnt, »Nev« (= oldn. *nef* n. »Nåse, Neb«). Dette Ord bruges i Sveio-Dialekten ogsaa om Keipen eller Aareblokken paa en Baad — i Virkeligheden er Ligheden mellem disse to Slags »Nev« slaaende¹ —, idet Ordet »Keip« nu mangler i denne Dialekt. Men andensteds i Søndhordland er Forholdet det, at det er »Keip«, som alene er i Brug, i begge de to Betydninger (Keip paa Baad og »Drògarkeip«²), som »Nev« har i Sveio. Og dette Forhold er sikkert meget gammelt, eftersom *keipr*, i Betydningen »Krumtræ (for Aaren under Roning)«, baade kjendes fra Oldnorsk og i Nutiden har en vid Udbredelse (Vest-Norge, Island, Shetland [se Jakobsen under *keb*]). Grundbetydningen af *keipr* (vistnok germ. **kaibnā*, Torp Nynorsk etymologisk ordbok S. 265) er sandsynlig »Træ med Indsnit i« (jfr. middelnedertysk *kēp* f. »Indsnit«). Derimod synes »Nev« fra først af at have betegnet det, som nu paa Søndmøre benævnes »Keipsnev«: den opadbøiede Spids eller Krog paa en Keip (Aasen); jfr. nyisl. *keipsnef* = *fellinefja* »Aaretoll« (sædvanlig kaldt *pollur* m.), hvormed Falk (Altn. Seewesen S. 71) har sammenstillet det *langnefjur* f. pl., som i Sn. Edda I 584 anføres blandt Benævnelser paa Skibsdele. I Henhold hertil bruger jeg, hvor jeg i det følgende kommer tilbage til den søndhordlandske Slæde, stadig Benævnelsen »Keip« om det, som i Sveio kaldes »Nev«.

Forøvrigt er lidet at tilføie om den S. 119 afbildede Slæde, som helt er af Træ. Den egentlige »Steinslede« er ca. 2½ Meter lang; Meierne er Hun-Stokker, i Regelen af Furu, og de paanaglede Tværtræer af Birk. Den er ved en sindrig Indretning, som vil forstaaes af Tegningen, fastgjort til »Dròg'i«.

»Dròg'i« uden »Steinslede« kan i Søndhordland bruges til at kjøre Tømmer paa; Tømmerstokkenes ene Ende er da fastgjort til »Dragstokken«, og den anden slæber efter paa Marken. Det er et saadant eller et lignende Kjørerredskab, som Aasen mener, naar han opfører »Dròg« f. »en kort Slæde at kjøre Tømmerstokke paa; et Drag« fra Søndre Bergenhus Amt, Ryfylke, Mandalen, Telemarken og »Østlandet«. I samme Betydning som »Dròg« bruges ifølge Aasen »Drætte« n. i Sætersdalen og Sogn, »Vager« f. pl. i Søndfjord og Nordfjord, »Vagor« f. pl. paa Søndmøre (jfr. oldn. *vagar* f. pl. og *vogur* f. pl. hos Fritzer), »Stytting« (Stutting) m. i det Trondhjemske, Nordland, Hallingdal, Valdres, Hadeland og fl. St. Nøiagtigere angiver Ross Betydningen af »Dròg« for flere Landsdeles Vedkommende, naar han sætter den = »Drætte«: Skagler og Hamler for Plov eller simpelt Kjoretøi. Busk. Vestfold, Tel. Sæt. Li. Rog. Shl. 'Plogdròg', Dal.« For Indre Sogns Vedkommende (Lyster) ved jeg med Bestemthed, at »Dròg'i«³ — forskellig fra den søndhordlandske — er en kort Slæde med Meier (1), »Rimar« (2) og — ét Par — »Fjetror« (3), altsaa omtrent som her

 antydet, medens den egentlige Slæde (Vedslæden) er længere og har to

Par »Fjetror« (se Afbildningen S. 121).

Hvad specielt angaar den »Keipadròg«, som Ross anfører fra Hardanger og Ryfylke, kan jeg efter indhentede Oplysninger meddele følgende.

I Hardanger, Søndhordlands Grænselandskab mod Øst, har »Keipadròg'i« ganske den samme Konstruktion som den søndhordlandske »Dròg«, kun er den spinklere. »Keipadròg'i« er her ikke et Kjørerredskab til Brug med Hest. Den benyttes hovedsagelig til Draging af Ved og Løv fra Lierne og trækkes ved Folkekraft. Læsset hviler paa »Underbuskor«, som surres til »Jart-treet« [»Hjartetret« hos Ross, = søndhordl. »Dragstokk«]. Dette er igjen anbragt over Nederenden af to Meier (»Kinnena«, best. pl. af »Kinn« f.), hvor det hviler fast mellem en naturvoksen »Keip« og en foran nedsat Trænagle. Oventil er Meierne forbundne ved en Vidje, hvortil Dragtauget er fæstet⁴.

¹ Den, som ikke af Selvsyn kjender en Baad-Keip, kan henvises til Afbildningen af en saadan (fra Gokstad-Skibet) hos Falk, Altnord. Seewesen S. 70.

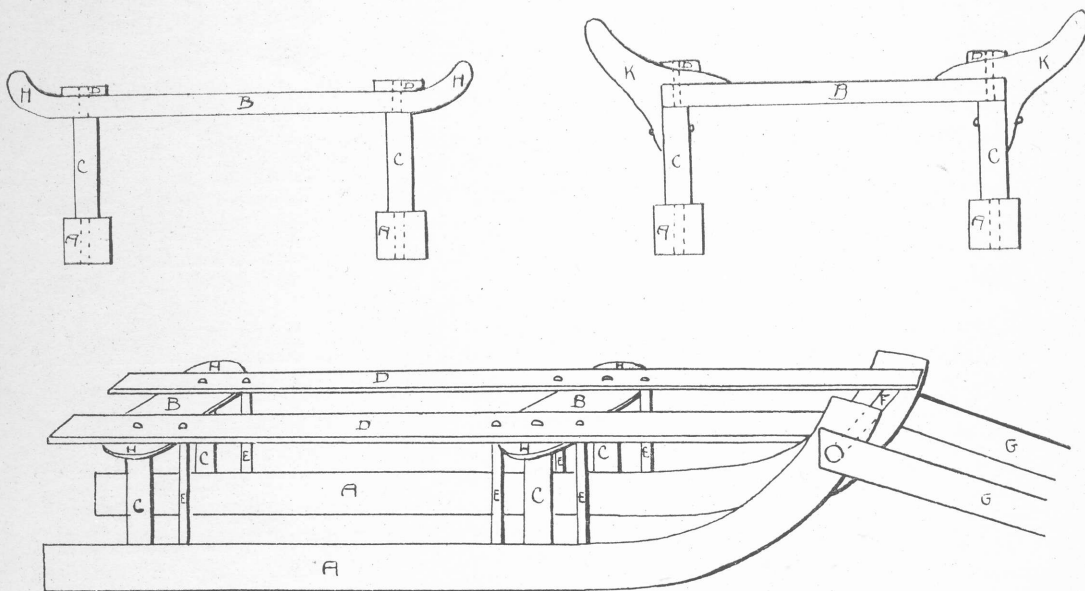
² Sammensætningen »Drògarkeip« anføres af Chr. Vidsteen »Ordbog over Bygdemaalene i Søndhordland (Bergen 1900): »den opadbøiede Endespids af Skaglerne (Dragkinna) for en »Drog«; omtrent = Dragnabb«.

³ Herfor bruges i Sogndal Benævnelsen »Skaak« (udt. *skʰaok*).

⁴ Ovenstaaende Oplysninger skylder jeg Hr. Halldor Eidnæs og Hr. Oddmund T. Borve i Ullensvang, til hvem Sogneprest O. Olafsen gohedsfuldt har henvist mig.

Angaaende »Keipadrøg« som muligt Transportmiddel for Stenheller skrives til mig fra Ullensvang i Hardanger: »Til 'keipadrog' vaar er det ikkje tale um aa bruka steinslede eller annan slede, daa drogi er so liti og ikkje er etla til køyring med hest. Ein vilde difor ikkje her finna paa aa transportera stein eller heller paa 'keipadrog' no for tidi, endaa det kunde gaa an til naud aa leggja ein 'sloe' av buskor paa drogi og hella uppaa den og noko framyver 'keiparne'. Dette maatte daa vera i snjofør og undanbakke« (Halldor Eidnæs).

Fra Ryfylke, Landskabet syd for Søndhordland, har Sogneprest i Kopervik (tidligere paa Jelsa) Ludvig Solheim oplyst følgende: Ordet »Keipadrøg« kjender han hverken fra Jelsa eller Karmøen (rimeligvis har Ross det fra Suldal), men Redskabet selv, »Drøg« paa Jelsa, »Drøgjene« (best. pl.) paa Karmøen, er velkjendt. Konstruktionen er den samme som i Søndhordland,¹ og ligesom dér kan der til »Drøgjene« fastgjøres en enkel Slæde — enten en Slæde med »Fløyte« (omtrent som »Drøg'i« i Indre Sogn, se ovenfor) eller en vanlig Stenslæde (som den søndhordlandske)² — paa den Maade,

Slæde fra Indre Sogn.

A. Mei(d). B. Flauta. C. Band, Fjetra eller Bein. D. Rim. E. Snelda.
F. Veginde (*veinde*). G. Tin(d)la (*tinla*) [her ikke medtaget i hele sin Længde].
H. Flautehorn (*-hodn*). K. Flautekeip.

Den vanlige Slæde har »Flautehorn«; om Slæde med »Flautekeip« har kun sparsomme Efterretninger kunnet skaffes til Veie.

at »den fremste Sleatverstokk hviler mot Nevet, saa dette stikker op bakom Tverstokken«. »Sleahorn har jeg ikke set paa Jelsa eller Karmøen. Nevet er saa stort, at Sleden henger paa dette uten Vidjeforbinding« (Solheim).

Jeg har fra et forholdsvis begrænset Omraade paa Vestlandet — Søndhordland, Hardanger og Ryfylke — meddelt, hvad jeg for Tiden kan oplyse om Keip (Nev) paa Kjøreredskab, som egnede sig til Transport af Stenheller. Som heraf fremgaar, maa vistnok »Keipadrøg'i« fra Hardanger sættes helt ud af Betragtning, hvori-

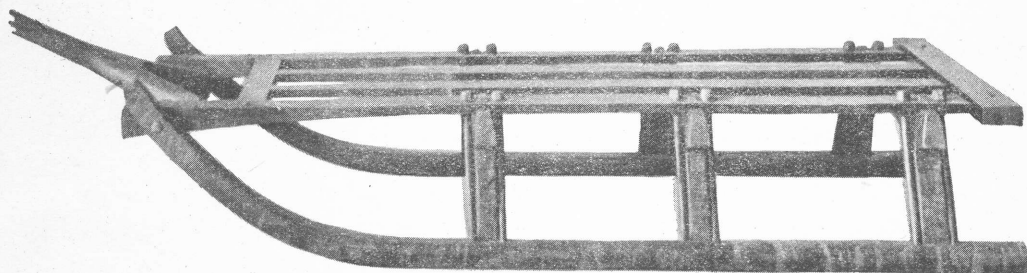
¹ Tværtræet heder paa Karmøen »Dragstokk«, og Knaggen, hvorimod Dragstokken hviler, kaldes som i Sveio »Nev« (ikke »Keip«). Ogsaa »Nabb« bruges paa Karmøen.

² Dog har Karmø-slæden to Støtter mellem Meierne og Overstellet, den fremste noget lavere end den bagerste, idet Meierne skraaner jevnt opad for at kunne hvile paa »Dragstokken«, medens Overstellet ligger horisontalt. »Den bagerste Støtte mellem Meierne [som svarer til Sogne-Slædens Fjetre-Par] heter Fløyte, n. Det er to naturvokste Kne, som er skjøtt sammen [midt under Slæden]. — Fra Sleden er dette overført til Kjærren. De tre Tvertre, som binder sammen Skjækerne under Karmen, heter Fløyte« (Solheim).

mod der ved Fremkjørslen af Eggjum-Hellen godt kunde blive Tale om en søndhordlandsk-ryfylksk »Drøg« med dertil fæstet »Steinslede«. Men endnu befinder vi os et godt Stykke søndenfor den Egn, hvorfra Eggjum-Hellen skriver sig. Vigtigere for vor Undersøgelse maa derfor synes at være, hvad jeg nu gaar over til at omtale fra selve den Landsdel, Indre Sogn, hvor den runebeskrevne Helle er fremdragen.

2. Keip (»Flautekeip«) paa Vedslæde. Indre Sogn.

Fra Godseier G. F. Heiberg har jeg modtaget de Tegninger af en almindelig Slæde (Ved-Slæde, *væaslæe*) fra Indre Sogn, som jeg meddeler S. 121, ledsaget af Hr. Heiberg's vedføjede leksikalske Oplysninger.¹ Af de to Tværnitstegninger har den til høire, med »Flautekeip« istedenfor »Flautehorn« særlig Interesse for os. Hr. Heiberg oplyser, at det desværre endnu ikke har lykkets ham at erhverve en Slæde med »Flautekeip« til Redskabsamlingen i det Heibergske Museum i Sogn. Imidlertid har han kunnet udføre det her gjengivne Rids, som viser Keipens Anbringelse paa Slæden, efter den Beskrivelse, han har faaet af to forskjellige Personer. Det er kun paa Vedslæden, at der findes »Horn« (*hodn*) eller »Keip«. Paa kort Slæde (*skaok* [Sogndal], *drog* [Lyster]) er der bare én »Flauta« (jfr. S. 120), som hverken har »Horn« eller »Keip«, da saadanne ifølge Slædens Bestemmelse er uden Hensigt.

Vikingetids-Slæde fra Oseberg-Skibet.

(Til Sammenligning afbildes her ogsaa den ældste kjendte norske Arbeidsslæde, fra Oseberg Skibet (Vestfold, 9de Aarh.). Heller ikke paa denne er hele Drættet medtaget. Endnu en tredje Arbeidsslæde, fra Vinje, afbildes i det følgende S. 144).

Men den sognske Slæde, som kan forsynes med Keiper, — nu sikkert kun i sparsom Brug i afsidesliggende Bygder — er en saakaldt Vedslæde, ikke en Slæde af den Art, som særlig anvendes til Transport af Sten. Specielle Stenslæder forsynede med Keiper kjendes, som antydtes, ikke fra Indre Sogn, om der end, som vi senere skal høre mere om, intet er i Veien for at transportere en Helle af Dimensioner som Eggjum-Hellens paa en Vedslæde (endog en kort Sogne-Slæde, en »Drøg« eller »Skaak«, er stærkt nok bygget til saadan Transport). Skal vi nu, naar vi vil søge at afgjøre, hvad *kaib-* paa Eggjum-Stenen betyder, lægge stærkere Vægt paa den søndhordlandsk-ryfylkske Keipe-Slædes Anvendelse som Stenslæde end paa den geografiske Nærhed, hvori den sognske med »Flautekeipar« forsynede Slæde optræder i Forhold til Eggjum-Hellen?

Besvarelsen af dette Spørgsmaal maa — forudsat at vort Udgangspunkt: *kaib-* = »Keip (paa Slæde)« er rigtigt — skride frem parallelt med et videre Forsøg paa at tolke det Parti i Linjen A, hvor Runerne *kaib-* optræder.

At vi rigtig har ladet et Ord begynde med Rune 24 *k* i *kaib-*, fremgaar med Tydelighed deraf, at der foran dette gaar en Runegruppe, R. 20—23 *þaim*, som uden Tvivl skal identificeres med oldn. *þeim* »den, denne«, Dat. sg. m. af Pronomenet *sá*. Med Dativen *þaim* kan *kaib-* ikke forbindes; *kaib-* maa efter Formen være Akkusativ, enten i Ental (*kaib* »en Keip« af **kaipa*, jfr. *sot* af **sōhta*) eller, idet det følgende A (R. 28) læses sammen med *kaib* til ét Ord, i Flertal.

¹ Dimensionerne er: Meernes Længde i ret Linje 245 Cm.; Bredden fra »Horn« til »Horn« 98 Cm., fra »Keip«-Spids til »Keip«-Spids ca. 15 Cm. længere; Bredden indvendig fra »Rim« til »Rim« 60 Cm.; Hoiden fra Underkant af Mei til Overkant af »Rim« 30 Cm.

Det sidste (**kaiba** »Keiper«) er efter Betydningen det rimeligste, da der jo paa en Slæde findes mere end én Keip (4 Keiper, naar Slæden har to Fjetre Par).

Foran **þaim** maa som eget Ord udskilles R. 16—19 **made**, idet det forudgaaende **·R** (R. 15) sikkert angiver Ordafslutning (jfr. S. 96 f.).

Dette **made** er dobbelttydigt. Efter Formen kan det være det gamle nordiske Ord **maþan-* (got. *maþa*, oldhøitysk *mado*, oldsaks. *matho*, angelsaks. *maþa* m. »Made, Wurm«), som er bevaret i det lappiske Laanord *mato* (oldn. **máði*), men som i de historiske nordiske Sprog er afløst af Deminutivet *maðkr* m. »Makk«.¹ Eller det kan svare til oldn. *máði*, Præteritum Indik. 3 sg. af Verbet *má* »opslide, afslide, afskrabe«, norsk dial. *må* »skrabe, gnide [f. Eks. gnide ud skrevne Bogstaver], forslide, afstumpe« (af **mauēn*, til norsk dial. *mugg* m. n. »smaat Affald ved Sagning, Sagmugg«, Stamme **muuwa-*; se bl. a. Torp, Nynorsk etymologisk ordbok S. 415).

Imidlertid kan det i de Omgivelser, hvori **made** her optræder, neppe være tvivlsomt, at det skal opfattes som Verbalformen oldn. *máði*. Det bestemte Indtryk, som man vil have faaet heraf, forstærkes end yderligere, naar man ogsaa tager Hensyn til det, som gaar umiddelbart foran **made**.

Runeforbindelsen **mar** (R. 13—15) har vi ogsaa mødt i Linjen C, dér som Ordet for »Mand« i Nom. sg. m. Det ligger nær at tolke **mar** i A paa samme Maade. Det kan være Subjekt for **made**, men det kan ogsaa tilhøre en forudgaaende Sætning og herfra være at »underforstaa« til **made**.

Tolker man nu **made** som oldn. *máði*, kommer denne Verbalform til at staa i en Sammenhæng, hvor den giver udmærket Mening. Til **made** kan baade **þaim** og **kaiba** slutte sig, det første som en Midlets Dativ, det sidste som Sætningens Objekt: »sled, skrabe med den 'Keiperne'.«

Ved **þaim** vil sikkert enhver allerførst tænke paa Runestenen. Denne er udtrykkelig nævnt i Begyndelsen af C (**stain**), men længer ude i samme Linje (»Strofe«) har Ordet for »Sten« kunnet udelades ved **nakda** (C 40—44).

Saaledes synes alt endnu at tyde paa, at Sagnet om »Stigandshella« har ledet os ind paa et rigtigt Spor ved Tydningen af Linjen A. Afsnittet A 16—28 finder en naturlig Forklaring, om man antager, at der her sigtes til Runehellens Transport paa en Keipe-Slæde.

Foruden **kaiba** er der ogsaa en anden Runeforbindelse i A — kun ved faa Runer skilt fra de nu tolkede Ord —, som leder Tanken hen paa Slædetransport.

Hver af Meierne paa den søndhordlandske »Steinslede« er en saakaldt »Hun«, en »Halvplanke, Fjel med en Barkside« (Aasen); se Tværsnittet af Meien paa Tegningen S. 119. Dette Ord — som Hr. Framnes af sig selv brugte i sin Redegjørelse for Stenslædens enkelte Dele, uden nogensomhelst Foranledning fra min Side — bringer os til at tænke paa R. 37 ff. **huni**.

¹ Denne Mulighed har jeg fremholdt i den S. 77 anførte Avisartikel. — I Anledning af Skrivemaaden med **d** (for opr. **þ**) kunde henvises bl. a. til Bd. II S. 700 Anm. 1.

Her vil jeg allerede af andre Grunde gjerne udskille som eget Ord R. 37—40 *huni*: efter Lydforholdene paa Eggjum-Indskriftens Tid er det ikke rimeligt, at hverken R. 37 h eller R. 41 h har staaet i Indlyd. Dette *huni*, opfattet som Substantivet »Hun« (oldn. *húnn*, pl. *húnar*)¹, bliver da Dativ Ental = oldn. *húni*. Hvad Dativens Styrelse angaar, synes man at være henvist til en af følgende to Antagelser: Enten betegner *huni* en Mei, og denne Slæde-Del er omtalt i logisk Sidestilling med *kaiba*. Hertil er dog at bemærke: Det er Hunen som Emne til, ikke som færdigdannet Mei, der i almindelig Tale benævnes paa denne Maade. Eller *huni* — »pars pro toto« som f. Eks. *viðr* (»Træ« =) »Skib« i Skaldedigtningen — er en poetisk Betegnelse for Slæden, saaledes at *kaiba* kommer til at angive noget paa (oldn. *á* eller *í*²) *huni*.

Naar Slæden, som jeg tænker mig, er bleven betegnet som »Hun«, er dette en Benævnelse, som synes at maatte have tilfredsstillet de Gamles Trang til poetisk Levendegjødelse af deres Fremkomstmidler.³ Oldn. *húnn* betyder — foruden »kort Stok, Trækubbe«, »Terning, det øverste af Masten« (jfr. *húnbora*)⁴ — ogsaa »Unge, Bjørn(unge), Barn«. »Hun« om Slæden har da vel tilhørt et Forestillingskompleks af lignende Art som det, der omgiver Skaldeomskrivninger som »Havets Dyr, Hest, o. s. v.«, »Havets Bjørn« (*flóðs björn, öldu fress*), »Landtaugenes Bjørn« (*björn undinna festa*), »Støtternes Bjørn« (*skorðu bersi*), »Mastetoppens Bjørn« (*húnbjörn*), alle = Skib, og en saadan Forestillingsmaade kan man finde ligefrem bestyrket i det Forhold fra senere Tid, at det oldnorske *húnsþenir*⁵ i Nordland er ombyttet med »Bjørner« (»til hvilket Navn *húnn* I [Bjørnunge] kan have givet Anledning«, Fritzner). Her kan ogsaa nævnes, at »Steinbjørn« (eller »Bjørn«) i oplandske Bygder, bl. a. paa Toten, bruges om et Redskab, bestaaende af en Planke og to dertil i ret Vinkel fæstede Stokker, ad hvilket Sten væltes op paa Slæden.

Hvis det er rigtigt, at der ved *huni* menes Slæden, hvorpaa Eggjum-Hellen har været transporteret, da er Forbindelsen mellem *kaiba* og *huni* sandsynlig af den Art, at der skal søges en Præposition mellem de to Ord. En saadan kan man kun finde i Runen efter *kaiba*, R. 29 i, som kan være Præpositionen »i«, oldn. *í* (af *in*).⁶ Altsaa: *kaiba í . . . huni* »Keiperne paa . . . 'Hun'en' (egtl. Slæden med Hun-Meier)«.

¹ »Germ. **hūna-*, egtl. *n*-ptc. av idg. rot **cewā*, **cū* »svulme«: skrt. *ḡānā* opsvulmet« (Torp, Nynorsk etymologisk ordbok S. 228).

² Disse to Præpositioner bruges i Oldnorsk begge, hvor det skal udtrykkes, at en Ting tilhører noget som Del af denne (»til Omskrivning af Genitiv«, se Fritzner II 195 b Linje 45 ff.). Eks.: *hafði knýtt hala saman á öllum nautum* Dropl. 29 (= Austf. s. 168.5); *hann knýtir saman halana í nautunum* Gísla s. 29.1 (F. Jónsson's Udg. S. 39.13). Se videre om *í* »circumlocutory for a gen. or possess. pron. with the parts of the body« Vigfusson *í* C IV 2 (jfr. *á* C IV): *hann braut í henni hrygginn* Bárðar saga 17.15, *sundr gekk í Hrafni austmanni enn hægri handlegg ok enn vinstri fótlegg* smst. 14.23.

³ Jfr. »Steinmerr« om Stenslæde i store Dele af Landet (f. Eks. Vinje i Telemarken).

⁴ I Shetlandsk bl. a. brugt som »tabunavn i fiskersproget for *hoggistaf*, *huggistaf* »huggejærn«, fiskeklep (træstang med en jærnkrog på enden, som hugges i en fisk, når denne trækkes op af vandet)«; se Jakobsen's Ordbog under *hun*.

⁵ Herom Hj. Falk, Altnord. Seewesen S. 59.

⁶ Umiddelbart foran *huni* kan man ikke i R. 36 A søge Præpositionen oldn. *á* (jfr. Anm. 2), da denne maatte have været skrevet med *a*, ikke med *a*.

Tilbage staar da R. 30—36 **bormoþa**, som synes at indeholde en Bestemmelse til **huni**, vistnok snarest et Adjektiv i bestemt (svag) Form, Dat. sg. m.

Ved Forklaringen af dette maa vi komme i Hu to Ting: at Stenslædens Meier ('Hun'er') var gjennemborede af en Række Naglehuller¹, idet Slædens Tværtræer var naglede fast til Meierne, og at Stenslæden (»Steinmerr'i«, S. 124 Anm. 3) af de Gamle til en viss Grad opfattedes som et levende Væsen. Tilsammen kan disse to Forhold berettigede til følgende Tydning: **bormoþa** er Dat. sg. m. i bestemt Form af et Adjektiv, som i Oldnorsk skulde lyde **bormóðr*, d. e. »bor-mødig«, »træt, mødig af Borret (*bor n.*)«. Dette Adjektiv er dannet som oldn. *egg-móðr* »egg-mødig, mødig af Sverdets Egg«, brugt om de Faldne paa Valpladsen i Grímnismál 53 (*eggmóðan val*) og Hamðismál 30 (*støndum á val Gotna ofan eggmóðum*).² I Begravelsesritualets poetisk farvede Sprog er **bormóðr* brugt følelsebetonet om 'Hun'en' (»Bjørnen«), ligesom man »i Hel kalder Bygget *hnípinn* ['nedbøiet, ludende af Sorg']« (Alvíssmál 32).³ Med Adjektivets best. Form kan sammenlignes Alvíssmál's Omskrivninger for »Himmel« og »Sol«: *fagra væfr* og *fagra hvél*.

Saaledes føres vi ved disse Overveielser atter tilbage til Stenslæden af den Hovedtype, som er gjengiven ovenfor fra Søndhordland: baade dennes »Keip« og dens »Hun« (Emne til Mei) har vi fundet Anvendelse for.

Men dermed er det ikke sagt, at vor Tolkning af Eggjum-Indskriften kræver, at der ved Afsnittet om »Keiperne paa . . . 'Hun'en'« skal tænkes paa Transport med en Stenslæde nøiagtig af den søndhordlandske Type. Slædeformerne varierer i de norske Bygder stærkt efter Naturforholdene — Tilgang paa Trævirke, Terrainets Beskaffenhed, mere eller mindre rig Anledning til at benytte Slæde alt efter Nedbørmængde og Temperatur —, og intet taler direkte for, at den søndhordlandske Stenslæde (+ »Drøg«) har været i Brug i Indre Sogn. Fra denne Egn kjendes derimod en almindelig Arbeidsslæde (»Vedslæde«), som, idet den kan forsynes med Keiper, ogsaa maa komme i Betragtning ved vor Undersøgelse.

Herimod taler ikke den Omstændighed, at den nuværende sognske Vedslæde ikke har Hun-Meier. I tidligere Tider, da man havde enklere Midler (Øks, Bor og Kile, ikke Sag)⁴ til sin Raadighed ved Tildannelsen af Stokkerne til Meier, har disse sikkert paa de tarveligere Slæder enten ligefrem været Huner (Halvplanker, med Barksiden delvis beholdt nedentil),⁵ eller de har, som Tilfældet er med Osebergskibets Arbeidsslæde, kun havt en høvlet Flade nedentil, medens de paa Siderne og oventil er jevnt afrundede, saaledes at de har faaet et Tværsnit omtrent som paa en Hun. Videre bør nævnes, at en Hun (med Barksiden ned) i stor Udstrækning anvendes i forskellige norske Bygder som Skoning, fæstet ved Nagler til Meien;

¹ Oldn. *vagabora* f. om saadant Naglehul paa *vagar* (S. 120); jfr. *húnbora* f., Hul i Mastens øverste Del, *húnn*. Paa en almindelig Slæde med »Fjetror« kaldtes Meierens Naglehuller for *fjetrorbora* eller *fjetrorrauf*.

² Adjektivets urnordiske Form er **bora-mōþa*-. Om Synkope i 1ste Sammensætningsled henvises til det følgende.

³ Jfr. ogsaa *drúpa* (»lude med Hovedet, især som Tegn paa Bekymring eller Sorg«) om Fjelde i gamle Skaldedigte, hvor der er Tale om Død; Aarbøger f. nord. Oldk. 1918 S. 58 Anm. 2.

⁴ Jfr. Eilert Sundt, Bygningsskik (Kr.a 1900) S. 402.

⁵ Dette kan endnu forekomme paa Arbeidsslæder i Vest-Telemarken (jfr. Afbildn. S. 144).

denne Maade at beskytte Meien paa er gammel, idet den i Princip kjendes fra de tre kunstnerisk udførte Slæder i Oseberg-Fundet (her dog ikke Huner som Skoning). Og endelig skal vi komme i Hu, at »bor-mødig Hun« er en poetisk Betegnelse, som ikke fra første Færd behøver at have tilhørt netop den Type af Keipe-Slæde, som er afbildet ovenfor S. 121.

Foreløbig bør vi altsaa holde den nærliggende Mulighed aaben, at Eggjum-Hellen har været transporteret til Graven paa en Keipe-Slæde af den Hovedtype, som netop kjendes fra Egnen omkring Hellens Findested. Denne Mulighed faar endnu mere for sig, naar vi nu videre sammenholder forskellige Forhold, som vedkommer Stentransport, med den Del af Indskriftlinjen A, som jeg hidtil har forsøgt at tolke. Her er jeg saa heldig at kunne støtte mig til fyldige Oplysninger fra den fortrinlige Kjender af gamle sognske Arbeidsredskaber og Arbeidsmetoder, Godseier G. F. Heiberg. Ud fra reale Nutidsforhold har han kunnet underbygge den Mening om Fremkjørslen af Eggjum-Hellen — paa en sognsk »Vedslæde« med »Flautekeiper« —, som jeg nu skal søge at begrunde.

Det gjælder om at forlige den sognske Keipe-Slæde med den Oversættelse af A 16—40, som jeg i det foregaaende har foreslaaet:

made þaim kaiba i bormóða huni,

d. e. i oldnorsk Sprogform: *máði þeim keipa í *bormóða hún*, »skrabte med den Keiperne paa den bor-mødige 'Hun' (ø: Slæden)«.

Om Verbet i denne Sætning — **made** »skrabte«, under Hellens Transport paa en Keipe-Slæde — maa der nu siges nogle Ord.

Eggjum-Stenen har, bemærker Godseier Heiberg, neppe været transporteret synderlig langt, da der er Overflod paa Heller af samme Stenart straks ovenfor Haugen, hvor den blev funden. I Særdeleshed ovenfor Husene paa Eggjum vilde der være god Anledning til at finde slig Sten fremdeles. Transportveien har saaledes kanske bare været 1—200 Meter nedover Bakke.

Nu for Tiden vilde man til saadan Transport, ialfald paa Skare, helst have brugt en »Sloe« (oldn. *slóði* m.), d. v. s. en kløftet Birketop (»Bjørkekodl«), i hvis Kløft er fæstet en Vidjering, hvorfra Dragtauet (»Sloabandet«) udgaar. Læsset paa en slig »Sloe« kaldes i Sogn »ei Droga«.

Men paa Grund af Indskriftens Omtale af »Keiper«, som »skrubes (slides)«, kan noget saadant ikke antages for Eggjum-Hellens Vedkommende. I Begravelsesritus er det naturligt at tænke paa en Kult-Slæde, hvortil stilledes bestemte Krav, bl. a. det, at den — af Grunde, som vi endnu ikke har kunnet beskæftige os nærmere med — skulde have Keiper. Mon »Keiper« eller »Nev« som paa »Dròg'i« med tilhængt »Steinslede« i Søndhordland og Ryfylke, eller »Flautekeiper« som paa den sognske Vedslæde?

Som allerede antydnet (S. 121), kan en Helle under Transport paa en søndhordlandsk-ryfylksk Stenslæde have hvilet paa Keiperne, saaledes at disse har

været udsatte for at »skrubes« af Hellen.¹ Men, udtaler Hr. Heiberg, »nev'et er denne slædes mest svake punkt og jeg tror slædens eier vilde være for ræd for nev'et til at han vilde tillate en sten av Eggjumstenens tyngde at skrape nev'et. Stenen maa ogsaa ha ligget paa bakre del av slæden, baade fordi slæden da vilde være meget lettere at dra og fordi man altid maa regne med, at en sten under transport ned ad bakke har let for at sige frem.«

»Er stenen derimot transportert paa en vedslæde med flauter« — fortsætter Hr. Heiberg —, »vil stenen under paa- og avlæssing efter al sandsynlighed maatte skrape flautehornene eller flautekeipen.² Veasledens sterkeste punkt er netop ved siderne af flauten, idet rem'en jo der er understøttet av snelde og baand. For at faa stenen op paa slæden har man anbragt en stok paa tvert paa hver side av flauten og med »handspik« (o: brækstang) manøvrert stenen opover stokkerne over flautehornet eller keipen og paa slæden. Disse to stokker har altsaa ligget med den ene ende paa remen ved flauten og med den anden ende paa marken. Idet nu stenen er kommet paa høiden og skal ned paa slæden, slipper den stokenderne og blir hvilende paa flautekeipen, der skrapes efterhvert som stenen manøvreres ind paa slæden. Det er ogsaa sandsynlig, at en ende av stenen har hvilt paa flautekeipen under transporten, idet det da vilde være lettere at faa læsset den av. Ligger nemlig stenen fladt paa slæden vilde det være vanskelig at komme til med »handspikerne« — og slikt redskap maa de ha brukt, da brækstangen (»spett«) ikke kjendes fra den tid —, naar stenen skulde læsses av slæden. Hviler derimot en ende av stenen paa flautekeipen, vil man kunne stikke handspiken under stenen og »bjaksa« stenen av slæden.«

I denne Redegjørelse, som altsaa forudsætter Transport af Eggjum-Hellen paa en Vedslæde med Keiper,³ har vi et tilforladeligt Grundlag for vor Tolkning af Runerne A 16—40 (made — huni). At mere end én Keip kunde komme i Berøring med Hellen, indsees let, naar man tager Hensyn til, at Paa- og Aflæssing ikke behøvede — ja, efter Begravelsesritualet kanske ikke heller skulde — finde Sted paa samme Side af Slæden.⁴ Desuden var det neppe i gammel Tid mere sprogstridigt, end det er nu, at sige, at Hellen skrabbte (»Slædens) Keiper«, selv om det i Virkeligheden bare var én Keip, som blev berørt af Hellen.

Ved den foregaaende Udredning turde med tilstrækkelig Tydelighed være tegnet den reale Baggrund for Eggjum-Stenens Transport fra Hellebruddet til

¹ »Var Nevet stort, kunde det stikke frem over Sleden og saaledes kunde den Stenhelle De skriver om nok skrape paa Nevet« (L. Solheim i Svar paa en Forespørgsel fra mig). Jfr. ogsaa Hr. Eidnæs's Bemærkninger S. 121.

² [D. v. s. den ene af Keiperne paa fremste »Flauta«.]

³ Jeg vil dog holde den Mulighed aaben, at vi skal regne med en Slæde, som i mindre væsentlige Enkeltheder afviger fra den nuværende sognske Vedslæde. Af saadanne Enkeltheder har jeg allerede antydningvis berørt Meiernes Tværnsnit (S. 125). Andet vil jeg senere faa Anledning til at komme tilbage til.

⁴ Af S. 122 Anm. 1, sammenholdt med Oplysningerne om Stenens Dimensioner (S. 82), fremgaar, at Eggjum-Hellen er adskillig baade kortere og smalere end den nuværende sognske Vedslæde. Hvorvidt der har bestaaet et lignende Forhold mellem Hellen og den gamle Slæde, hvorpaa den har været transporteret, kan vi naturligvis ikke have nogen fast begrundet Mening om.

Graven. Tilføies skal bare, at denne Slædetransport godt kan have foregaaet over bar Mark; i store Dele af Landet er ude i Mark og Skov Slæden det almindelige Transportmiddel Sommer som Vinter.

Men endnu staar et vigtigt Spørgsmaal igjen at besvare: Kan der have knyttet sig en saadan Interesse til den Omstændighed, at Slædens Keiper under Hellens Transport skrabes eller slides, at dette er blevet fundet værdigt til at indrises med Runer?

Paa Forhaand maa det synes lidet rimeligt at antage, at der i Indskriften sigtes til noget saa ubetydeligt og dagligdags som, at Stentransport er forbunden med Slid af visse Dele af Kjørerredskabet. Ogsaa ved Udsagnet *made þaim kaiba* henvises vi derfor sikkert, ligesom Tilfældet var ved hele Linjen C, til en Forestillingssfære — Overtroens, Runemagiens — høiere end Hverdagslivets. Men har vi her noget at knytte til indenfor den gamle magiske Overlevering?

Der er ét Sted i den gamle Litteratur, hvor en Tilknytning kan synes mulig, — i den udførligste direkte Omtale af Runernes Magi, som er os overleveret, nemlig Sigrdrifumál's Runeafsnit.

Sigrdrifumál's Runeafsnit (Strofe 6—19) indeholder først en Opregning af de forskellige Slags Trylleruner, som anvendes under de forskellige Forhold. Disse Trylleruner synes oprindeligt at have været ordnede efter Futharkens Rækkefølge.¹ Derefter tales om Runernes Oprindelse, i Tilslutning til *hugrúnar*, som har Hroptr, Odin, til Ophavsmand. Odin har igjen faaet dem »ór hausi Heidraupnis ok ór horni Hoddrofnis« — deri ligger antydning, at de skjænker »Hæder« (*heidr*)² og »Skatte« (*hodd*)³ —, idet han har modtaget Beløring om »sande Stave« af »Mim's Hoved«.

Tryllerunerne gennemtrænger alle Verdener. De er først og fremst ristede paa alt, som er i Bevægelse, »paa Skjoldet, som staar foran den skinnende Gud, o: Solen, og paa dennes Heste (»paa Árvakr's Øre og paa Alsvinn's Hov«), paa Hjulet under Tor's (?) Vogn,⁴ »paa Sleipne's Tænder og paa Slædens 'Fjetrer' (*á sleda fjotrur*)«.⁵ Men dernæst findes de ogsaa videre i den mythologiske Verden og i Menneskeverdenen (»á bjarnar hrammi ok á Braga tungu o. s. v.«).

¹ Se »Festskrift til Alf Torp« (Kr.a 1913) S. 118 f.

² Kan heri søges en Støtte for den til de sidste Aar gjængse Forklaring af Björketorp-Stenens *haidarun-* og Stentofta-Stenens *hidearun-* som **heidr-rún-* »Hæder-Runer« (Bugge, Tidsskr. f. Phil. VII, 1867, S. 337 f.) — imod O. v. Friesen, Lister- och Listerby-stenarne (Uppsala univ. årsskr. 1916) S. 12 f. og E. Brate, Arkiv f. nord. filol. XXXV, 1919, S. 185 f.?

³ Jfr. *fé* som Navn paa Runerækkens 1ste Rune.

⁴ »*Undir reið *Hrunnis*«, bedre med Finnur Jónsson *und reið Hrunnis bana*.

⁵ Her kan udmærket godt foreligge samme Ord som norsk dial. *fjetra* f. (se ovenfor S. 121), alt-saa oldn. *fjotra* f. I Ordbøgerne optøres *fjotrur* Sigrdr. 15 under *fjoturr* m., idet dette Ord — i den noget paafaldende Genetiv *fjotrar* — er overleveret som enstydigt med norsk dial. *fjetra* i Sammensætningerne *fjotrarbora* og *fjotrarauf* (Naglehullet, hvormed *fjoturr* er forbundet med Meier). Mon kanske snarere *fjotrar-* Gen. af et Hunkjensord **fjotur*?

Med Tryllerunernes Udbredelse hænger det saaledes sammen: Alle var af skavede, de som var paa ristede, og rørte¹ sammen med den hellige Mjød og sendte paa vide Veie; de er hos Æser, de er hos Alver, somme hos de vise Vaner, somme i Menneskenes Eie. De bringer Lykke for hver den, som »þær kná óvilltar ok óspilltar sér at heillum hafa« (Sigrdr. 18 f.).

Om »den hellige Mjød«, som Runerne har at tilbagelægge Veien gennem, kan vi ved Sammenligning med andre Kilder fra samme Tankesfære udtale følgende:

Efter Hávamál's Runeafsnit tager Odin Runerne op fra Dybet, idet han lærer »ni kraftige Vers« (*fimbulljóð níu*) »af enum frægja syni Bolþorns Bestlu fǫður« — d. v. s. af Mímir (jfr. »Míms hǫfuð« Sigrdr. 14), ifølge Rydberg's og Sophus Bugge's Opfatning — og samtidig² faar en Drik af den kostelige Mjød, øst af Kjedlen Óðrǫrir (Háv. 139 f.). Og de 9 *fimbulljóð* formerer sig til 18, de 18 *ljóð*, som opregnes i Str. 146—163 (Bugge, Studier I S. 352). Det 14de og 15de Vers taler om at kjende Æser og Alver og at fatte, hvad *Þjóðrǫrir*³ gol, »Dvergen foran Delling's Dør«⁴:

*aft gól hann ásum,
en ǫlfum frama,
hyggju⁵ Hroptatý.*

Dvergen *Þjóðrǫrir*, som svarer til »Míms hǫfuð« i Sigrdr., er den »store **hrǫrir*«⁶, han som med Kraft formaar at »røre«, sætte Runegaldrene i Bevægelse, saaledes at de opnaar at frembringe sin Virkning hos Æser og Alver og hos Visdommens og Rune kyndighedens Gud. Og af *Óðrǫrir* er Runevisdommen — Suttung's Mjød (*Óðrǫrir* Háv. 107), blandet sammen af Kvase's Blod og Honning (Sn. Edda I 216), som ogsaa fremtræder som Digterinspirationens Kilde — øst: *Óðrǫrir*⁷ (af *óðr* m. »Digting« og **hrǫrir*) er Kjedlen, som rører Digterinspirationens magiske Elementer (jfr. **hrǫrðar* Sigrdr. 18 v. 1.).⁸

Ligesom Mytherne ofte er byggede over Riter fra den virkelige Verden, saaledes turde Sigrdr.'s og Háv.'s mythiske Runer have sin Modsvarighed i Menneskelivets Runemagi: Til Odrøre's af Blod tilberedte Mjød, som bl. a. er blandet med Runerne »i Vin og Vørter« (Sigrdr. 17, jfr. 5), svarer Glemselsdrikken, som Gudrun faar (Guðr. II 22):

¹ *hverðar* Cod. Reg., *hrǫrðar* Vols. s.

² Bugge, Studier I S. 352 f., 529.

³ Skrevet *þjóðreyrir* Cod. Reg. (jfr. Anm. 6 og 7).

⁴ D. v. s. udenfor Indgangen til Dvergens Bolig i Fjeldet, Bugge *Norrøne Sagaer* S. 356.

⁵ Jfr. *hugrúnar* Sigrdr., som har Hropr til Ophavsmand (ovenfor S. 128).

⁶ *Þjóð-* forstærkende; det lange *œ* i svagt betonet Stavelse forkortet til *ø* (i Cod. Reg. ofte skrevet *ey*) = *e*.

⁷ Formen med *ø* synes bevidnet ved Skrivemaaden *Óðreyrir* i Cod. Reg. af Sn. Edda (jfr. *þjóðreyrir*), ligesom ved *-reyrir* (ved Siden af *-rerir*, *-rerir*, *-rærir*) i Vellekla. Ellers henviser Navnets Overlevering i Sn. Edda og i Hávamál til Sideformen *Óðrerir*. Jfr. Finnur Jónsson, *Lex. poet.* S. 441 f. (og Björn M. Ólsen, *Arkiv f. nord. filol.* XXXI S. 82).

⁸ Ogsaa Björn M. Ólsen, *anf. St.*, tager *óðr* her i Betydningen »Digting«. Noget forskjellig Finnur Jónsson, *anf. St.*: »som sætter Sjælen i Bevægelse«. Stærkt afvigende Opfatninger af *Óðrǫrir* hos Müllenhoff, *Zeitschrift für deutsches Alterthum* XXIII S. 157 og Bugge, *Studier I* S. 531.

Váru í horni
 hverskyns stafir
 ristnir ok roðnir,
 ráða ek ne máttak:
 lyngfiskr langr [lagar v. l.],
 lands Haddingja
 ax óskorit,
 innleið dyra,

altsammen Runestave, som gjennem de herfor brugte Omskrivninger¹ bringer Tankerne hen paa de »vide Veie«, ad hvilke Mythens Runer var sendte.

Ligesaa kan Runerne á *sleða fjotrur*, som bliver af *skafnar* og »blandede med den hellige Mjød og sendte paa vide Veie«, have sin Forudsætning i den ved visse Ceremonier benyttede Slæde, hvorpaa Runer var indridsede.

Jeg er mig fuldt bevidst, at jeg her har tegnet et Billede ved at hente Træk ikke blot fra forskellige Digte, Sigrdr. og Háv., men herved ogsaa fra Digte, hvis enhedlige Karakter er meget omstridt. En saadan Fremgangsmaade er som Regel aldeles forkastelig. Men undtagelsesvis tør man tillade sig at gaa saaledes tilværks, nemlig naar, som i dette Tilfælde, Gjenstanden for Undersøgelsen er en Forestilling af mere almindelig Art, som ikke egner sig til individuel digterisk Udformning i anskuelige Situationer eller Optrin.

Til disse almindelige Overveielser kommer nu ogsaa Hensynet til Emnets Detaljer. Flere Enkeltheder i Runemythen — netop de, som jeg her gjør Brug af — har sit Modstykke i den virkelige Verdens Runemagi:

Rødfarvning (*fáði Háv. 142, fá Háv. 144², roðnir Guðr. II 22, ristnar ok hverfðar* [**hrærdar*] við enn helga mjød Sigrdr. 18.3 — Grettis saga Kap. 79 (81),³ Egils saga Kap. 44,⁴ Ardre-Stenene⁵),

Indridsning og Afskavning (Sigrdr. 18.1.2, Skírnismál 36.5.6⁶ — Egils saga Kap. 72⁷),

¹ Jfr. S. Bugge, Arkiv f. nord. filol. XXVI S. 339 ff.

² Jfr. Bd. I S. 85, Müllenhoff Deutsche Altertumskunde V, 1 S. 290 Anm.

³ »Þat [ɔ: tréit] var sem sviðit ok gniðat ǫðru megin. Hon lét telgja á litinn flatveg. þar (sem) gniðat var. Síðan tók hon knif sinn ok reist rúnar á rótinni ok raud í blóði sínu ok kvað yfir galdra. Hon gekk ǫfug andsælis um tréit ok hafði þar yfir mǫrg rǫmm ummæli.«

⁴ »Hann tók við horninu ok reist á rúnar ok reid á blóðinu. Hann kvað:

Rístum rún á horni,
 rjóðum spjöll í dreyra;
 þau velk orð — o. s. v.«

Her henviser þau orð til *spjöll* i det foregaaende, hvilket er dobbeltydigt, 1. Tale, Ord, 2. Fordævelse, Ødelæggelse (hvortil Verbet *spilla*, at spilde). Kanske har Egil virkelig skrevet Ordet *spjöll* eller *spjall* med Runer paa Hornet, hvorved Drikken spildtes: »hornit sprakk í sundr, en drykkurrinn fór niðr í hálm«?

⁵ Jfr. Brate, Arkiv f. nord. filol. XXXV S. 186 og den der citerede Litteratur.

⁶ »Svá ek þat af rist, sem ek þat á reist«.

⁷ »Egill las þær [ɔ: rúnarnar], ok síðan telgði hann af rúnarnar ok skóf þær í eld niðr.«

Runerne »sendte paa vide Veie« (Sigrdr. 18.4 — indirekte Vidnesbyrd Egils s. anf. St.,¹ Grettis s. anf. St.² og Lund-Spjældet³).

Derved kan en Rune-Mythe, til hvis væsentlige Træk hører de ovennævnte Enkeltheder, faa en indre Sandsynlighed for sig. Til Grund for den tør antages at ligge en magisk Handling af omtrent det samme Omfang.

I en saadan magisk Handling kan Indridsning *á sleða fjotrum* tænkes at have havt en Plads. Føier vi ind dette Led, vil det synes egnet ikke blot til at sprede Lys over Ordene **made þaim kaiba i bormoþa huni** paa Eggjum-Stenen, men ogsaa over det foregaaende og det følgende Afsnit.

Vi tør nu udtale en Mening om Indholdet af det tolkede Afsnit i Eggjum-Indskriftens øverste Linje: »Skrabte med den 'Keiperne' paa den bor-mødige 'Hun'« maa sigte videre end til at konstatere, at Dele af Stenslæden under Runehellens Transport har været udsatte for at skrubes eller slides. Skal der ikke ved **made** tænkes paa Udsettelse af Runer, som har været indridsede paa Slædens 'Keiper' — »Flautekeiparne«, anbragte paa »Fjetrorne« (se Afbildningen S. 121), altsaa ligefrem *á sleða fjotrum* —, saaledes at vi faar en Modsvarethed til Afskavning af magiske Runer i Mythe og Virkelighed? I saa Fald skyldes Afskrabingen af Runerne den Gjenstand — som allerede tidligere nævnt, sandsynlig Stenen —, der i Indskriften er betegnet som **þaim** »den«.

Det er den samme Gjenstand, som synes at omtales ogsaa i Begyndelsen af Linjen A. Her er ved R. 1—7 en Ordadskillelse **hin warb**⁴ af sproglige Grunde den eneste mulige. Det første Ord, **hin**, synes bestemt at være en Form af et paa-pegende Pronomen,⁵ enten svarende paa det nærmeste til gotisk *hina* Akk. Ent. Hankjøn »denne (her)« eller til oldn. *hinn* Nom. eller Akk. Ent. Hankj. »den anden«, »den (modsat en anden)«.

Af disse to Muligheder kan den anden ikke godt komme i Betragtning; den vilde forudsætte en Modstilling af Personer eller Ting, som synes uforenlig med Stenens Indskrift og dens Fundforhold (bare én Runesten i Graven).

Derimod passer et Pronomen med Betydning »denne (her)« (*hunc*) fortrinlig paa Eggjum-Stenen. Derved betegnes sandsynlig Stenen, som bærer Indskriften — ikke Graven eller noget dertil hørende —, ligesom Rune-Brynet fra Strøm har (**hali**) **hino** (Akk.) »denne (Sten)« om Brynestenen.

¹ Runerne brændes, forat de aldrig og intetsteds skal blive til Skade.

² Her er kun at mærke Brugen af Ordet *flatvegr*.

³ Runerne paa et Vævspjæld fra Lund i Skaane (Chr.a Vid.-Selsk. Forhandl. 1908. No. 7). — Det er uvist, om Gísla saga Kap. 33 kan nævnes i denne Sammenhæng: Gísla begiver sig en Nat, da Marken er stærkt rimet, selv tredje fra Gaarden til sit Skjulested, *ok drepa kyrtlarnir doggslóðina. Gísla hafði kefli, ok reist á rímar, ok falla niðr spæirnir* (i Sporene, *doggslóðin*, som senere røber deres Vei). Her er tydelig bare etpar Enkeltheder grebne ud af en Situation (Indridsning og tillige Afskavning?), som har staaet helt klar for Samtiden.

⁴ Om Muligheden af en Læsning **karb** jfr. S. 84 Anm. 1. Et **karb** kunde, som O. von Friesen (privat) gjør opmærksom paa, efter Formen være = angelsaks. *cearf*, Præc. af *ceorfan* »cut, cut down (tree), excavate (sepulchre in rock)« (Sweet).

⁵ Saaledes ogsaa forstaaet af alle Studiefæller, som har gjort mig bekendt med sin Opfatning af enkelte Afsnit af Linjen A.

Strøm-Indskriftens **hino** (d. e. *hinō*) forholder sig med Hensyn til Endevokal til got. *hina*, som **minino** (*meum*) paa Kjølevig-Stenen (Strand-Stenen) forholder sig til got. *meinana* (Bd. II S. 684 ff.). Af Formen **hino** kan **hin** Eggjum ikke direkte have udviklet sig, da den lange Endevokal i **hino** lydret ikke skulde falde bort i Oldnorsk. Ligesaalidt synes oldn. *mīnn*, *mīnn* (jfr. *sunu sin* Sölvesborg) at kunne tænkes udgaaet fra urnord. *mīninō*, men maa antagelig forudsætte en urnordisk Sideform med kort Endevokal (Bd. I S. 276). Paa lignende Maade skal der som Grundform for **hin** rimeligvis antages en Sideform til **hino** med kort Endevokal, den samme, som vistnok ogsaa foreligger i oldn. *hinig* »hid« (af **hin-veg*).

I det følgende Ord **warb** ligger det nærmest at formode en Verbalform (ikke Substantivet *varp* n), nemlig oldn. *varp*, Præter. Indik. (1. eller) 3. Pers. sg. af *verpa*. Dette Verbum kan ikke her tages i sin vanlige Betydning »kaste« med **hin** som Objekt, da *verpa* »kaste« forbindes med Dativ. Paa Grund af Akkusativen **hin** maa man tænke paa *verpa* enten i Betydningen »istandbringe ved at kaste flere Ting sammen paa ét Sted, opkaste (*verpa haug, gard*)« eller i Betydningen »bedække noget med saadant som derpaa er kastet (*orpinn sandi, haugi* o. l.)«; se Lex. poet. Nu ved vi af Fundberetningen, at der her ikke kan være Tale om nogen Haug eller noget andet over Graven opkastet. Det er derfor rimeligt, at **warb** har den sidste af de her nævnte Betydninger.

Dersom dette holder Stik, maa der i den følgende Runeforbindelse **naseumar** (R. 8 ff.) søges en Midlets Dativ, og denne maa, da **mar** sandsynlig er et eget Ord (»Mand« S. 123), være at finde enten i et Ord **nase** eller i **naseu**.

Kun det sidste synes her at kunne give Mening. **naseu** kan opfattes som oldn. **ná-sjó*, en lydret *i*-Stammes Dativ »uden Endelse« af **ná-sjór* »Lig-Sjø, Blod«.

Denne poetiske Omskrivning for »Blod« kjendes vistnok ikke fra den gamle Digtning; men den har Paralleler til den ene Side i Kenninger for »Blod« som *hræsær*, *hræs sær* (»Lig-Sjø«), *bensær* (»Saar-Sjø«), *fleina sær* og til den anden Side i *nádogg* f. »Lig-Dugg, Blod« (Kormákr Str. 12, hvor Opfatningen dog ikke er helt sikker), *nágagl* n. »Lig-Gjæsling, Ravn«, *náskári* m. »Lig-Maageunge, Ravn« (se Lex. poet.).

Hvad 1ste Led i **naseu** angaar, kan en Sammendragning af **nawa-* til *nā-* ikke synes paafaldende. Heller ikke den her antagne Udvikling af **saiwi* til **seu** turde kunne bestrides ud fra en sproghistorisk Betragtning. Baade O. von Friesen og Axel Kock, der, som bekjendt, hævder stærkt afvigende Opfatninger med Hensyn til Behandlingen af Lydforbindelsen *aiw* i Urnordisk (i Ord som *snær*, *snjór*, af **snaiwar*), er enige om her at antage en Monophthongisering af *ai* til langt *æ* eller *e*, og **seu** finder uden Vanskelighed en Plads paa et af de »mellanstadier med svävande diftong (**snǣūr* **snǣūr* etc.)«, som Kock opstiller »mellan *snǣwr* och *snjór*«. ¹

Med Udtrykket **warb na-seu**, oldn. *varp *ná-sæ(vi)*, kan sammenlignes *verpa vatni* »overøse med Vand« Háv. 158 (her dog med tilføiet Præposition *á*): *ef ek skal þegn ungan verpa vatni á*.

¹ Arkiv f. nord. filol. XVIII S. 246.

Det gjenstaaende Ord **mar** (R. 13—15) skal, som allerede nævnt, uden Tvivl identificeres med **mar C 37—39** og tolkes som »Mand«. Det er Subjekt enten for **warb** eller for **made**. I første Tilfælde faar vi en Sætning **hin warb na-seu mar** »denne (Sten) overøste med Blod en Mand (eller: Manden)«, og i den følgende Sætning er enten **mar** fremdeles Subjekt, men »udeladt« (Nygaard, *Norrøn syntax* § 10), eller Sætningen er upersonlig (»skrabtes med den Keiperne . . .«). I sidste Tilfælde staar **warb na-seu** upersonlig (jfr. *verpr vígröð* Helg. Hund. II 19 og andre Eksempler i *Lex. poet.*): »denne overøstes med Blod; en Mand (Manden) —«. Hvilken af disse Opfatninger er den rigtige, kan først afgjøres, naar vi har dannet os en Mening om den hele Indskriftlinjes Bygning.

At en »Mand« her indføres som den handlende, kan ikke forundre. Vi staar jo i denne Indskrift ligeoverfor magiske Runer, hvis Virkemaade ikke bare tilhører Menneskenes Verden, og Baggrunden for vor Tydning har jo været Opstillingen af en Parallelisme mellem Mythens af Tid og Sted ubundne Runer og de i Menneskelivets enkelte konkrete Tilfælde anvendte Trylletegn.

Til denne Parallelisme vender vi nu tilbage. Af den Række Enkeltheder i de to parallelle Kjæder, som tidligere er opstillet (S. 130 f.), har en ny Detalj fundet Anvendelse i vor Tolkning: til »Indridsning og Afskavning« har vi foiet »Rødfarvning« med Blod.

Overøsning af en Runesten med Blod, hvorom Begyndelsen af Linjen A kan synes at handle, er et Træk, som ellers er os ganske ukjendt. Det maa dog vel siges at passe ganske godt ind blandt de Ceremonier, som har været forbundne med Fremskaffelsen af Hellen til den Dødes Bolig, — en Parallel til Anbringelsen af Dørhellen, hvilken tilhører et Milieu (Tærsklen o. s. v.), hvor blodige Ofre (Bestænkning med Blod, Begravelse af Dyr o. s. v.) hørte hjemme. Bekjendt er fremdeles den Rolle, som Bestænkning med Blod spillede i de gamle Nordboers Offer-sikke, og nær beslægtet hermed er Blodets Anvendelse ved Trolddom, specielt til Rødfarvning af Runer.

De to Afsnit af Linjen A, hvoraf en Tolkning nu er forsøgt, synes altsaa at udsige følgende: Runehellen vies til sin Brug ved Overøsning med Blod, og dernæst transporteres den paa en Slæde, der var forsynet med Keiper, til Graven. Herunder lader man Stenen skrabe noget af Keiperne. Jeg har formodet, at der var Runer paa Keiperne, og Runerne blev da *af skafnar* derved, at den blodbestænkede Sten hvilede derpaa under Transporten eller (og) kom til at røre derved under Paa- og Aflæssing.

Her kan der da blive Tale om, at Runerne paa Keiperne paa én Gang blev skavede af og blandede med Blod (jfr. *Sigrdr. 18: af skafnar ok hverfðar [*hrærdar] við enn helga mjöd*). Og blev de saa ikke videre, som det heder i *Sigrdr., sendar á víða vega?* Med andre Ord: Indeholder ikke Indskriftens næste Afsnit (R. 41 ff.) en Parallel til den tredje af de opstillede Enkeltheder i Runeristningens Ceremoni, Runerne »sendte paa vide Veie«?

I det Afsnit, som begynder med R. 41, falder følgende Ordadskillelse om-trent af sig selv: **huwar ob kam h**—¹.

Her er det naturligt at forstaa **ob kam** som et Verbum i Præteritum med foranstillet »perfektiverende« **ob**, oldn. *of*. Sandsynlig er da **kam** en Form for »kom (*veni, venit*)«, hvordan den nu end skal opfattes (som Feil for ***kwam** eller vel snarere som en Analogidannelse efter Præsens ligesom gl.svensk *kam* ved Siden af *kuam* i svenske Indskrifter med de yngre Runer²).

Foran **ob kam** tør vi søge et spørgende Pronomen i Nomin. Ental Hænkjøn, **huwar**, grafisk for ***hwar**, hvor da *w*-Lyden efter *h* er udtrykt anderledes — ved **uw** (jfr. Bd. I S. 265) — end i Fremlyd (**wiltir, warb**). Rimeligvis svarer **huwar**, d. e. *hwar* (*hwār*?) til got. *hwas*, gl.svensk *hwā(r)*, hvilken Form Brate³ ogsaa tror at gjenfinde i Rök-Indskriftens *huar*⁴. Denne Form er tabt i historisk Oldnorsk og erstattet af *hverr*, da det efter Gjennemførelsen af *z*-Omlyd var vanskeligt at holde de to Pronomener ud fra hinanden⁵.

Det, som vi nu har søgt at tolke af dette tredje Afsnit i A, kan synes at stemme godt med vort Udgangspunkt: **huwar ob kam**, oldn. *hverr of kom* »hvem kom (er kommen)«. Her kan være Tale om magiske Runers Færd »paa vide Veie«, hvorved nogle af dem (»hvem?«) er ført frem til vor Sten.

Jeg lader denne Tanke være den ledende ved Tolkningen ogsaa af de nærmest følgende Runer.

Desværre er der her paa flere Punkter Tvivl om Læsningen. Naar vi bortser fra de to usikre Stave (R. 58), synes kun disse to Muligheder at kunne komme i Betragtning:

- 51 55
 1) **H*RIHFNII** (med Indskriftens vanlige **s**-Rune)
 h a r i s a h ? ?
 2) **H*RNIFNII** (med den sjældnere **s**-Rune)
 h a r s i a h ? ?

Her gjælder det sandsynlig om at finde et Nomen, hvortil **huwar** kan høre, efter vanlig oldnorsk Sprogbrug enten i Gen. (»hvem af —«, overensstemmende med den almindelige gotiske Udtryksmaade ved *hwas*) eller i Nom. Ental. Antager vi det sidste, ved jeg ingen anden Udvei til Forklaring end at afdele som eget Ord **harsi**. Dette kan være oldn. **hersi* = *hersir* m. »Herse, etslags Høvding«⁶;

¹ Theoretisk tænkeligt var nok ogsaa **hu war ob kam**, **hu war obkam** og **huwar obkam**; men disse Muligheder har trodset ethvert rimeligt Tolkningsforsøg fra min Side.

² Saaledes opfatter O. von Friesen Formen **kam** (ifølge privat Meddelelse). Ogsaa Brate og Löffler har nævnt for mig, at **ob kam** kan tænkes at være = oldn. *of kom*.

³ Hos S. Bugge, Der Runenstein von Rök S. 301 Anm. 1.

⁴ Med gl.svensk *hwā(r)* jfr. i svenske og danske Indskrifter med de yngre Runer *sar* og *sa* (oldn. *sá* »den, han«).

⁵ Ogsaa Brate, O. von Friesen og Ivar Lindquist har (privat) antydnet, at **huwar** kan være et spørgende Pronomen i Nom. sg. m.

⁶ Herpaa har O. von Friesen gjort mig opmærksom, idet han i Anledning af **hersi* (*n*-Stamme) for det sekundære *hersir* (jfr. *hers-borinn*) har henvist til Sven Tunberg, Studier rörande Skandinaviens äldsta politiska indelning (Uppsala 1911) S. 233: »**hersi* återför jag på ett urn. **hairisa* > **hārisa* = fht. **hāriso*, hvarav *hārisōn*, 'vara aldrig, ärevördig (senior), styra, härska'. Urn. **hārisa* (jfr. (?) urn. *hārisō* f. [Himlingöie] och herul. *hāriso* m.) är förmodligen ursprungligen ett abstraktum 'ärevördighet'; jfr. *vansi* m., 'brist': *vanr*, *ofsi* 'öfvermod': *of*, ags. *gālsa*, 'ysterhet': *gāl*.

men et saadant Ord forliges ikke godt med vor Tankegang og synes overhoved at passe daarlig i denne Indskrift, der, anbragt som den er inde i en Grav, ikke vender sig til levende Mennesker. Søger vi derimod her en Genetiv, stiller Sagen sig enklere. Kun maa vi ikke antage en Gen. Flertal, da Genetivendelsen, selv efter et *n*, i denne Indskrift er -A, ikke -a (jfr. R. 62—66 *gotna* i det følgende)¹. Vi turde have at gjøre med en Gen. Ental, af et Ord, som efter sin Betydning er jevngodt med et Flertalsord og ligesom et saadant kan staa i »Helhedens Genetiv«.

Dette Ord i Gen. Ental kan da kun være *hāris* eller *hārs*. Ved Valget mellem disse to Muligheder maa vi tage Hensyn til, hvordan den umiddelbare Fortsættelse kommer til at lyde. Med R. 57 *h* har ganske sikkert et nyt Ord begyndt (jfr. S. 124). Mellem dette og *hāris* eller *hārs* faar man da enten (*hāris*) *a* eller (*hārs*) *ia*. Det sidste synes uforstaaeligt, medens *a* (o: nasalt *a*) udmærket godt kan danne et eget Ord (oldn. *á* »paa«). Altsaa bliver *hāris* den rimeligste Læsning.

hāris kan være Gen. af oldn. *herr* m. »Hær, Menneskemængde, Flok; et Lands Befolkning« (Stamme **harja-*, got. *harjis*). I Gen. skal Ordet regelret lyde *hers* (got. *harjis*); ved Siden heraf optræder ogsaa den sekundære Form *herjar*. Angaaende Udviklingen af Gen. *hers* hersker der paa flere Punkter Strid blandt Sproghistorikerne; der turde dog være fuld Enighed om, at den Form, som ligger umiddelbart forud for den historiske, har været en saadan — **hāris* eller **hæris* eller **hāris* —, at den med Runer maatte skrives *hāris* (jfr. *hari*- Brakt. 57, Råfsal, *hari*- Istaby, Stentofta). Videre skal paa dette Sted i Indskriftens Behandling bare peges paa, at en Form *hāris* (= oldn. *hers*) ikke staa i Strid med nogen af de sikre Eksempler paa Synkope, som Eggjum-Indskriften frembyder.

Naar nu Ordene »hvem af 'Hæren' (Flokken) er kommen . . . ?« skal indpasses i den Tankegang, som jeg mener bør være den ledende ved Tolkningen af denne Indskriftlinje, kan der ved 'Hæren' kun tænkes paa Runestave. Stavene (*stafir* masc., jfr. *stafir* i poetiske Omskrivninger for »Mand«) er da opfattede som personlige Væsener saaledes som i sidste Strofe af Buslubœn², hvor 6 Runer, hver i Spidsen for sin Flok (𐀁 𐀂 𐀃 𐀄 𐀅 𐀆), omtales som »6 Mænd« (*seggir sex*):

*Komi hér seggir sex:
seg þú mér nofn þeira
öll óbundin!
ek mun þér sjna.
Getrat þú ráðit,
svá at mér rétt þykki,
þá skulu þik hundar*

Jämför ock fht. *hērro*, 'herre' (< *hērro*), som allmänt betraktas som urspr. komparativ« (udformet under Medvirkning af O. v. Friesen). — Ogsaa Brate har været opmærksom paa, at her kan søges Ordet for »Herse«.

¹ Det synes ikke muligt at læse *hārsa*, Gen. pl. af **hers*, da R. 55 staa saa trangt, at der vanskelig her kan have været Plads til **hārsa*-Runens Kviste. Ved en saadan Læsning vilde man ogsaa kun naa frem til en paafaldende Betegnelse for Runer (jfr. foreg. Anm.).

² Fornaldar sögur III 206; Bósa saga, hg. von Jiriczek, S. 19 (143 f.); Eddica minora S. 128.

*í hel gnaga,
en sál þín
søkkvi í víti!*

R. F. Þ. Y. Y. N I I I I I * * * * * : 1 1 1 1 1 1 : I I I I I : T T T T T T T :

(at opløse »óbundin«: *ristil, aistil, þistil, kistil, mistil, uistil*)¹.

En lignende Opfatning ligger ogsaa til Grund for Betegnelserne *Freys ætt*, *Hagals ætt* og *Týs ætt* (om Futharkens 3 Runegrupper, jfr. Indl. S. 33 f.), og videre maa hermed sammenholdes de vistnok fra nyere Tid overleverede, men sikkert meget gamle »galdrastafir« (*Freyr, Fjölnir, Feingr* o. s. v.), som Jón Árnason afbilder i Ísl. Þjóðsögur I 445 f. [jfr. Bósa saga S. 143 f.] (se Axel Olrik, Danske studier 1918 S. 32 ff.). En Parallel til Runestavenes 'Hær' har man i Betegnelsen *flokkr* (Flok, Skare af Mennesker eller Dyr), brugt om et mindre, strofisk Digt.

Det er maaske med Flid, at man har valgt Udtrykket *hæris* 'Hær' om Runestavene istedenfor 'Runer' eller 'Stave', som altfor bestemt kunde lede Tanken hen paa faste Vendinger som *rúnar enar reginkunnu* (runo *raginakudo* Fyrunga) og *stórir stafir, stinnir stafir* (Háv. 80, 142). Dette Udtryk synes mig ogsaa at passe godt ind i en Fortsættelse af det Afsnit, hvor der — i Begravelsesritualets dæmpede og følelsebetonede Sprog (jfr. S. 125) — tales om at »skrabe Keiperne paa bor-mødig 'Hun'« istedenfor at nævne Runer *á sleða fjoþrum*, som blev *af skafnar*; jfr. ogsaa *hauga herr* eller *herr* alene (om Draugerne i Gravhaugene) i Forbandelser (se Lex. poet.). Endelig skal her mindes om Hensynet til Allitterationen (*huni — huvar — hæris*), hvorimod jeg ingen Vægt kan lægge paa, at ifølge Snorra Edda I 534 »herr er hundrad«, d. v. s. 120, omtrent nøiagtig det Antal Runer (121, efter min Tolkning), som Linjerne A og B tilsammen udgjør.

Runen efter *hæris*, R. 56 *þ a*, bliver, som allerede nævnt, at opfatte som et eget Ord, Præpositionen eller Adverbiet oldn. *á* »paa«; udtalt med langt nasalt *a*, opstaaet af *an* (*an* Tjörkö).

Hvis *a* er Præposition, har der efter al Sandsynlighed umiddelbart efter fulgt som Styrelse et Ord, som har angivet Runestenen, hvortil de rødfarvede og senere 'av-maadde' Runer er naaet frem ad vide Veie: »hvem er kommen af 'Hæren' paa« enten »Stenen« eller »denne«?

Efter de bevarede Runespor kan det synes tilstedeligt at foretage Udfyldninger ved R. 57—58 *h * (* ?)* saaledes, at der enten fremkommer et Ord for »Sten« eller et Pronomen »den(ne)«. Efter fornyet Undersøgelse af Originalen meddeler H. Schetelig, at den anden af de to Stave, som her er tallet som R. 58, kan op-

¹ Se Uhland, Schriften VI S. 248; Edd. min. S. CI. — At mærke er her den gamle Form for **ansur*-Runen *þ*, med Lydværdien *a*. Dette tyder paa, at den her i Kunstdigtningen anvendte Runemagi har gamle Rødder. At den har et folkeligt Grundlag, fremgaar bl. a. af den Indskrift i Borgund Stavkirke (Lærdal, Sogn), om hvis Indhold (». . . Tidsel«, *þistil*) jeg har givet en Antydning i Maal og minne 1909 S. 23.

Ogsaa Finnur Jónsson (Aarbøger 1910 S. 288) mener, at Buslubœn's Runemagi grunder sig paa gammel Tradition. Efter hans Opfatning er »de første 6 runetegn . . . ganske sikkert intet andet end *fupark* med omstilling av tegnene og *m* istedenfor *f* (Y for F)«.

fattes som Γ l, og at heller ikke en Udfyldning til \ddagger n er udelukket¹. Følgelig kan man her tænke paa $\mathbf{H}\ddagger\Gamma$ hal Akk. »Sten« (styret af Præpositionen a), svarende til hali Strøm (jfr. halar [Stenstad], oldn. hallr m.), skjønt Udfyldningen af den første Stav til \ddagger ikke har noget direkte at støtte sig til. Eller man kan formode, at der oprindelig har staaet $\mathbf{H}|\ddagger$ hin »den« (= A 1—3), noget, som dog er forbundet med flere Betæneligheder: 1) hin har baade som A 1—3 og som D 1—3 h- og n-Runer, hvis Tværstreg skraaner ned til samme Side; 2) hin om Stenen vilde være paafaldende, efterat den kort foran er betegnet ved det svagere paa-pegende \mathbf{paim} ; 3) til en \ddagger -Runes Kvist sees intetsomhelst Spor, hvorimod, som nævnt, Γ eller l har adskilligt for sig.

Da saaledes Sporene bedst forliges med $\mathbf{H}|\Gamma$ eller $\mathbf{H}||$, bør snarest en af disse Læsninger lægges til Grund for den videre Behandling af Stedet. I Virkeligheden kan begge vise Vei til en tilfredsstillende Tolkning — dette dog en Tolkning, hvorefter R. 56 a bliver Præposition med udeladt Styrelse (Adverbium), ikke egentlig Præposition. Og derved opnaar man videre, at Ordene nærmest efter det skadede Sted (R. 59 ff. **latgotna**) ogsaa rykkes ind i en forstaaelig Sammenhæng.

Sagen er nemlig den, at man ikke tør sætte Skille mellem to Afsnit foran **latgotna**. Efter denne Runeforbindelse følger **fiskr** (R. 67—71), som maa synes uden videre klart, = oldn. *fiskr* Nom. sg. m. »Fisk«, og ved dette Ord befinder vi os uden Tvivl i et nyt Afsnit. Men ikke mindre klart turde **latgotna** være; med Brate, O. v. Friesen og Löffler stemmer jeg overens deri, at dette maa identificeres med oldn. *land gotna* (eller *land Gotna*) »Mændenes (eller: Goternes) Land« — jfr. *Gotna landi* (Dat.) *Grímnismál* 2 —, selv om Lydbetegnelsen **at** = *and* ved første Øiekast kan forekomme noget paafaldende. Dette **lat gotna** synes imidlertid ikke paa nogen rimelig Maade at kunne indpasses i en Sætning, hvis Subjekt er **fiskr**. Efter **lat gotna** maa sættes stor Interpunktion, og »Mændenes (eller: Goternes) Land« bliver en Stedsangivelse — noiagtigere udtrykt: en Til-

¹ Schetelig skriver (1. Febr. 1919):

»Paa Γ \ddagger [R. 59 f.] og runen nærmest foran er . . . midtpartiet av runene særlig skadet ved en avskalling som strækker sig over disse noget stigende fra venstre mot høire. Paa runen foran Γ er midtpartiet særlig svakt og sikre spor av en kvist er ikke at opdage; dog kunde tenkes en kvist, nu forsvundet, som efter overflatens karakter i tilfælde maa ha skraanet ned mot venstre og ha sittet litt høiere end midt paa staven, altsaa \ddagger (ikke meget skraa).

Jeg vil dog tilføie at ved omhyggelig undersøkelse av stenen idag, sammen med præparant Espevold som har et skarpt øie selv om han ikke netop er skolet i runer, mener vi begge at se spor øverst tilhøire for staven . . . Lyset var ikke helt udmerket, men dog taalelig klart. Jeg mener vi ser følgende: helt øverst ved stavens top er en liten avskalling saa selve toppen bare kan følges som antydning av et riss i bunden; i spiss vinkel mot dette ses tilhøire antydning av et lignende riss som møter toppen av staven. Dernæst er overflaten komplet bevaret et ganske kort stykke og her staaer staven som en grund rundet fure. Til høire ses bevaret en ganske kort stump av en lignende fure, i fortsættelse av det mulige risset fra toppen av staven. Det som i tilfælde er bevaret av kvisten er altsaa bare en millimeter eller to kanske, og sporene er svært tvilsomme. Men en mulighet er det, at runen har været Γ . Dog kommer kvisten i paafaldende spiss vinkel til staven.

Resultatet er altsaa: runen \ddagger er mulig, men spor av kvisten kan ikke opdages; runen Γ er mulig, og stenen viser spor som snarest tyder paa denne runen. Originalen gir ingen sikkerhet for hvordan runen skal læses.«